

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Hekrova 805, 149 00Praha 4

Vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem

Lucie Vovsová

Jednooborová psychologie

Prezenční studium

Vedoucí práce: Mgr. Johana Růžičková

Praha 2017

Prague College of Psychosocial Studies

Hekrova 805, 149 00Praha 4

The relationship between an adoptive and a biological sibling

Lucie Vovsová

Psychology

Full-Time study

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Johana Růžičková

Prague 2017

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá tématem vztahu mezi sourozenci, konkrétně vztahu mezi adoptivním a biologickým potomkem rodičů. Na danou problematiku je nahlíženo jak z teoretického tak z praktického úhlu pohledu. Teoretická část se soustřeďuje na důležité poznatky o rodině, náhradní rodinné péči, sourozencích a vztazích mezi nimi. Výzkumná část se zaměřuje na subjektivní prožívání vztahu mezi adoptivním a biologickým sourozencem. Výsledky výzkumu jsou limitovány vzhledem k povaze výzkumu a individualitě jednotlivých participantů.

Klíčová slova

Rodina, Sourozenci, Vztah, Adopce, Adoptivní sourozenec, Biologický sourozenec

ABSTRACT

The Bachelor's Thesis deals with the issue of a sibling relationship, specifically the relationship between an adoptive and a biological sibling. The issue is examined from both theoretical and practical point of view. The theoretical part concentrates on the important findings about family, substitute family care, siblings and the relationships between them. The empirical part focuses on the subjective experience of the relationship between an adoptive and a biological sibling. The findings of the research are limited due to the nature of the research and the individuality of each participant.

Key Words

Family, Siblings, Relationship, Adoption, Adoptive Sibling, Biological Sibling

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a prameny jsem uvedla v seznamu literatury.

V Praze, dne

.....

Lucie Vovsová

Poděkování:

Tímto bych ráda poděkovala paní Mgr. Růžičkové za cenné připomínky a odborné vedení této bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala všem participantům, kteří se zúčastnili výzkumného šetření a poskytli potřebná data k jeho realizaci.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině, bez které by tato práce nemohla vzniknout.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Rodina.....	10
1.1 Funkce rodiny.....	11
2 Náhradní rodinná péče.....	15
2.1 Osvojení	15
2.2 Pěstounská péče.....	17
2.3 Svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče	18
2.4 Poručenství.....	18
3 Sourozenectví.....	19
3.1 Vývoj vztahu mezi sourozenci	19
3.2 Faktory ovlivňující sourozenecký vztah	22
3.3 Vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem	24
VÝZKUMNÁ ČÁST	27
4 Výzkumné šetření	27
4.1 Cíle výzkumu	27
4.2 Výzkumný vzorek	27
4.3 Etika výzkumu.....	28
4.4 Metodika výzkumu.....	29
4.4.1 Rozhovor pomocí návodu.....	29
4.5 Sběr dat a jejich zpracování	30
4.6 Výsledky výzkumného šetření	32
4.6.1 Blízkost.....	34
4.6.2 Proměna vztahu v čase.....	35

4.6.3	Pochybnosti o sobě	39
4.6.4	Žárlivost	40
4.6.5	Důvěra.....	41
4.6.6	Podoba a hloubka komunikace	42
4.6.7	Starost a péče o sourozence	43
4.6.8	Pomoc mezi sourozenci	44
4.6.9	Respekt a tolerance	45
4.6.10	Rodiče.....	45
4.6.11	Vazby dítěte mimo adoptivní rodinu.....	48
4.6.12	Vnímání sourozence	49
4.7	Závěr a shrnutí výzkumného šetření	51
5	Diskuze.....	54
	ZÁVĚR	55
	Seznam literatury	56
	Příloha 1 – přepis rozhovoru s A. N.....	60
	Příloha 2 – přepis rozhovoru s E. N.....	68
	Příloha 3 – přepis rozhovoru s T. M.....	78
	Příloha 4 – přepis rozhovoru s K. V.	84
	Příloha 5 – přepis rozhovoru s K. Š.	89
	Příloha 6 – přepis rozhovoru s J. Š.	101
	Příloha 7 – přepis rozhovoru s K. R.	108
	Příloha 8 – přepis rozhovoru s Z. R.....	113

ÚVOD

Zásadní vliv na utváření osobnosti jednotlivce mají jeho vztahy s rodiči, případně se sourozenci a dědičnost. V dnešní době je podoba rodiny velmi různorodá. Do rodiny častěji než kdy dříve přicházejí děti, které nejsou se zbytkem rodiny biologicky příbuzné. Přesto si ale vytvářejí pouto s rodinou jako celkem, s rodiči i se sourozenci. Právě tento sourozenecký vztah mě zajímá a chtěla bych mu více porozumět.

Téma vztahů mezi biologickými a adoptivními sourozenci jsem si zvolila proto, že mám s touto problematikou do jisté míry osobní zkušenosti. Sama jsem vyrůstala v rodině se svými adoptivními rodiči a dvěma adoptivními bratry. Utvoření stabilních a blízkých vztahů bylo pro nás všechny těžkým úkolem. Tvorba blízkého sourozeneckého vztahu je však výzva pro všechny a genetická příbuznost může být jedním z faktorů, který zásadně ovlivní sourozenecký vztah.

Svou bakalářskou práci jsem rozdělila do části teoretické a části praktické. První, teoretická část, je tvořena třemi kapitolami. V první kapitole se zabývám tím, co je to rodina a jaké jsou její hlavní charakteristiky. V kapitole druhé popisuji, jaké jsou v České republice formy náhradní rodinné péče. Ve třetí kapitole podrobněji popisuji to, kdo jsou to sourozenci, jaké faktory mohou ovlivňovat vztah mezi nimi a na závěr popisuji vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem.

V praktické části se věnuji vlastnímu kvalitativnímu výzkumu, který jsem zaměřila na vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem. Data pro svůj výzkum jsem získávala skrze kvalitativní rozhovory pomocí návodu. Rozhovorů se zúčastnilo 8 participantů. Cílem výzkumu bylo popsat specifický vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Rodina

Rodina má bezesporu důležitou roli v životě každého jedince a je považována za jednu z nejdůležitějších sociálních skupin. Rodina má zásadní roli ve výchově dětí a ovlivňuje jedince po jeho celý život.

Na rodinu můžeme nahlížet z pohledu různých disciplín. V psychologii je rodina definovaná například jako „*společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí*“ (Hartl a Hartlová 2010, s. 504).

Rodina se podle Koti vyskytovala a vyskytuje ve všech kulturách: „*Rodina je tradičním společenstvím osob, které lze najít v nějaké podobě v každé známé kultuře*“ (Jedlička, a další 2004, s. 38). V západní kultuře tvoří úplnou rodinu takový vztahový rámec, jenž zahrnuje oba rodiče a dítě, popřípadě děti. Může zahrnovat i další jedince, jako jsou například prarodiče (Vágnerová 1999). Dle Lovasové je rodina malá skupina osob, „*které jsou navzájem spojeny manželskými, příbuzenskými nebo jinými obdobnými vztahy a zvláště společným způsobem života*“ (Lovasová 2006, s. 5). Na rozdíl od Vágnerové považuje tedy Lovasová za rodinu i jen manželský pár, kdežto Vágnerová tvrdí, že proto, abychom mohli uskupení lidí nazývat rodinou, musí skupina zahrnovat potomky.

Orvin (2001) chápe rodinu spíše živý organismus, ne pouze jako soubor jednotlivých členů. Rodina je živým organismem, který má svou vlastní identitu a místo, kde lidé žijí. Nahlíží tedy na rodinu jako na určitý systém, který má charakteristiky, které jsou typické i pro jiné systémy – má své podsystemy a hranice. Za ideální základní podobu rodinu považuje Orvin rodinu, která má otce, matku a jedno nebo více dětí. Širší rodina pak zahrnuje další příbuzné: prarodiče, tety, strýce, bratrance, sestřenice. Ti všichni pak doplňují a podporují základní rodinu.

Podle Matouška rodina existuje především proto, aby zajistila péči o své děti. Je základní jednotkou každé lidské společnosti a má význam pro zachování lidstva. Je prvním modelem společnosti, s kterým se dítě setkává. Propojením generací vytváří mezi svými členy kontinuitu a pouto solidarity (Matoušek 1993).

Rodina, stejně jako celá společnost, prochází v dnešní době celou řadou změn. Za nejběžnější je sice považována stále rodina nukleární, tak jak ji popisuje Hartl a Hartlová (2010) – tedy rodiče/manželé a jejich potomci. Matoušek však uvádí, že v dnešní době je taková rodina spíše vzácností (Matoušek 1993). Většinu rodin podle něj tvoří lidé, kteří žijí úplně sami či s dětmi, ovšem bez partnera. De Singly (1999) uvádí, jaké změny nastaly v rodině od šedesátých let dvacátého století. Dochází ke snížení počtu sňatků a zvýšení počtu nesezdaných partnerů, nárůstu počtu rozchodů a rozvodů, nárůstu počtu rodin s jedním rodičem, snížení počtu porodů a nárůstu počtu mimomanželských porodů. Zvyšuje se také podíl námezdní práce žen, hlavně matek, a následně pak i párů, kde jsou oba manželé zaměstnáni.

S nárůstem počtu rozvodů souvisí i problematika nevlastních, či doplněných rodin. Dle Vágnerové (2012), může být pro dítě obtížné přijmout nového rodiče, zvláště pokud přichází bezprostředně po odchodu rodiče vlastního. Matějček (1994) tvrdí, že když přijde do rodiny nový rodič, musí se nutně vytvořit nový rodinný systém a další subsystémy. Nově přicházející si v nich poté hledá své místo. To má za následek rozpad původních vazeb a spojenectví a tvorbu spojenectví nových. Častým jevem je, že se sourozenci spojí proti nově přicházejícímu rodiči, kterého vnímají jako vetřelce. Leman (2016) uvádí, že pro utvoření dobrých vztahů mezi nevlastním rodičem a dítětem je důležitý věk dítěte. Čím mladší je dítě, když přichází nový rodič do rodiny, tím lépe.

Rotreklová (2008) ve své diplomové práci píše, že rodinné chování je výrazně ovlivňováno vnějším prostředím, ve které rodiny v dnešní době žijí. Rodina nepřestává být uznávanou hodnotou, lidé ale k jejímu naplnění a udržení dnes hledají cestu obtížněji než dříve, hlavně pokud jedinec touží zároveň naplňovat další životní cíle jako například kariéru. Rodičovství se dostává do konfliktu s úsilím o dosažení úspěchu, společenského postavení, či uplatnění individuálních schopností a vzdělání.

1.1 Funkce rodiny

Rodina již od narození dítěte výrazně ovlivňuje vývoj dítěte a vytváří citové vazby, které mají trvalý vliv na duševní život dítěte (Jedlička, a další 2004). Tento rozvoj dětské osobnosti je ovlivňován mimo jiné stylem rodinné výchovy. Jako nejvhodnější kombinace se podle Vágnerové ukázala kombinace rodičovské lásky a disciplíny. Rodičovská láska na

jedné straně a disciplína na straně druhé má fungovat jako opora a výzva pro dítě, jako „propojení individuální citové vazby s tolerancí k individualitě a k vývojově přiměřenému odpoutání“ (Vágnerová 1999, s. 19). Dle Matouška (1993) však rodina zastává úlohu zajišťovatele výchovy jen do té doby, než děti začnou docházet do školy. Poté tuto úlohu, alespoň v západním světě, přebírá stát.

Špaňhelová (2010) vymezuje z hlediska sociální psychologie několik základních funkcí rodiny: biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a socializačně-výchovnou.

Biologicko-reprodukční funkce rodiny je chápána jako reprodukce lidského rodu v rámci rodiny. Špaňhelová (2010, s. 12) tuto funkci popisuje zjednodušeněji jako to, že „*rodiče mají funkci rodit děti*“. Pokud je tato funkce alespoň u jednoho z partnerů narušena, jsou v dnešní době možnosti, jak pár může naplnit svou touhu po dětech. Mezi tyto možnosti patří například umělé oplodnění, adopce či pěstounská péče. Na druhou stranu však Kraus (2008) zmiňuje, že děti v dnešní době mohou být spíše vnímány jako překážka v osobním životě a kariéře jedinců. Kontrola porodnosti je větší než kdy dříve, hlavně díky dostupné a běžné hormonální antikoncepci a dalším způsobům, které v minulosti nebyly běžné. Přibývá tak manželských párů, které se rozhodnou dítě nemít. Na druhou stranu však již reprodukční funkce nepatří jen úplným rodinám, o čemž svědčí prudký nárůst mimomanželských dětí a matek samoživitelek (Možný 2002).

Ekonomicko-zabezpečovací funkcí rodiny se rozumí to, že se rodina stará o to, aby děti a i celá rodina byly ekonomicky zabezpečené (Špaňhelová 2010). Rodina se na trhu pohybuje jako ekonomický subjekt. Peníze jí slouží k zabezpečení jejích členů. Nejčastěji se pak utrácí za stravu, povinné poplatky, oblečení a kulturní sféru (Mojžíš a Sobota 2013). Špaňhelová (2010) upozorňuje na to, že ekonomická funkce by neměla převyšovat emocionální funkci rodiny.

Emocionální funkce rodiny spočívá v emočním zabezpečování jejích členů (Špaňhelová 2010). Rodina by měla sloužit jako prostředí, které je vnímáno jako citové zázemí, jako zdroj jistoty a bezpečí. Rodina dokáže touto cestou formovat základní postoj dítěte ke světu. Podílí se také na rozvoji sebejistoty a sebedůvěry dítěte, které jsou velmi důležité v jeho dalším životě (Vágnerová 1999). Rogers (Šiffelová 2010) zdůrazňuje pojem

takzvané pozitivní akceptace – bezpodmínečného přijetí dítěte. Když se začíná utvářet „vědomí sebe“ dítěte, začne v něm zároveň vznikat potřeba přijetí od pro něj důležité osoby. Pokud však tato osoba (většinou rodič) sdílí s dítětem pouze tzv. podmíněčné přijetí (například mu dává najevo, že ho bude mít radši, když se bude chovat slušně, když bude „dobrý chlapec“ nebo „dobrá dívka“), začne se dítě přizpůsobovat tomuto přijetí a začne si vytvářet takzvané podmínky ocenění. Z těchto podmínek, dle Rogersovy teorie, vznikají všechny psychické poruchy (Šiffelová 2010). Tuto emocionální funkci v rodině však podle Lovasové dokáže plnit jen rodič, který je „*dostatečně zralý, zodpovědný a dokáže vytvořit trvalé citové zázemí pro všechny její ostatní členy*“ (Lovasová 2006, s. 6). Zmiňovaná emocionální jistota je tedy důležitá nejen pro děti, ale i pro dospělé. Problém nastává, když vstupují do popředí místo emocionální jistoty hmotné faktory (Lovasová 2006).

Poslední, avšak jednou z nejdůležitějších funkcí rodiny dle Špaňhelové (2010), je **socializačně-výchovná** funkce. Má za úkol vychovávat děti k tomu, aby si byly jisté v prostředí, ve kterém se pohybují, dovedly se připravit na vstup do kolektivu vrstevníků a dokázaly v něm a v prostředí dospělých fungovat.

Většina autorů považuje za funkční rodinu takovou rodinu, v níž je zajištěn dobrý vývoj dítěte a jeho prospěch. Dle Matouška se členové funkční rodiny chovají tak, že na sebe berou ohled a respektují se (Matoušek 1993). Orvin (2001) uvádí několik faktorů, které působí na vznik funkční rodiny. Mezi tyto faktory patří:

- Vedoucí úlohu v těchto rodinách hrají rodiče a své role mají rozdělené. Role obou rodičů jsou konzistentní, jasně definované a oběma partnery odsouhlasené.
- Autorita se v takovýchto rodinách jistě nachází, autoritativní chování však nikoliv. Děti chápou, že rodinu řídí rodiče. Ti za ni také nesou zodpovědnost.
- Je tolerována a podporována individualita, i když platí jasná pravidla.
- Všichni členové mohou vyjadřovat své názory a pocity.
- Každý může mluvit pouze sám za sebe a ne za druhé.
- Členové rodiny se vzájemně respektují.

Za funkční rodinu lze tedy označit rodinu, která dobře plní své základní funkce a děti se v ní mohou zdravě vyvíjet. Zdravé prostředí podporuje růst dětí k individualitě a nezávislosti. Možnost růstu tu zde mají nejen děti, ale i rodiče (Orvin 2001). V takových rodinách se členové vzájemně respektují, jsou schopni spolu komunikovat, řešit problémy a pomáhat si. Rodiče dávají dětem pocit jistoty a bezpečí a jsou schopni se o ně postarat a uspokojovat jejich potřeby.

2 Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinnou péčí definuje Matějček jako „*sociální opatření ve prospěch dítěte, o něž se jeho vlastní rodiče nemohou nebo nechtějí starat, anebo z vážných důvodů není žádoucí, aby se starali*“ (Matějček 1994, s. 166). Toto opatření má umožnit dítěti vyrůstání v rodinném prostředí, které je schopno mimo jiné uspokojit jeho základní psychické potřeby a dokáže rozvíjet jeho osobnost (Matějček 1994). Formy náhradní rodinné péče v České republice jsou upravené zákonem č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku, který obsahuje prakticky všechny podstatné věci týkající se náhradní rodinné péče. Některé speciální aspekty (hlavně v oblasti pěstounství) výše zmíněného obecného zákona doplňuje zákon č. 359/1999 Sb. (Vyskočil 2014).

Mezi typy náhradní rodinné péče se řadí:

- a) osvojení (adopce)
 - zrušitelné – adopce 1. stupně
 - nezrušitelné – adopce 2. stupně
 - mezinárodní osvojení – adopce dítěte do ciziny, z ciziny
- b) pěstounská péče
 - (dlouhodobá) pěstounská péče
 - pěstounská péče na přechodnou dobu
- c) svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče
- d) poručenství (Vyskočil 2014).

2.1 Osvojení

Osvojením (adopcí), které je v své formě nejbližší vlastní rodině, vzniká mezi osvojitelem a osvojencem stejný poměr jako je mezi vlastními rodiči a dětmi a také vzniká příbuzenský vztah mezi osvojencem a příbuznými osvojitele. Zároveň zanikají všechna práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou. Osvojitelé se stávají zákonnými zástupci dítěte a mají vůči němu stejnou zodpovědnost, práva a povinnosti jako vůči svému vlastnímu dítěti.

Osvojení 1. stupně

Osvojení 1. stupně se od osvojení 2. stupně liší tím, že osvojené dítě nepřijímá příjmení osvojitelů a v rodném listě zůstávají jména rodičů biologických. Tento druh osvojení lze z vážných důvodů zrušit. O zrušení osvojení rozhoduje soud.

Osvojení 2. stupně

U osvojení 2. stupně je osvojenému dítěti vydán nový rodný list se jmény rodičů, popř. rodiče, kteří si dítě osvojili (Vyskočil 2014). Cílem předání příjmení osvojitele a zapsání ho jako rodiče do rodného listu je snaha přiblížit osvojitele co nejvíce osvojenému dítěti a vytvořit tak vztah co nejbližší biologickému rodičovství. Osvojení neboli adopce dítěte se nedá zrušit a to ani v případě, že se projeví vývojová či jiná porucha dítěte a nebo je jeho chování v rozporu s představami osvojitele (Matějček 2002). Aktem adopce zároveň zanikají práva a povinnosti mezi osvojeným dítětem a jeho původní rodinou (Matějček 2002).

O adopci dítěte usilují většinou bezdětné páry, které se touží stát rodiči. Další početnou skupinou lidí usilujících o adopci dítěte jsou páry, které již jedno dítě mají a přejí si mít pro své dítě sourozence. Motivace k adopci dítěte se často liší od motivace k pěstounské péči. Zatímco motivace k pěstounské péči mívá převážně (ne však vždy) altruistické pozadí (pomoc dítěti bez rodičů), motivací k adopci je většinou naplnění rodičovské role partnerů, touha po dítěti a založení rodiny (Zezulová 2012).

Osvojit dítě může manželský pár, manžel nebo manželka rodiče dítěte i jedna osoba. Pro osvojení dítěte je nutné získat doporučení odboru sociálních věcí a zdravotnictví, konkrétně oddělení péče o rodinu a děti či oddělení sociálněprávní ochrany dětí. Kromě rozhovorů se sociálními pracovníky musí žadatelé absolvovat návštěvu sociální pracovníce v místě jejich bydliště, psychologické posouzení a přípravný kurz. Před samotným osvojením se osvojitelé musí na vlastní náklady starat o osvojované dítě po dobu 3 měsíců. Po uplynutí této doby rozhodne soud, zda bude osvojení provedeno či nikoliv (Matějček 2002).

Mezinárodní osvojení

Mezinárodní osvojení je forma adopce dítěte z ciziny nebo do ciziny. Tato forma je možným řešením, pokud se pro dítě nedaří najít rodinu v rodné zemi. Mezinárodní osvojení

je ošetřeno *Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení*. Tuto úmluvu vypracovala Haagská konference. V České republice vešla v platnost v roce 2000. Tato úmluva stanovuje postup při osvojování, nařizuje státům, aby určily jeden ústřední orgán, který bude odpovědný za osvojení dětí do zahraničí a vymezuje práva dítěte na přednostní osvojení v zemi jejich původu (Matějček 2002).

2.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče je státem garantovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné péče. Pěstouni mají za úkol zajistit dítěti dostatečné hmotné zajištění a jsou za to státem peněžně odměněni. Dítě může být svěřeno do péče jedné osobě či manželskému páru. Soud se zde rozhoduje podle nejlepšího zájmu dítěte. Svazek pěstounů a dítěte je podstatně volnější, než je tomu u osvojení. Pěstoun má právo zastupovat dítě v běžných věcech. V mimořádných případech, jako je například vydání cestovního dokladu, musí pěstoun vyžádat souhlas zákonného zástupce. Pěstounskou péčí nevzniká příbuzenský vztah mezi pěstouny a dítětem a příbuznými pěstouna dítěte. Dětem v pěstounské péči zůstává původní příjmení, později však mohou požádat o jeho změnu. V pěstounské péči není zamezeno styku biologických rodičů s dítětem (Matějček 2002).

Dle Zezulové (2012) motivace manželského páru či jednotlivce k přijetí dítěte do pěstounské péče je různá. Je časté, že primární motivace pěstounů je pomoci touto cestou dětem, které nemají rodinné zázemí. S tím souvisí i možná úskalí, jako například přecenění vlastních sil nebo snaha „zachránit“ co nejvíce dětí bez ohledu na svou vlastní rodinu. Není ale neobvyklé, že motivace k přijetí dítěte do pěstounské péče je podobná jako motivace k osvojení dítěte, tzn. přání mít dítě či sourozence k biologickému dítěti, „náhrada“ za zemřelé dítě a jiné. Často se také můžeme setkat se situací, kdy je pěstouny volena pěstounská péče místo adopce, protože nechtějí na dítě čekat několik let (Zezulová 2012).

Pěstounská péče, jakožto náhradní rodinná péče, se dělí na dva základní druhy podle délky pobytu dítěte – na pěstounskou péči (tzv. dlouhodobou pěstounskou péči, popsanou výše) a pěstounskou péči na dobu přechodnou (tzv. profesionální pěstounská péče). Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu.

Pěstounská péče na přechodnou dobu

V tomto typu pěstounské péče jsou děti do pěstounských rodin umísťovány na omezenou dobu – maximálně jeden rok. Tento typ péče je využíván zejména v krizových situacích. Pěstouni jsou vyškoleni na okamžité přijetí dítěte. Hlavním cílem pěstounské péče na přechodnou dobu je zabezpečit dítěti pobyt v rodinném prostředí namísto ústavní péče, která děti zvláště v mladším věku psychicky velmi poškozuje (Sapáková 2011).

2.3 Svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče

Pokud je to v nejlepším zájmu dítěte, může soud rozhodnout o svěření dítěte do péče jiné fyzické osobě než rodiči. Podmínkou je schopnost této osoby zaručit dítěti správnou výchovu. Tato osoba musí se svěřením dítěte do jeho nebo její péče souhlasit. Jedná se většinou o osobu příbuznou dítěti či osobu, které je dítěti citově blízká. Může se jednat o samostatnou osobu či o manželský pár. Rozvodu manželského páru musí vždy předcházet nová úprava práv a povinností k dítěti. Na rozdíl od pěstounské péče nemají osoby, do jejichž péče je dítě svěřeno, nárok na finanční odměnu. Pečující osobě či osobám je vždy soudem vymezen rozsah práv a povinností vzhledem k dítěti, nejčastěji se jedná o právo a povinnost zajistit dítěti potřebnou péči a jeho zastupování v běžných záležitostech. Rodiče dítěte, není-li rozhodnuto jinak, většinou zůstávají zákonnými zástupci dítěte (Vyskočil 2014).

2.4 Poručenství

Soud ustanoví poručníka pouze v případě, že rodiče dítěte umřeli, byli zbaveni rodičovské odpovědnosti, byl pozastaven výkon jejich rodičovské odpovědnosti nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Poručník se stává zákonným zástupcem dítěte. Nevzniká mezi nimi však stejný poměr jako mezi dítětem a jeho rodičem. Práva a povinnosti poručníka jsou výchova dítěte, zastupování dítěte a správa majetku dítěte. Poručník je pod pravidelným dohledem soudu a rozhodování o podstatné věci týkající se dítěte musí být schváleno soudem (Matějček 2002). Ačkoliv je poručník zákonným zástupcem dítěte, může, ale nemusí, o dítě osobně pečovat. V případě osobní péče má nárok na peněžní odměnu obdobně jako pěstoun (Vyskočil 2014).

3 Sourozenectví

Rodinnou síť tvoří různé typy vztahů. Patří mezi ně vztah partnerský, vztah mezi rodiči a dítětem, popřípadě dětmi a vztahy mezi sourozenci. Sourozenci se navzájem ovlivňují od velmi raného věku. Novák (2007, s. 9) o sourozeneckém vztahu píše následovně: „*Je to zvláštní, výlučný a zajímavý vztah. Nevolíme ho, nezasloužíme se o něj, je nám dán málem by se řeklo osudově. Patří k nejbližším, které na světě mohou existovat.... Mohou jej tvořit lidé shodného, ale i jiného pohlaví.*“ Vztahy se sourozenci mají podle Vágnerové značný socializační význam. Dítě musí soužít se sourozencem, kterého si samo nevybralo, který mu byl tak nějak „osudově“ nadělen, zvládnout. Sourozenec představuje trvalou součást života dítěte, ať už je hodnocen kladně nebo záporně (Vágnerová 1999). Pozice dítěte je v tomto směru neměnná. Vždy už bude mladším, starším, prostředním sourozencem, či jedináčkem (Vágnerová 2012). S tím nesouhlasí Leman (2016), který tvrdí, že určité okolnosti, například uzavření nového manželství jednoho z rodičů, můžou změnit již zaběhlé role v rodině. Pokud je již pevně utvořená identita dítěte, což se děje ve věku okolo pěti či šesti let, je stejně pevně utvořená i rodinná konstelace. Pokud tedy například prvorozené dítě najednou získá sourozence staršího, neznamená to, že původně prvorozené dítě přestane vykazovat charakteristiky prvorozeného dítěte, musí se však vyrovnat s posunem jeho role v rodině.

Dítě se v sourozeneckém vztahu učí spolupráci, soutěžení, podpoře i tvorbě kompromisů. Zkušenosti získané v tomto vztahu později uplatňuje v dalších sociálních situacích, například s jinými dětmi a později i v dospělém životě (Sobotková 2001). Sourozenec je tedy zdrojem zkušeností, díky němuž se dítě učí rozumět sociálním interakcím. Zatímco rodiče zpravidla s dítětem nesdílejí své pocity a potřeby, sourozenci mezi sebou takové rozhovory vedou (Vágnerová 1999).

3.1 Vývoj vztahu mezi sourozenci

S vývojem dítěte se vyvíjí i vztah mezi sourozenci. V různých stádiích vývoje od sebe sourozenci požadují jiný přístup a učí se od sebe různým věcem. Už od raného dětství jsou vztahy s jinými lidmi jednou z nejdůležitějších potřeb dítěte vůbec. Matka, či primární pečovatelská osoba, je pro dítě zdrojem naplnění fyzických i psychických potřeb. Celá rodina se pak podílí na socializačním vývoji dítěte. Pro dítě členové rodiny znamenají zdroj stimulace, kterou potřebuje ke svému vývoji. Sociální stimulace, dle Vágnerové, uspokojuje

ve velké míře základní potřeby dítěte, jako je potřeba bezpečí a citové jistoty. Rodinné prostředí poskytuje dítěti základní poznatky, které navždy ovlivní jeho chápání světa, jeho pohled na jiné lidi a sám na sebe (Vágnerová 2012).

Pro kojence jsou živé bytosti zajímavějším podnětem, než neživé předměty. Standardní rodina, do které patří i sourozenci, představuje dle Vágnerové ideální uspořádání pro rozvoj dítěte. Dítě napodobuje chování těchto lidí a později se s nimi identifikuje. Rodina je pro dítě nejvýznamnějším prostředím, které pro něj představuje zdroj zkušenosti i citové zázemí. Jisté vztahy, které navazuje se členy rodiny, mu pomáhají vytvářet si vnitřní jistotu a vyrovnanost a také vytvořit si pozitivní vztah ke světu i k sobě samému.

V batolecím období, mezi prvním a třetím rokem života, je dítě ještě značně závislé na matce. Přeci jen je ale okruh jeho sociálních vztahů pomalu rozšiřován a to zejména uvnitř rodiny. Děti si začínají tvořit diferenciované vztahy k matce, otci, sourozencům a dalším významným členům rodiny (Langmeier a Krejčířová 2006). Dítě získává vědomí rodinné identity. V ohraničeném rodinném prostředí se učí novým dovednostem. Získává potřebnou jistotu a teprve když ji nabyde, je připraveno rozšířit své citové teritorium. K tomu dochází obvykle v předškolním věku (Matějček a Dytrych 1999). Sourozenci už v batolecím věku dítěte slouží jako alternativní zdroj zkušenosti. V interakci se sourozenci dítě rozvíjí své komunikační schopnosti. Dítě se už v tomto stádiu adaptuje na roli, která je daná postavením mezi sourozenci. Děti, které jsou prvorozené, mohou sourozence chápat jako ohrožení jejich vztahu s rodiči a žárlit na něj. Batole ještě nedokáže přijmout novou roli sourozence. Takové dítě se může často vrátit do předešlého stádia vývoje a imitovat chování malého sourozence. Starší batolata se ale také ke svému mladšímu sourozenci dokáží chovat altruisticky a starat se o něj (Vágnerová 2012). Dle Šulové (2016) je vztah mezi sourozenci v tomto období značně nesymetrický. Starší sourozenci mají často tendenci „řídit“ sourozence mladší. Mladší děti si často hrají s hračkami, které jim starší sourozenci zanechali k dispozici.

V předškolním věku rozšiřuje dítě svou sociální zkušenost za rámec rodiny. Začíná navazovat první vztahy s dětmi například v mateřské škole. Rozvoj socializace jedince a jeho individuace probíhá v interakci s jinými lidmi. Ve vztahu se sourozenci se dítě stále učí rozumět specifickým interakčním vzorcům. Dokonce i nepřátelské interakce mezi sourozenci podporují rozvoj dítěte v oblasti sociálního porozumění pocitům a potřebám jiných lidí (Vágnerová 2012). Sourozenecký vztah je tedy procvičováním vztahu v každodennosti. Dítě si hledá místo v rodině, své postavení mezi sourozenci. Jeho

sebeuvědomování se uskutečňuje zároveň s uvědomováním si druhého, který mu je jistým způsobem podobný, ale přesto je to někdo jiný (Šulová 2016). Vztahy se sourozenci bývají citové významné, často jsou však asymetrické, protože jen vzácně jsou sourozenci stejného věku a na stejném stupni vývoje. V předškolním věku bývají vztahy se sourozenci ambivalentní, sourozenec je dítětem chápán jako spojenec i jako soupeř. Sourozenci si mohou být partnery například ve hře, často ale soupeří například o pozornost rodiče. Starší sourozenec může pro dítě znamenat zdroj bezpečí a jistoty a může být dítětem chápán jako vzor. Mladší sourozenec naopak může být vnímán jako hrozba, dítě se může bát, že ztratí pozornost rodičů a proto nemusí mladšího sourozence přijímat. V sourozeneckých vztazích se odráží zkušenost s chováním rodičů k ostatním členům rodiny, dospělým i dětem. *Se sourozenci vychází lépe, když se k sobě chovají pěkně i rodiče* (Vágnerová 2012, s. 229 - 230).

Školákovy vztahy s rodinou jsou stále velmi silné. Rodina zatím stále uspokojuje většinu jeho potřeb. Ve školním věku se vztahy mezi sourozenci většinou stabilizují. Tato stabilita vydrží zpravidla až do období puberty. Školní děti se svými sourozenci často soupeří, dokáží se však už dohodnout na kompromisu. Dokáží spolupracovat a vzájemně si být podporou. Mají různé společné zážitky, negativní či pozitivní, které je spojují. Do vztahu se již promítají typické genderové aktivity. Chlapci se spolu například často perou či bojují se zbraněmi, u dívek se jedná více o společnou zábavu. Pokud je dítě starším sourozencem, mívá zpravidla dominantní pozici a mladší sourozenec se s ním často identifikuje. Pokud je dítě mladším sourozencem, má sice většinou podříznou roli vzhledem ke staršímu sourozenci, ale rodiče k němu bývají shovívavější a více věcí mu tolerují. S oběma rolami se pak sourozenci musí naučit zacházet a obě role mohou být zdrojem konfliktu (Vágnerová 2012). Lamb (2014) [vlastní překlad autorky práce] tvrdí, že se sourozenci v preadolescentním věku často stanou primárními důvěrníky a zdroji emocionální podpory pro dítě. Tento vzájemně důležitý vztah většinou přetrvá až do puberty a mladé dospělosti.

V období adolescence dochází k uvolnění vazeb dítěte na rodinu. Tento proces je náročný jak pro dítě, tak pro rodiče. Často mohou mít na adolescenta větší vliv sourozenci než rodiče. Lamb (2014) ve své práci zdůrazňuje, že kromě manželského svazku je často vztah se sourozenci jediným heterosexuálním vztahem, který člověk udržuje a ve kterém může vyjádřit náklonnost a blízkost, aniž by se stal středem pomluv. Heterosexuální vztahy se sourozenci jsou pak zvláště významné v období dospívání a mladé dospělosti, kdy se

jedinec poprvé začíná zajímat o dlouhodobé sexuální závazky. Dle Vágnerové ale změny dané dospíváním mohou narušit rovnováhu v sourozeneckém vztahu. V tomto věku se také výrazněji než dříve projevují osobností rozdíly každého ze sourozenců. Pokud jsou sourozenci jinak staří, zvyšuje se rozdílnost názorů a preferencí. V takovém případě si sourozenci často přestávají rozumět. Může dojít až k úplnému odpoutání. Pokud má adolescent staršího sourozence, bývá tento sourozenec napodobován a obdivován. Adolescent také může začít žárlit, může mu závidět větší volnost a zralost. V některých případech však mladší sourozenci mohou mít opačnou snahu, to znamená, co nejvíce se odlišit od svých starších sourozenců. Pokud má adolescent mladšího sourozence, bývá ve vztahu k němu často nevraživý a může o něj začít ztrácet zájem. Může se také začít chovat autoritativně vzhledem k mladšímu sourozenci, což bývá často zdrojem konfliktů (Vágnerová 2012).

Výzkumy vztahu mezi sourozenci indikují, že sourozenci v dospělosti mají většinou vřelé vztahy, ale zároveň se mezi nimi snižuje počet interakcí. S tímto souhlasí výzkum Scharf a Shulma (2005) [vlastní překlad autorky práce], ve kterém mladí dospělí vypověděli, že mají pozitivní city a myšlenky vzhledem ke svým sourozencům, ale také s nimi mají méně pozitivních interakcí. Citová změna ve vztahu sourozenců v tomto věku je taková, že každý z nich je více autonomní, ale na druhou stranu jsou si sourozenci ve vztahu citově blíže, protože vztah není zatěžován každodenními interakcemi a úkoly, které by mohly vést ke konfliktům.

3.2 Faktory ovlivňující sourozenecký vztah

V dnešní době existuje stále více typů rodin. Rodiny úplné, neúplné, není neobvyklé, když se rodiny rozpadají a záhy vznikají rodiny nové. Zároveň se tak mění vztahy mezi sourozenci. Jaké jsou tedy faktory, které ovlivňují sourozenecký vztah?

Leman definuje několik faktorů, které výrazně ovlivní vztah mezi sourozenci v jednotlivých rodinách. Tři nejvýznamnější faktory dle něj jsou:

1. věkový odstup mezi sourozenci
2. pohlaví dětí
3. tělesné, duševní či emoční rozdíly

Věkový odstup mezi sourozenci

Sourozenci přicházejí do rodiny v různém časovém odstupu. Pokud jsou sourozenci dvojčaty, není mezi nimi věkový rozdíl žádný. Na druhou stranu se ale může stát, že je jeden sourozenec starší o deset a více let než sourozenec druhý. Tento věkový rozdíl velmi výrazně ovlivňuje sourozenecký vztah. Novák (2007) říká, že pokud je mezi sourozenci malý věkový rozdíl, to znamená asi rok až dva roky, budou jejich kontakty velmi intenzivní. Intenzivní neznamená vždy jen přátelské. Intenzivní kontakt může být podkladem pro tvrdé spory mezi sourozenci. Větší věkový rozestup intenzitu kontaktu sourozenců poněkud omezuje. Leman (2016) upozorňuje, že pokud je mezi dětmi věkový rozdíl větší než pět let, může vzniknout tzv. druhá rodina. Pokud jsou dvě děti v adolescentním věku a narodí se další dvě děti, bude mít pak třetí dítě rysy prvorozeného dítěte. Čapek a Čapková (2010) říkají, že pokud je mezi dětmi věkový rozdíl větší než pět let, vychovávají rodiče vlastně jedináčka. Autoři dále zmiňují, že rodiče dnes chtějí mít děti s malým věkovým rozestupem, aby si děti mohly spolu hrát a sdílet záliby. Neberou však v potaz, že čím menší rozestup mezi sourozenci je, tím je mezi nimi větší žárlivost a rivalita.

Pohlaví dětí

Leman (2016) říká, že pokud s ohledem na pohlaví vznikne v rodině někdo „výjimečný“, zvýší to automaticky tlak na dítě, které se narodí těsně před ním, nebo po něm. Pokud tedy bude mít rodina například tři chlapce a jako poslední, čtvrté dítě se narodí dívka, bude mít dívka automaticky určité výhody. Zároveň se tak zvýší tlak hlavně na posledního chlapce. Čapek a Čapková upozorňují na to, že rodiče mohou toužit po jednom pohlaví dítěte, například po chlapci, více než po druhém. Když se pak chlapec narodí, mohou na něj být kladena přehnaná očekávání, tlak k jejich naplnění a rodiče jej mohou rozmazlovat. Dnes však podle autorů rodiče touží nejvíce po dvou dětech rozlišného pohlaví. Každé dítě pak zastává v rodině trochu jinou roli a tak se tato kombinace jeví jako méně problematická. Na rozdíl od sourozenců stejného pohlaví tak bratr a sestra vyrůstají ve svých světech a jsou tedy spíše jako jedináčci (Čapek a Čapková 2010).

Tělesné, duševní či emoční rozdíly

Dle Lemana (2016) dalším velmi důležitým faktorem, který ovlivňuje vztah mezi sourozenci, jsou rozdíly v tělesné konstrukci dětí, velikosti či schopnostech. Leman uvádí příklad, kdy v rodině vyrůstají dvě dívky, jedna obzvlášť pěkná a jedna spíše obyčejná.

Pokud se jako první narodí dívka obyčejná, její mladší hezká sestra ji může zahnat do ústraní. Pokud se narodí hezcí dívka jako první, musí si mladší sama najít jinou oblast, ve které by předstihla svou sestru. Dojde tak k jisté výměně rolí. K té může dojít i v případě, že jedno z dětí je tělesně či duševně postižené. Z mladšího zdravého sourozence se najednou stává sourozenec starší. Ostatní sourozenci mají k postiženému sourozenci rodičovský vztah, chrání ho před nepříznivými vlivy lidí mimo rodinu. Sourozenci mohou v rodinách, kde rodiče nestačí na výchovu a podporu svých dětí, vytvářet náhradní systém podpory. Starší sourozenec se tak do určité míry může stát primárním pečovatelem o dítě (Matoušek a Pazlarová 2010). Přítomnost postiženého dítěte má jistě velký vliv na rodinu. Vágnerová tvrdí, že je důležité zdravému sourozenci vysvětlit, proč je jeho sourozenec určitým způsobem upřednostňován, a že se od obou sourozenců neočekává to samé. Takto se může předejít konfliktním situacím (Vágnerová 2012).

Dalšími faktory, které mohou ovlivňovat vztah mezi sourozenci, je dle Lemana pořadí narození rodičů, vztah mezi rodiči, kritizování ze strany rodiče, spojení více rodin na základě rozvodu či úmrtí rodičů, úmrtí dítěte v rodině a adopce. Každá z těchto proměnných přináší specifické nároky na všechny sourozence, kteří se musí se situací vyrovnat. Žádný z těchto faktorů však není nemožné překonat a sourozenci i přes všechny tyto překážky mohou mít mezi sebou hezký a pevný vztah.

3.3 Vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem

Vágnerová (2012) tvrdí, že sourozenci, ať už biologičtí či adoptivní, jsou pro dítě zdrojem sociální zkušenosti. U dětí, které přicházejí do rodiny v batolecím věku, se může objevit tendence získat a udržet si cokoli pouze pro sebe. Může se jednat například o pozornost matky, hračky a jiné věci. Je tomu tak z toho důvodu, že děti, které přicházejí do rodiny, jsou většinou zvyklé o vše bojovat a toto chování poté opakují i v nových rodinách. Děti tak mohou soupeřit se sourozenci a chovat se k nim agresivně. Starší sourozenec se může stát pro dítě objektem citové vazby ve větší míře, než je tomu tak u sourozenců biologických. Pokud by bylo separováno od takového sourozence, bude reagovat podobně jako na násilnou separaci od matky.

Každé dítě zaujímá v hierarchii rodiny určitou pozici. Přijetím dítěte do rodiny vzniká nová situace, v které se dosavadní pozice mohou stát ohroženými. Mezi dětmi tak může vznikat rivalita. Všichni děti se musí sžít s novými rolmi v rodině a často o ně mohou svádět

boje. Pokud dítě nedostane šanci obsadit „pozitivní“ roli, může se lehce stát, že se bude chtít stát alespoň v něčem výjimečný a stane se tedy „nejhorším“. Rodiče by měli všem dětem citlivě pomáhat vytvářet novou rodinnou hierarchii. Je důležité, aby každé dítě bylo vnímáno individuálně a v každém byla posilována jeho jedinečnost tak, že se verbalizuje jeho role v rodině (Zezulová 2012). Dalším častým jevem v rodinách s přijatým dítětem nebo dětmi, je dle Archerové (2001) žárlivost. Děti, které byly v minulosti zraněny, se často neumí dělit. U dětí v předškolním věku vzniká rivalita mezi sourozenci biologickými i adoptivními. Biologický potomek vnímá často příchod adoptivního sourozence do rodiny jako ohrožení a může k němu zaujmout odmítavý přístup, který bývá větší než u příchodu biologického sourozence (Vágnerová 2012).

Pokud přichází do rodiny dítě ve školním věku, je důležité, aby bylo schopno se zařadit do sourozenecké skupiny. Toto začlenění není vždy bezproblémové. Biologičtí sourozenci dítě musí přijmout mezi sebe, což pro ně nemusí být snadné a mezi biologickými a adoptivními sourozenci mohou vznikat nejrůznější problémy. Mohou plynout z toho, o jaké dítě se jedná, čím si v dosavadním životě prošlo nebo například tím, jak se k ostatním členům rodiny chová. Dle Vágnerové se potíže v soužití sourozenců biologických a adoptivních vyskytují zejména tehdy, když se přijaté dítě něčím vymyká normě, na kterou je daná společnost zvyklá. Příčina tedy není v biologickém původu dítěte, jde ale o reakci sourozenců na chování adoptivního dítěte, které se vymyká normě.

U adolescentních dětí v náhradní rodinné péči je výhodou početnější rodina. Adolescent může ve vícečlenných rodinách spíše najít v sourozencích vzor nebo blízkého člověka. Pokud je adolescentem biologický potomek rodičů a do rodiny je přijat nový člen, reaguje často adolescent na mladšího sourozence tím, že se vůči němu začne chovat autoritativně. Může také žárlit na tolerantnější přístup rodičů k přijatému dítěti (Vágnerová 2012).

Samek a Ruether (2011) [vlastní překlad autorky práce] tvrdí, že pro biologicky příbuzné rodiny je snadnější dosáhnout tzv. sdílené reality, reality, kdy členové rodiny vnímají určité téma podobným způsobem, věří, že ostatní sdílí jejich postoje a názory a tato víra se potvrzuje jako správná. V biologicky příbuzných rodinách přítomnost vrozených podobností občas umožňuje vnímat určité téma podobně, aniž by nutně muselo být diskutováno. Rodiny, jejíž členové nejsou biologicky příbuzní, musí spoléhat na konverzaci mezi jejími členy, aby dosáhly této sdílené reality. Proto autorky zmiňují konverzaci mezi

členy biologicky nepříbuzné rodiny jako faktor, který významně ovlivňuje vtaž mezi adoptivními sourozenci.

Dle Matějčka je časté, že děti, které přicházejí do náhradní rodinné péče, jsou o hodně mladší, než biologičtí potomci osvojitelů. Adoptované dítě je často velmi dobře přijímáno ze strany biologických potomků. Dle Matějčka z tohoto tedy vyplývá, že biologická nepříbuznost není pro sourozence nepřekonatelnou překážkou. Sourozenci mohou navázat hluboké, pevné a trvalé sourozenecké vztahy. Podmínkou vzniku takového vztahu je to, že rodina bude skutečně plnit svou funkci rodiny. Dle Matějčka tak záleží hlavně na dospělých, jak se k celé situaci postaví a jaký přístup k nově vytvořené rodině zvolí (Matějček a Dytrych 2002). Schoolerová (2002) na druhou stranu tvrdí, že pro biologické potomky je náročné přijmout dítě adoptované. Jeho přijetím se totiž mění dosavadní role v rodině. Děti musí akceptovat nová pravidla, naučit se novému způsobu komunikace s nově přichozím dítětem, což může být zdrojem problémů. Je tedy třeba, aby rodiče dávali dětem, které již v rodině byly, najevo, že se jejich láska k nim nijak nemění.

Mezi dětmi, které byly umístěny do náhradní rodinné péče, mohou vznikat velmi brzo sourozenecké vztahy jako v „normální“ rodině. Matějček (2002) píše, že původní biologická příbuznost je nahrazena příbuzností psychosociální, která je daná soužitím. V rodině, která si osvojí dítě, to znamená, že mezi sourozenci se vytvářejí podpůrné a pomocné vztahy, které přetrvávají do dospělosti. Mezi sourozenci vznikají také tabu, která jsou přítomná i mezi sourozenci biologicky příbuznými, jako je například sexuální přitažlivost mezi sourozenci.

Přítomnost adoptovaného a biologického dítěte v jedné rodině jistě přináší nejrůznější úskalí a výzvy pro všechny zúčastněné strany. Brozdinsky a Brozdinsky (1992) [vlastní překlad autorky práce] ve svém výzkumu ale zjistili, že přítomnost a pořadí adoptivního a biologického dítěte v adoptivní rodině sice komplikuje rodinnou dynamiku, ale většinou nepředstavuje žádné vážné překážky pro úspěšnou adopci. Kirk (1964) [vlastní překlad autorky práce] tvrdí, že rodiny, ve kterých vyrůstá adoptivní i biologické dítě rodičů, mohou být nuceny zabývat se tématem adopce otevřeněji a upřímněji, což vede k pozitivnějšímu uspořádání vztahů mezi rodiči a dětmi.

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 Výzkumné šetření

V této kapitole popíši jednotlivé části svého výzkumného šetření. Nejdříve blíže uvedu cíl výzkumu, výzkumný vzorek, etiku výzkumu a výzkumnou metodu a jako poslední budu diskutovat výsledky, z kterých vyvodím závěr šetření.

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo popsat vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem. K dosažení daného cíle jsem si stanovila následující otázky:

1. Vnímání sourozeneckého vztahu v dané rodině.
2. Míra a podoba důvěry mezi sourozenci.
3. Komunikace mezi sourozenci a pocity během komunikace.
4. Pomoc mezi sourozenci

4.2 Výzkumný vzorek

Cílovou skupinou byli sourozenci, vždy dvojice z jedné rodiny. Jeden ze sourozenců byl vždy adoptivním potomkem a druhý biologickým potomkem rodičů, se kterými oba dva dlouhodobě vyrůstali, alespoň od tří let věku. Tuto podmínku jsem si stanovila proto, aby respondenti měli dostatek času na utvoření sourozeneckého vztahu. Oba sourozenci museli být starší patnácti let. Věková hranice byla stanovena takto, aby byli respondenti schopni ohlédnout se do minulosti a mohli popsat, jak se vztah vyvíjel, zda se s postupem času proměňoval či nikoliv. Po oslovení participantů bylo ale nejmladšímu participantovi, který s výzkumným šetřením souhlasil, 19 let.

Dohromady se výzkumného šetření zúčastnilo 8 respondentů, tedy čtyři dvojice sourozenců. Nejmladšímu bylo 19 let, nejstaršímu pak 29. Vzhledem k povaze výzkumného šetření nebylo důležité, zda je starší adoptivní či biologický sourozenec a zda se jedná o muže či ženy.

Tabulka č. 1: Základní údaje o participantech

Iniciály	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Adoptivní (A)/ Biologický (B)	Počet sourozenců (Adoptivních - A, Biologických – B)
A. N.	Žena	29	SŠ	A	4(3 A , 2 B)
E. N.	Žena	19	Student SŠ	B	5(4 A, 1 B)
T. M.	Žena	24	SŠ	A	9 (4 A, 5 B)
K. V.	Žena	29	Mgr.	B	9 (5 A, 4 B)
K. Š.	Žena	28	SŠ	A	6(1 A, 5 B)
J. Š.	Muž	28	Mgr.	B	5(2 A, 4 B)
K. R.	Muž	21	Student VŠ	A	4 (4 B)
Z. R.	Žena	26	Mgr.	B	4 (1 A, 3 B)

4.3 Etika výzkumu

Všichni účastníci výzkumu byli na začátku seznámeni s průběhem a okolnostmi výzkumu. Byli ubezpečeni, že mohou od rozhovoru a od použití poskytnutých dat kdykoliv odstoupit. Rozhovory probíhaly vždy v soukromí, v příjemném prostředí, které bylo voleno individuálně a tak, aby se účastník cítil uvolněně a mohl otevřeně mluvit o svých pocitech, zážitcích, aniž by byl rušen okolím. Všichni participanté souhlasili s nahráváním rozhovorů na diktafon. Všichni účastníci byli ujistěni, že získaná data budou použita pouze pro účely tohoto výzkumného šetření a budou v něm použity pouze iniciály, aby zůstala zachována anonymita. Účastníci byli také ujistěni, že ihned po přepsání rozhovorů budou pořízené záznamy vymazány.

4.4 Metodika výzkumu

Pro výzkumné šetření byla použita metoda kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum nemá jednotnou definici. Dle Hendla (2005) je typickým případem kvalitativního výzkumu výzkum takový, ve kterém si výzkumník nejprve vybírá téma výzkumu a základní výzkumné otázky. Výhodou kvalitativního šetření je fakt, že výzkumník může otázky modifikovat, popřípadě doplňovat během výzkumu, sběru dat i analýzy dat. Výzkumník hledá a později analyzuje takové informace, které by mohly přispět k osvětlení výzkumných otázek. Výzkumník sbírá data přímo v terénu. Sběr dat i jejich analýza probíhají v delším časovém úseku. Analýza dat a jejich sběr probíhají v podstatě současně. Výzkumník sbírá data, analyzuje je, a poté vyhodnotí, zda je potřebuje a zda by měl nějak upravit otázky, na které se chce ptát participantů výzkumu. Výhodou kvalitativního výzkumu je to, že se výzkumník může dostat více do hloubky dané problematiky a může ji velmi detailně popsat. Zároveň je však celý výzkum časově náročný a může dojít k subjektivnímu zkreslení dat. Problematické je také to, že získané výsledky často nelze generalizovat na širší populaci.

4.4.1 *Rozhovor pomocí návodu*

Výzkum pomocí rozhovoru je dle Hendla (2005) spolu s pozorováním a analýzou dokumentů jednou ze základních metod kvalitativního výzkumného šetření. Základní metodou kvalitativního rozhovoru je kladení otázek. Způsob formulování otázek kladených respondentovi je jedním z nejdůležitějších faktorů, které ovlivňují to, jak bude respondent odpovídat. Je třeba se vyhnout vnucování odpovědi samotnou formulací otázek. V kvalitativním rozhovoru by měl výzkumník pokládat otevřené otázky, tedy otázky, které dovolí respondentovi zvolit si, kam bude rozhovor pokračovat dál. Zároveň by otázky měly být jasné, aby respondent věděl, na co má odpovídat. Výzkumník by měl být po celou dobu rozhovoru citlivý a měl by respondentovi pozorně naslouchat.

Rozhovor pomocí návodu se vyznačuje tím, že výzkumník má předem připravený návod, který obsahuje seznam otázek či témat, které chce během rozhovoru s respondentem probrat. Poté je jen na něm, v jakém pořadí se bude na témata ptát. Má také volnost formulovat otázky tak, aby odpovídaly právě probíhající situaci (Hendl 2005).

4.5 Sběr dat a jejich zpracování

Data pro tuto práci byla zjišťována pomocí výše zmíněného rozhovoru pomocí návodu. Nejdříve bylo nutné najít všech osm participantů, kteří by s výzkumným šetřením souhlasili. Skupinu participantů tvořili přátelé mých přátel. Participanty jsem oslovovala během února a března 2017 a samotné rozhovory probíhaly během dubna 2017. Na základě předchozí domluvy jsem se sešla vždy s jedním participantem. V úvodu jsem ho ještě podrobněji seznámila s účelem výzkumného šetření a s tím, k čemu poskytnutá data budou sloužit. Všechny participanty jsem informovala o anonymitě získaných dat (viz. Etika výzkumu) a následně jsme oba podepsali písemný informovaný souhlas.

Rozhovor byl pomyslně rozdělen na čtyři části, i když byl přizpůsobován individuálním odpovědím participantů. Každé téma jsem uvedla otevřenou otázkou a poté jsem měla připravených několik doplňujících podotázek, které jsem různě modifikovala a ptala jsem se na ně pouze v případě, že na ně participant v předchozích odpovědích ještě neodpověděl. Jednotlivé rozhovory se tak liší jak svým obsahem, tak svou délkou. Nejkratší rozhovor trval 20 minut a nejdelší 1 hodinu a 10 minut. Pokládala jsem následující otázky:

1. **Můžeš mi říct něco o sobě, tvém sourozenci, s kterým také dělám výzkum a o vašem vztahu?**

- Jak se váš vztah vyvíjel v čase?
- Byl nějaký vrcholový bod ve vašem vztahu, který máš spojený s pozitivními emocemi, nebo kdy ses cítil blízko tvému bratru / tvé sestře?
- Byl naopak nějaký nejnižší bod?
- Jaké výhody má podle tebe být adoptivním / biologickým (vždy podle toho, jestli byl daný účastník adoptivním či biologickým potomkem) potomkem či sourozencem?
- Jaké nevýhody má podle tebe být adoptivním / biologickým potomkem či sourozencem?

2. **Můžeš mi popsat, jakou roli hraje důvěra ve vašem vztahu s tvým bratrem / tvou sestrou?**

- Byl nějaký moment, kdy jsi přestal nebo naopak začal důvěřovat tvému bratrovi / tvé sestře? Co to bylo za moment?

3. Jaké je pro tebe komunikovat s tvým bratrem / tvou sestrou?

- Jsou nějaká témata, o kterých si nepovídáte a proč tomu tak je?
- Jsou nějaká témata, o kterých si povídáte rádi a proč tomu tak je?

4. Když se řekne slovo pomoc, co si představíš ve vztahu k tvému bratrovi / tvé sestře?

Pro zpracování získaných dat jsem zvolila metodu tematické analýzy. Braun a Clarke (2006) ji definují jako metodu, díky které může výzkumník identifikovat, analyzovat a odkazovat ke vzorům a tématům v datovém souboru. Její hlavní výhoda, a zároveň důvod, proč jsem zvolila právě tuto metodu, je její flexibilita. Tato flexibilita má jistě mnoho výhod, ale i nevýhod. Je důležité zdůraznit, že výzkumník sám přemýšlí o získaných datech, hledá v nich souvislosti a svým způsobem je interpretuje. Měl by si tedy být ve všech krocích tematické analýzy vědom toho, co dělá a být otevřený přehodnocování, vyžaduje-li to situace.

Braun a Clarke navrhuji postup, jak by měl výzkumník pracovat. Tohoto postupu jsem se držela i já. Lze jej popsat v šesti bodech, přičemž je po výzkumníkovi vyžadováno, aby se neustále vracel k předchozím bodům a poté postupoval vpřed.

1. Seznámení se s daty

Tato část analýzy zahrnuje několik přečtení všech získaných dat a popřípadě dalších materiálů, se kterými bude výzkumník pracovat.

2. Generování počátečních kódů

Výzkumník vypracuje základní seznam konkrétních kódů, které jsou užší, než konečná témata. V získaných datech začne hledat opakující se vzorce.

3. Hledání témat

Výzkumník provede třídění a porovnání kódů. Kódy zařadí do jednotlivých témat. V tomto bodě se doporučuje pracovat s myšlenkovými mapami a tabulkami.

4. Přezkoumání témat

Pro celou analýzu je důležité, aby si výzkumník ujasnil hranice mezi tématy, znovu si přečetl texty, které byly přiděleny jednotlivým kódům. Měl by zvážit validitu jednotlivých témat vzhledem k tématu výzkumného šetření.

5. Definování a pojmenování témat

V této fázi definuje výzkumník jednotlivá témata. Přemýšlí o tématech zvlášť a o jejich propojení s tématy ostatními. Může také objevit různá subtémata.

6. Sepsání zprávy

Na základě definovaných témat, popřípadě subtémat, vypracuje výzkumník finální analýzu a zhodnotí celý výzkum (Braun a Clarke 2006).

V průběhu analýzy jsem dbala pokynů autorek Braun a Clarke (2006). Respektovala jsem své menší zkušenosti s tematickou analýzou, a proto jsem jejich pokyny následovala krok po kroku.

V první fázi jsem se seznámila s daty. Protože jsem vedla rozhovor se sourozenci sama, již dopředu jsem si částečně pamatovala, o čem v rozhovoru respondent mluvil. Během druhého čtení jsem si v textu vyznačila zvýrazňovačem pro výzkum důležité pasáže. Následně jsem jednotlivým pasážím přidělila kódy. Napsala jsem seznam kódů, který jsem následně vytiskla a rozstříhala. Kódy jsem poté znovu porovnávala s jednotlivými pasážemi v prepisech rozhovorů. Po porovnání jsem začala kódy třídit do jednotlivých témat, a vytvářet si myšlenkové mapy. Jednotlivá témata a subtémata jsem následně porovnávala mezi sebou a zvažovala jsem, jakou mezi sebou mají souvislost. Nakonec jsem definovala 12 základních témat.

4.6 Výsledky výzkumného šetření

Na základě výše popsané analýzy dat jsem získala témata a subtémata, která v této kapitole podrobněji rozeptiši. Vzhledem k povaze a zaměření výzkumu se nebudu snažit výsledky generalizovat. Ráda bych zmínila, že některá témata se objevila u všech respondentů, jiné jen u některých. Ráda bych také zdůraznila fakt, že výzkum a jeho

výsledky jsou silně ovlivněny individualitou všech respondentů. Pro přehlednost témat a subtémat přikládám následující tabulku:

Tabulka č. 2: Témata a subtémata rozhovorů s adoptivními a biologickými sourozenci o jejich vzájemných vztazích

Téma	Subtéma
Blížkost	Blížkost na základě věku
	Blížkost na základě povahy
	Blížkost na základě společných témat
Proměna vztahu v čase	Pevný vztah v dětství
	Hádky v pubertě
	Sblížení v dospělosti
Pochybnosti o sobě	
Žárlivost	
Důvěra	
Podoba a hloubka komunikace	
Starost a péče o sourozence	
Pomoc mezi sourozenci	
Respekt a tolerance	
Rodiče	Rozdíly dělané rodiči
	Vztahování se biologického dítěte k rodičům
	Vztahování se adoptivního dítěte k rodičům
Vazby dítěte mimo adoptivní rodinu	
Vnímání sourozence	

Respondenti hovořili v rozhovorech o dvanácti základních tématech. Proto jsem i já výsledky výzkumu rozdělila do dvanácti základních částí. Některé z těchto témat mají další

subtémata. Je nutno poznamenat, že všechny témata i subtémata práce se navzájem ovlivňují a navazují na sebe.

4.6.1 Blízkost

Téma blízkosti sourozenců se vyskytovalo ve všech rozhovorech, které jsem vedla. Respondenti v rozhovorech popisovali, tři základní proměnné, na kterých závisí jejich blízkost se sourozencem. Mezi tyto tři proměnné patří věk, povaha a společná témata, o kterých si sourozenci povídali. Respondenti se shodli, že to, zda si jsou se sourozencem blízcí či nikoliv, nezáleží na tom, zda jsou mezi sebou biologicky příbuzní.

Blízkost na základě věku

Z výzkumného šetření vyplývalo, že faktorem, který zásadně ovlivňoval vztahy mezi sourozenci hlavně v dětství, byl věk sourozenců a jejich rozestupy mezi sebou. Pokud si sourozenci byli věkově blíže, trávili spolu více času a měli bližší vztah. S tímto se shoduje i Novák (2007), který píše: „...díky přímé úměře mezi věkovou blízkostí a rozsahem i hloubkou kontaktu. Bude-li mezi sourozenci malý věkový rozdíl, dejme tomu rok dva, budou jejich kontakty skutečně velmi intenzivní“ (Novák 2007, s. 9 - 10) . Nehrála zde tedy žádnou roli biologická příbuznost či nepříbuznost sourozenců:

„K. je o devatenáct dní starší. To jsem měl pořád na talíři...(Smích)... My jsme do té nějaký pátý třídy, to bylo dost jako, tak jako dvojčata všechno spolu více méně.“ (J.Š.)

Pokud měli sourozenci mezi sebou větší věkový rozdíl, více si v dětství rozuměli se sourozenci, kteří jim byli věkově blíže: „...my sme byli rozdělený na takový dvojčičky. Já sem si jako hodně vyrůstala s tím bráchou, co je o rok mladší. A právě T. zase měla toho o rok staršího bráchu... Já si myslím, že to je věkem. Že to bylo věkem a nějak sme si rozuměli.“ (K. V.)

Blízkost na základě povahy

Velká část respondentů uvedla, že si v dětství více rozuměli se sourozenci, kteří jim byli povahově blíže, bez ohledu na to, zda byl sourozenec adoptivní či biologický. To, že si více rozuměli se sourozenci, kteří jim byli povahově blíže, však neznamenal, že by s ostatními sourozenci neuměli vyjít. Znamenalo to, že raději trávili čas se sourozencem, který jim byl povahově podobnější. Respondentka T. M. si více rozuměla s bratrem, který

byl také adoptovaný, ne však z tohoto důvodu, ale právě pro odlišnost její povahy a povahy její sestry, která byla biologickým potomkem jejich rodičů:

„A já sem se bavila s bráchou o rok starším no. My sme byli takový partáci. ... K. byla taková hrozně hodná, učenlivej typ. Taková jakože fakt jako slušňačka, v mých očích. Já nevím, jak ona to prožívala, jo. A já sem byla spíš takovej hajzlík no. Jakože lajcky řečeno. Takže já sem měla úplně jiný zájmy. Trošku sem blbla. Takže sme neměli moc úplně společný no... Ale dřív sem se jí nikdy nesvěřovala, já sem s tím bráchou byla jo partačka velká. Ale tím, že ona opravdu je, jak říkám, ona se hodně učila, byla v pokoji, byla takový ta vzorná, slušná, hodná.“ (T. M.)

Respondentka A. N. toto téma hodnotí stejně. Byla si blíže s adoptivním bratrem, protože si byli povahově blíže, než se sourozenci biologickými:

„Takže my s bráchou jsme prostě byli jeden tábor, a nás se naši snažili ukočírovat, jak to šlo ...jako nebylo to tak, že by nás takhle rozdělili rodiče, ale protože my jsme si vlastně byli i povahově nejblíž.“ (A. N.)

Blížkost na základě společných témat

Tři respondenti ve vedených rozhovorech zmínili, že si nyní v dospělosti se svým sourozencem rozumí více, protože našli společná témata a zájmy, které jim v minulosti, v dětství, chyběly. Na základě tohoto faktu spolu více komunikují a snaží se spolu trávit více času než dříve.

„...podle mě čím víc, čím jsme jako starší tak tím se dost maže ten věkovej rozdíl nebo prostě rozdíl daný věkem, takže tím vlastně máme čím dál tím víc společnejch jako záj... problémů, společnejch věcí, co řešíme.“ (E. N.)

„Takže (v dětství a pubertě, pozn.) sme neměli moc úplně společný no. A tím jak i máme už rodiny a úplně jinej život, takže teď je to úplně super. Teď sme právě dovolaly.“ (T. M.)

4.6.2 Proměna vztahu v čase

Všichni respondenti v rozhovorech mluvili o vztahu se svým bratrem či sestrou ve třech základních časových obdobích. Prvním obdobím bylo dětství, kdy adoptivní sourozenec přišel do rodiny či se narodil biologický potomek rodičů. Jako druhé období

popisovali sourozenci pubertu, kdy se mezi sourozenci začaly vyskytovat hádky či neshody. Toto období bylo pro adoptované děti ve všech případech bouřlivější, než pro děti, které se rodičům narodili. Jako poslední období uvedli respondenti období dospělosti, ve kterém se posílili vzájemné sourozenecké vztahy a sourozenci si začali být blíže, než kdy dříve.

Pevný vztah v dětství

Všichni respondenti popisovali své dětství jako hezké a vztahy s jejich sourozenci měli vždy silné a blízké. „*A samozřejmě jako my jsme si byli hodně blízký s K. nebo my jsme byli spolu jako hodně často. Vlastně do nějaký pátý třídy skoro pořád.*“ (J. Š.)

Respondentova sestra vidí jejich vztah v dětství stejně: „*No když sme byli malí, tak sme byli takový nerozlučný, jakože dvojčata a tak. A prej sme měli nějakou svoji řeč. Takže nám nikdo jinej nerozuměl. A my sme si tak jako spolu hráli, myslím si, prej spolu jako furt...*“ (K. Š.)

Respondent K. R. hodnotí jeho vztah se sestrou v dětství jako blízký, dokonce nejbližší ze vztahů, který měl s ostatními sourozenci: „*No a myslím si, že už od té doby, co sem přišel do rodiny, to znamená od nějakých jejich tří let, tak sme spolu měli docela blízký vztah, řekl bych, že asi jeden jako z nejbližších ze sourozenců, co sme měli.*“ (K. R.)

Většina respondentů měla tedy hezké vzpomínky na dětství se sourozenci: „*to je asi celkově s dobřejma emocema. Prostě to se, byl to pro mě jako úplně nový život. A měli sme se dobře, a jako rodina se sourozencema sme hodně drželi pospolu.*“ (K. R.)

Hádky v pubertě

Dalším časovým obdobím, které popisovali všichni respondenti v souvislosti s tím, jak se měnil jejich vztah, bylo období puberty. Všichni respondenti se shodovali na tom, že období puberty pro ně bylo nejtěžším obdobím pro jejich vztah. Bylo to období konfliktů a hádek nejen mezi nimi a rodiči, ale i mezi sourozenci samotnými.

„*Já sem byla hodně hádavá a J. byl, jak se to říká, tvrdohlavý. A já sem prudila prostě s blbostma, jemu to připadaly bejt blbosti. A J. byl taky drsný..... A to se tak nějak doto no... rozto no... že už sme se, my sme tady furt spolu, bydleli sme spolu v pokoji. Pak sme se teda dost hádali. Že on byl takovej drsný na mě. Jako že sme měli jeden počítač, kterej sme teda úplně používat nesměli. Ale J. tomu jako vládl. A si pamatuju, že mě tak jako trošku, že sem tam seděla a že ke mně přišel a sesypal mě ze židle. A tak no. Jednu dobu sme*

se tak jako trochu nesnášeli no. Myslim si, že když nám bylo kolem patnácti, tak to fakt bylo těžký spolu bydlet v tom jednom pokoji.“ (K. Š.)

„Ale jo, vím, že sme se hrozně hádaly. Taková klasika, že jo. Takovej slovní jako napadání a tak.“ (K. V.)

Ani tyto hádky a neshody mezi sourozenci však zásadně neovlivnili jejich vzájemný vztah do budoucna. Respondent J. Š. přiznává, že v pubertě se se svojí sestrou hádal. Nikdy to ale nenarušilo jejich vztah a nikdy vztah nehodnotil jako špatný:

„Takže jsme měli celkem blízký vztah, myslím dobrou. Samozřejmě při pubertě a tak dále to bylo třeba složitější, ale neřekl bych, že nikdy jako vyloženě špatnej.... A jakoby bylo to třeba v jednu chvíli i takový komplikovaný ale rozhodně ne jako vztahově... Ale nikdy tam podle mě jsme neměli něco jako vztahově jako špatnýho, že bysme, kromě těch jakoby obyčejnejch věcí, jako sourozeneckejch, že si lezeš na nervy, na sebe křičíš a tak..“ (J. Š.)

Puberta biologických dětí

Většina respondentů se shoduje na tom, že biologické děti rodičů, se kterými vyrůstali, neměli tak těžkou pubertu, nemuseli tolik hledat svou identitu, jako děti adoptivní, pro které toto období bylo často velmi těžkým.

„Musím říct, že já a moje ségra, který jsme teda jako biologický tak, to máme celý jakoby nějaký klidnější, že ani neprožíváme nějaký takovýhle velký ty no...“ (E. N.)

Respondent K. R. tvrdí, že on se doposud, hlavně však v období puberty, snažil najít sám sebe, své předky a kořeny. A zároveň tedy viděl, že jeho sourozenci, kteří vyrůstají se svými biologickými rodiči, toto hledat nemusí:

„Akorát, že já třeba zrovna docela se snažim najít nějakou identitu jako, nemám s tím už teď takovej problem, ale samozřejmě zajímá mě jako odkud sem a ta biologická rodina a tak. A proto samozřejmě trochu srovnávám. A tak no. Člověk se to snaží nějak, jako zjistí no. Ty svoje kořeny jako... To tamty nemusej řešit no.“ (K. R.)

Puberta adoptivních dětí

Puberta adoptivních dětí se u respondentů ukázala jako více bouřlivá. Byl zřejmý větší vzdor vůči rodičům a větší hledání sebe sama. Dva ze čtyř adoptivních sourozenců dokonce odešli z domu ještě před dovršením plnoletosti.

Respondentka A. N., která byla adoptovaná v jejím prvním roce života, popisuje, že se svým adoptivním bratrem dělali věci, které ani v období puberty nikdo jiný nedělal.

„My jsme byli dost divoký, my jsme jako utíkali z domova, hul.. kouřili jsme, chodili jsme za školu a to prostě nikdo jinej nedělal...Protože já jsem se v sedmnácti odstěhovala z domova a žila jsem si vlastní život...“ (A. N.)

Ani respondentka K. Š. nevydržela v období puberty doma, u svých adoptivních rodičů a utekla z domova. *„Já sem teda taky od rodičů utekla, když mi bylo sedmnáct a půl, tak sem to jako nevydržela tady.“*

Často pak biologické potomky mrzela částečná absence vztahu s jejich adoptivními sourozenci, protože ti se soustředili na své vlastní problémy a nevěnovali sourozencům tolik času a pozornosti. E. N. dle jejích slov byla vždycky ráda, když se mohla se svojí adoptivní sestrou vidět poté, co se sestra odstěhovala z domova: *„Ale vždycky, když i tady v tom období kdy jsme vlastně moc spolu jako nebyly, tak když jsme se vždycky někde viděly, tak prostě jsem bylo hrozně ráda, že se vidíme a prostě to, no...“ (E. N)*

Po vyřešení svých vlastních problémů ale většina respondentů popisuje sourozenecký vztah jako pevnější, než byl před pubertou:

„A pak (po pubertě, pozn.) to bylo zase dobrý. Sme si to vyřikaly. Až to myslim, že funguje dodneška. Což je super.“ (K.V.)

„... to období kdy vlastně s náma moc nenavazovala vztahy tak to bylo takový dost... jako podle mě si prožívala dost svoje jako osobní problémy, který prostě byly asi dost pro ní těžký. A pak vlastně se nějak podařilo, že se trošku zase jako se jí to podařilo nějak jako vyřešit nějak zdárně. Nějak trošku se dát do kupy a pak vlastně začala k nám chodit víc na návštěvy a potom ted'ka asi před 4ma lety se vdala a do už se od tý doby se vlastně vidáme úplně pořád a musím říct, že máme takovej dost kamarádskej a jako důvěrnej vzhah myslím si. Dost si rozumíme. A je to hodně příjemný.“ (E. N.)

Sblížení v dospělost

Všem respondentům, kteří spolupracovali na výzkumu, bylo v době sbírání dat více než 18 let. Nejmladší respondentce bylo 19 let. Byla sama velmi vyspělá a myslím si, že se z období puberty již přesunula do období mladé dospělosti. Proto všechny respondenty

chápu jako dospělé osoby, které mezi sebou mají nyní jiné vztahy, než měli, když byli v pubertě. Jak většina respondentů uvedla, vztahy mezi nimi začaly v období dospělosti být důvěrnější a sourozenci si nyní více rozumí.

„Prostě jak je mezi náma jako velikej věkovej rozdíl, tak si myslím, že nejvíc si samozřejmě rozumíme teď, kdy ona už je dospělá.“ (A. N.)

„...musím říct, že máme takovej dost kamarádskej a jako důvěrnej vztah myslím si. Dost si rozumíme. A je to hodně příjemný.“ (E. N.)

Respondentky K. V. a T. M., které jsou sestry, se shodují na tom, že důvěra mezi nimi začala růst právě až s nástupem dospělosti a vyřešení svých osobních problémů, se kterými se v období puberty potýkaly.

„Ale jako kdy se zrodila... Myslim, že to bylo jako až po škole. Fakt když sme byli až jako dospělý. Kolem těch dvaceti jako že to konečně, sme se nějak vybabraly. Nebo no... že jako skončilo takový šílený období. Že sme začly víc budovat možná ten vztah. Ale jako úplně přesně... jo... nějaký v nějakym měřítku sme si určitě důvěřovaly pořád, ale pak jako se to možná prohlubovalo.“ (K. V.)

„Ale důvěra rostla až v dospělosti.“ (T. M.)

Respondentky tedy začaly mít hlubší sesterský vztah až po pubertě a hodnotí vztah jako čím dál tím lepší.

„A pak já nevím, až když sme začali fungovat tak jako ségry, to asi fakt až po tý pubertě.“ (K. V.)

„Máme vztah asi teďkon čím dál lepší, jak máme děti. Jinak jsme dřív nebyly nějaký extra kamarádky.“ (T. M.)

4.6.3 Pochybnosti o sobě

V období puberty hledá skoro každý mladý člověk sám sebe, svou identitu a roli ve světě. Pro respondenty tohoto výzkumu však byl tento úkol různě těžký. Biologičtí potomci se shodovali na tom, že jejich puberta a s tím spojené problémy pro ně nebyly tak těžké jako pro potomky adoptivní.

Respondentka K. Š. říká, že v pubertě se člověk musí hledat, aby se mohl stát zodpovědným a z tohoto důvodu je člověk nepříjemný na své okolí. Často je tak pohlcen sám v sobě a svých problémech, že ani nevnímá, že na okolí nepříjemný je. Tímto způsobem může tedy puberta ovlivňovat i vztah mezi sourozenci:

„Jako vím, že mi pak rodiče říkali, že jsem nepříjemná, a já si nepamatuju, že bych byla. Nějak jako extra. Kromě těchto dvou věcí no. No ale to je problém, že nevíš, že si nepříjemnej. A furt je na tebe někdo hnusnej, že seš nepříjemnej. A ty nevíš, jak to máš stopnout. Protože nevíš, jak to děláš. Prostě z té holčičky se máš stát zodpovědnou ženskou, tak hledáš no.“ (K. Š)

4.6.4 Žárlivost

Ve velké části rozhovorů se objevil fakt, že pokud přišlo nové dítě do rodiny, starší sourozenci na něj žárlili a soupeřili s nimi o pozornost rodičů. Tento fakt se však zase týkal pouze toho, že přišel někdo další. Sourozenci nerozlišovali, zda „nové“ dítě je s nimi či s rodiči biologicky příbuzné nebo ne.

„Takže ona když se narodila, tak já jsem měla jako takový tendence, že jsem se hodně chtěla starat na jednu stranu, na druhou stranu jsem na ní dost žárlila, protože my jsme spolu sdílely pokoj. ... Ale nikdy jsem se na to nedívala, jakože vona je ta vlastní a jo, ... že na mě by byli jako přísnější, kvůli tomu, že nejsem vlastní. Tam prostě to bylo podle mě čistě jenom to, že já jsem na ní žárlila, protože ona prostě byla to hodný miminko a já jsem byla ta, která jí zlobila.“ (A. N.)

Žárlivost biologického potomka ve vztahu k rodičům se podle jednoho respondenta projevuje ve vztahu k s jeho bratrem (se kterým jsem ale rozhovor nevedla) až do dneška. Dle jeho slov v přítomnosti matky stále lehce soupeří o její pozornost.

„No pro mě má možná výhodu to, že sem nejmladší. Takže sem dostával docela hodně jako péči od mámy a tak. Na druhou stranu, myslím si, že to docela štválo mého staršího bráčku, žejo kterému sem sebral nějakou pozornost. A se kterým si myslím, že doteďka jako to je jako trochu, zvláště prostě pak když, když je máma doma nebo něco. Tak, tak jako mírným způsobem bojujeme o tu pozornost.“ (K. R.)

4.6.5 Důvěra

Aby mohl sourozenecký vztah být blízký a pevný, musí být přítomná důvěra. Na tomto se shodují odpovědi respondentů.

„No to je strašně důležitý. Podle mě, to je podle mě teda důležitý ve všech takovejhle blízkých vztazích...“ (Z. R.)

Tazatel: *„Jakou hraje roli důvěra ve vašem vztahu?“*

Respondent: *„No asi velkou, my si jako dost věříme. Dost si říkáme spoustu věcí. Vlastně musím říct že jako si naprosto věříme v podstatě. Prostě hodně no. ... A hodně jako řešíme spolu věci, který se prostě týkaj naší rodiny a co a jak. Věříme si hodně.“ (E. N.)*

Respondent J. Š. uvádí, že důvěru má velkou se všemi sourozenci.

„No, jako hraje důvěra jo v našem vztahu roli... Tak jako, samozřejmě, ty sourozenci, jako celek maj prostě, nebo alespoň my to tak máme.“ I když přiznává, že s respondentkou K. Š. tím, že spolu vyrůstali od malička, tak mají důvěru větší, než s ostatními sourozenci, kteří jsou od nich věkově vzdálenější. Důvěru má tedy s K. Š. větší i než se svými biologickými sourozenci. *„Že třeba jako jo, když K. něco mě řekne, tak jako vim, že to říká jako blízkému člověku... a to sou třeba situace, kdy nějakým způsobem ta důvěra, jako, já jsem teda její brácha, jako dvojče, tak jako tam jakoby je a možná někdy větší, než k ostatním sourozencům.“ (J. Š.)*

Respondent K. R. v rozhovoru zmínil, že u důvěry je důležité to, že se s jeho sestrou znají dlouho a za celou dobu jeho důvěra k sestře nebyla ničím narušena.

„No tak samozřejmě super je, že se známe dlouho a známe se dobře. Takže je docela jednoduchý asi předvídat, jak ten druhý se zachová a asi se umíme docela dobře přečíst. A myslim si, že důvěra jako není ničím nějak narušená. Jako naopak občas mě právě překvapí, když třeba já sem míň důvěřivej a s něčím se třeba svěřím. Tak jak jako hrozně v pohodě a smysluplně ségra zareaguje. Že vlastně všechny ty obavy sou celkem lichý. S důvěrou úplně v pohodě.“ (K. R.)

Respondentky T. M. a E. N. zase uvádí, že důvěra byla ve vztahu do jisté míry přítomná po celou dobu, ale upevnila se až v posledních letech, kdy ony samy a jejich sestry dospěly.

„A nejvíc se asi upevnila fakt ta důvěra až teďka v posledních letech, kdy se prostě ségra vdala a začalo to bejt takový nějaký vcelku normální.“ E. N.

„Teďkon vlastně jak sme říkala, tak poslední čas tak to je maximální důvěra, že vím, že jí můžu říct všechno. Že to zůstane... to určitě. Ale dřív sem se jí nikdy nesvěřovala... Takže já sem jakoby neměla potřebu se nějak svěřovat nebo tak něco. Jasně, když něco bylo extrém, nebo tak, tak mě obejmula, nebo řekla: „sem tady, kdyby cokoliv.““ (T. M.)

4.6.6 Podoba a hloubka komunikace

Téma komunikace se v určitých obměnách objevilo u všech dotázaných. Názory na toto téma se u respondentů lišily. V podstatě se respondenti rozdělili na dvě poloviny. První uvedla, že nemá problém si se svým sourozencem povídat o čemkoliv a že si s ním povídají rádi. Druhá polovina řekla, že komunikace je sice upřímná a jsou rádi, když si se svým sourozencem povídají, ale že občas, hlavně kvůli své povaze nebo kvůli povaze sourozenců, nemají témata, o kterých by si s nimi povídali.

„Občas mám pocit, že si nemáme moc co říct. Spíš že já třeba nemám co říct, ale to je zase možná obecnější věc, že to mám k více lidem, že to nemusí mít nic společného se sestrou... A komunikace jinak docela přímá. Si myslím, že jako se dá říct celkem, že no...“ (K. R.)

Respondentka A. N. uvedla, že její osobnější témata či problémy sděluje spíše své starší sestře, protože je jí věkově blíží a protože má pocit, že by jí její mladší sestra neporozuměla. Nejednalo se tedy o to, zda komunikuje se sestrou biologickou, či adoptivní, ale spíše o věk sester.

„My prostě spolu komunikujeme dobře, ale je to takovej, je to spíš jako že se jí zeptám, jak se teda jí daří, jak se má ve škole, co doma, jestli rodiče nepruďej, ale to je spíš tak ze srandy otázka. Ale jako důvěrnějš my si úplně nepovídáme, protože ona vlastně žejo nemá jakoby... kdyby ona prostě měla vlastní domácnost, a třeba děti a teďka si nejvíc rozumím s těma sestrama, který maj děti, jo protože řešíme kraviny okolo dětí, to s ní právě vůbec řešit nemůžu. Když si stěžuju na manžela, tak to ona taky těžko asi pochopí. Takže my spolu komunikujeme výborně, ale je to spíš takový, že já jí beru spíš pořád jako tu mladší sestřičku... Takže není to kvůli tomu, že bych jí věřila, ale spíš asi ještě je na to čas... Je to prostě jako třeba co se týká vztahů, nebo prostě tady tý starší ségře si stěžuju, že jo pořád prostě na kde co, ale to s E. neřeším.“ (A. N.)

J. Š. o komunikaci se svojí sestrou říká, že si s ní tolik nepovídá, ale na druhou stranu když si povídají, tak jejich konverzace má hlubší význam.

„...že třeba se víc vykecává, tady o osobních věcech s jinou ségrou, že to sou holky a tak dále, že jo. To je jako jasný. Ale že nějakým způsobem tam jakoby takovýto, nějaká možná ta důvěra v tý komunikaci, tam jako je. Taková jako hlubší, že to nemusí právě bejt třeba na to, aby ses vykecával o všech blbostech, ale že to slovo má váhu v tom vztahu.“ (J. Š.)

4.6.7 Starost a péče o sourozence

Sourozenci ve třech ze čtyř dvojic respondentů, se kterými jsem rozhovor vedla, byli od sebe věkově hodně vzdálení. Jelikož byl mezi nimi tak velký věkový rozdíl, zaujal vždy starší sourozenec k mladšímu spíše rodičovský vztah. V tomto vztahu se snažili mladšího sourozence ochraňovat, pečovat a starat se o něj:

„a moje ségra A. je o víc než 10 let starší než já, takže věkovej rozdíl je tam poměrně dost velkej a myslím si, že náš vztah se dost měnil v průběhu toho, co jsme vyrůstaly, protože když jsem byla úplně maličká.... Ale vždycky si pamatuju, že se o nás hrozně, jako pořád starala, jako o naše jako o svoje mladší sestry a bylo to hrozně hezký.“ (E. N.)

Respondent K. R. poté, co přišel ve třech letech do rodiny, bral svoji o osm let starší sestru jako svou druhou matku, právě proto, že se o něj starala a učila ho dovednostem, které již měl umět. Kvůli pobytu v kojeneckém ústavu a dětském domově je ale neuměl a jeho sestra se o něj již v dětství starala a snažila se ho vše naučit:

„Ale co si pamatuju a co teda i vím jako z fotek, což člověku tu paměť tak jako nějak doplní, tak třeba ségra se o mě vždycky hrozně dobře starala. Si pamatuju, když sme byli ve Varšavě, to mi byly asi čtyři nebo pět let, to znamená celkem na začátku, tak, tak prostě mě učila jak si oblíkat tričko a byla taková jako, taková moje druhá máma. A myslím, že ta role jí dost vyhovovala a já sem samozřejmě byl taky rád, takže tak.“ (K. R.)

Zajímavé bylo zjištění, že i když byl biologický sourozenec mladší, měl v dětství i v pubertě potřebu adoptivního sourozence ochraňovat například před posměšky, se kterými se adoptované dítě mohlo setkat na základě toho, že mělo jinou barvu pleti než zbytek rodiny. Biologičtí sourozenci cítili jakousi potřebu své adoptivní sourozence před těmito útoky z venku chránit.

„A právě moje ségra si jako zakládala na tom, aby vlastně tadyty, a vo to se jako snažím i já, ale zvlášť ta moje ségra, se právě snažila, aby to prostě nezavdávala tady těm jako odsuzováním...“ (E. N.)

4.6.8 Pomoc mezi sourozenci

Dalším důležitým tématem byla pomoc mezi sourozenci. Matějček (2002) říká, že i mezi sourozenci biologicky nepříbuznými vznikají velmi brzo pomocné, podpůrné vztahy, které přetrvávají až do dospělosti. Toto se potvrdilo i v mém výzkumu. Všichni respondenti řekli, že jsou připraveni svým sourozencům pomoci a zároveň, že se jim od jejich sourozenců pomoci dostává. Tato odpověď byla v podstatě stejná u všech dotázaných.

Konkrétním příkladem to ilustrovala respondentka K. Š., když ji její bratr J. Š. a bratr F. Š. pomohli odejít od přítele, se kterým bydlela a který ji fyzicky týral: *“A pak teda, J. s F., mi J. napsal, že se rozhodli, že je nezajímá, co si o tom myslím a že pro mě přijedou. Takže naplánovali nějakou sobotu, že to naplánovali, aby on nedělal scény. A já aby mě nepřemluvil. Tak tam přijel s F., odvezli mi věci, to ještě říkal, jakože by ho prostě zmlátil. Tak jsem řkala, jakože ať prostě tady nedělá scény, že to prostě nemá cenu. To tehda mi hrozně pomohli, to bych nebyla schopná odejít jinak... A kluci to prostě naplánovali, sbalili mě a vyklopili doma. To byla záchrana, no.“*

Respondent J. Š. v rozhovoru řekl, že je kdykoliv připraven své sestře pomoci. *„Jo, to určitě. Samozřejmě jako, když, to je zrovna taková věc, kterou jako já prostě беру dost, že... vždycky jako to беру tak, že jako právě to je ono, že vždycky tady prostě pro K. budu, abych jí pomohl, abych jí prostě tahal z nějaký jakoby bryndy“ (J. Š.)*

I ostatní dvojice respondentů tvrdily, že si jsou navzájem vždy připraveni pomoci, i když se třeba nemusí jednat o stejně naléhavé situace jako v případě respondentů K. Š. a J. Š.:

„No kdyby ona chtěla ode mě pomoci, tak já jsem kdykoliv připravená jí pomoci a naopak ona teď už zase, sice je to tůňík, ale je schopná hlídat, takže my když potřebujeme tady tak většinou, když od ní potřebuju pomoci, tak je to jestli mi pohlídá Š..“ (A. N.)

Respondentka K. V. dokonce uvádí, že kdyby si měla žádat o pomoc, tak raději požádá svou sestru T. M. než své rodiče: *„Asi když, když bych potřebovala fakt pomoci, tak jí mám první. Že vim, jako že, že jako v rámci možností mi pomůže. To asi, no to mě napadne jako*

první. Že nebudu volat mamince, abych jí moc nezatížila a že vim, že T. to zvládne. Když už bych teda jako někomu volala, tak jí.“ (K. V.)

4.6.9 Respekt a tolerance

Respekt a tolerance jsou ve vzájemném vztahu sourozenců důležitými tématy. Většina respondentů uvádí, že se ve svém vztahu respektují, berou na sebe ohled a dokáží být se všemi sourozenci k sobě navzájem tolerantní.

„Ale od té doby, co to vlastně ví, že nás to občas takhle mrzí, tak snaží se na to dávat pozor... tak i přesto vlastně podle mě, jako dokážeme být k sobě jako tolerantní, což je podle mě velká zásluha rodičů. A hrozně se mi to líbí, jak to máme.“ (E. N.)

„sme schopný se respektovat, že je každej jinej“ (Z. R.)

Respondentka Z. R. uvádí, že se snaží respektovat názory svého mladšího adoptivního bratra, i když s nimi nesouhlasí. Tyto názory jsou dle ní dané spíše věkem než jinými okolnostmi. Aby se vyhnula hádce s ním, tak si o těchto tématech raději nepovídají.

„...což se spíš snažím respektovat a v některých tématech, který sou pro něj jakoby nebo u kterých by to mohl být konflikt, tak se do toho moc nepouštím. Ale sou to takový, že některý názory, který on má, sou trošičku radikalizovaný. Jo ale to je spíš daný jakoby věkem. Takže to sou možná jediný témata, ale není to z nějakých jako konfliktů, spíš jako taková věc, která spíš bych řekla, že to odpovídá tomu věku než tomu, že, že nejsme pokrevní nebo něco.“ (Z. R.)

4.6.10 Rodiče

Rozdíly dělané rodiči

Všichni dotazovaní v rozhovorech vypověděli, že jejich sourozenecké vztahy jsou ovlivněny tím, jak rodiče dokázali zacházet s faktem, že někteří jejich potomci jsou biologičtí a jiní adoptivní. Tento fakt popisuje i Matějček (Matějček a Dytrych 2002), který říká, že záleží hlavně na dospělých, kteří adoptují dítě. S Matějčkem souhlasí i Vágnerová, která říká, že „v sourozeneckých vztazích se odráží zkušenost s chováním rodičů k ostatním členům rodiny“ (Vágnerová 2012, s. 229). Z výzkumu vyplývalo, že pokud rodiče dělali rozdíly ve vztahu k nim, brali i oni později svého sourozence jinak. Pokud však rodiče zacházeli se všemi sourozenci stejně, dokázali i děti mezi sebou nedělat žádné rozdíly.

Z tohoto tedy vyplívá, že role rodiče a jeho nastavení rodinné atmosféry je zásadní pro vývoj sourozeneckého vztahu.

Respondentka K. V. toto shrnula následovně: *„Myslím, že je důležitý jak to nastavěj rodiče. Protože žejó jako dítě to přijímáš automaticky potom. Protože jak sme jezdili různě s těma rodinama pěstounskýma, nebo no. Tak jako všude to bylo nastavený jinak. Každá rodina si to nastaví podle sebe. A prostě naši to nastavovali, že sme se všichni jmenovali stejně, že jakoby vlastně se, vlastně nikdo z biologických rodičů se jako nemotal rodičům do výchovy jako našim. Že se jako nestýkali. Tudiž jako, já do nějakýho věku sem vůbec, teda kromě toho, že vypadaj jinak, ale jako nějak sem nechápala rozdíl. Že jako, no a že vlastně práva a povinnosti měli stejný. Takže sem to, jo to si myslím, že je hodně daný, jak to rodiče nastavěj. Jak oni to pojmu.“* (K. V.)

Ani další respondenti nepozorovali rozdílné zacházení od rodičů.

„...je to právě super, že rodiče nikdy nedělali rozdíly. A já to fakt strašně vidím, když potom třeba jsem teď poznala nějaký rodiny, nebo teda jednu rodinu, kde je právě někdo adoptovanej, někdo je vlastní. Tak často se tam jako pak dělaj hrozný rozdíly, ale u nás to vůbec nebylo. Což je teda samozřejmě obrovská zásluha rodičů.“ (A. N.)

Vztahování se biologického dítěte k rodiči

Respondentka K. V. tvrdí, že je podle ní výhoda být biologickým dítětem rodičů, se kterými vyrůstala. Výhodou je to, že ví, po kom je. Dítě ví svůj biologický původ, ví, komu je podobné, a po kom má nejrůznější vlastnosti. Což samozřejmě může být i nevýhodou.

„Třeba jako že víš, komu seš podobnej, víš, po kom seš. Prostě to vidíš. Někdy je to nevýhoda, jo, že prostě řekneš: „ach jo, sem po taťkovi.“ Ale to vnímám na Terce, že jí to někdy trápí, že neví jako po kom je. Nebo i teď, že jo ta její dcera jako po kom něco má nebo nemá. Tak jako to mě přijde, že to je taková velká výhoda. Že víš jako ten svůj biologickéj původ, když to řeknu takhle.“ (K. V.)

Vztahování se adoptivního dítěte k rodiči

Adoptivní dítě a jeho rodiče, se kterými vyrůstá, mají často komplikovanější vztah, než dítě biologické. Jak uvedla respondentka K. V. tak je pro člověka důležité, aby věděl, po kom je. Chce slyšet, že je někomu podobný. Adoptivní potomci často toto nevědí a neslyší, a proto v období puberty více hledají své já, svou identitu.

Toto uvádí respondentka T. M., která vždy chtěla slyšet, že je podobná svým adoptivním rodičům, což nikdy neslyšela, na rozdíl od její sestry K. V., které to říkali lidi v jejich okolí často.

„to možná jak sem to brala jako dítě, když třeba sme někde byli, tak říkali K. je celá vaše a je celá to...a já sem furt chtěla jakoby slyšet třeba T.je taky vaše. To sou takový ty, co přesně znáš. Člověk chce občas tadyto slyšet, což asi neuslyší.“ (T. M.)

Jiné adoptivní děti naopak pocítují vděčnost rodičům, kteří je přijali za vlastní a vychovávali je stejně, jako své biologické děti. Respondentka T. M. dokonce uvedla, že fakt, že je adoptivním potomkem, má takovou výhodu, že není ve své biologické rodině.

„Jako asi možná to, že nejsem v tý svý rodině. Protože první matka je prostitutka a táta zemřel při autonehodě, jakože pil. Takže jako kdybych to srovnala, tak teď bych asi šlapala, protože bych musela. Takže jo, sem spokojená.“ (K. V.)

Stejný názor měl i respondent K. R.: *„Jestli to má nějaký výhody, no je asi lepší bejt adoptovanej než nebejt adoptovanej.“ (K. R.)*

Respondentka T. M. je takového názoru, že je pro adoptivní dítě důležité, aby přijalo adoptivní rodinu za vlastní. Toto přijetí se podle ní musí provést vědomě, musí si to, dle jejích slov, člověk přímo nakázat. Jen potom může mít v rodině silné a blízké vztahy. Ona sama takovéto rozhodnutí udělala a adoptivní rodinu přijmula za vlastní a od té doby o ničem jinem nepřemýšlí.

„Důležitý je se rozhodnout proto, asi co chci. Já sem se právě v těch patnácti rozhodla, že to bude moje rodina. Že kdybych chtěla, tak osmnáct a je to cizí rodina. Kdybych to jako se takhle to... Tak jako rozhodnout se pro ten... Já sem se rozhodla, protože to je moje ségra, když teda už mluvíme o tý ségře. A tak to prostě bude no. I přes to, že to moje ségra jakoby není. Je to cizí člověk. Ale prostě sem se rozhodla a jako nad ničím jiným nepřemejšlim. Jinak se z toho člověk asi zcvokne no. Což asi znáš. No takže rozhodnout se no. Je to o rozhodnutí... Je to o hlavě, o tom jako vysloveně si to nakázat. Todle je moje rodina a já jí tak budu brát no.“ (T. M.)

Přijmutí adoptivní rodiny za vlastní učinila i respondentka K. Š. , i když ne tak vědomě jako respondentka T. M. Pro K. Š. je její adoptivní rodina jediná, kterou má. Mrzí ji, když

lidi v jejím okolí tomuto nerozumí a ptají se jí na její biologickou rodinu. Pro K. Š. je její adoptivní rodina jediná, kterou má a kterou mít chce.

„... a někdy tak jakože lidi říkaj, lidi to moc nechápou a tak jako: „no a to myslím jako tvoje že reálný rodiče.“ A já říkám: „no to sou jediný, který mám.“ Tak to mě jako vždycky štvě, když lidi o tom mluvej, jakože opravdový rodiče. Tak říkám: „Tak tohle sou moje opravdoví rodiče!“ ... A ty lidi to prostě rozdělujou. Jakože mě se taky ptaj jako na moje rodiče... A to já ani nechci potkat svoje biologický rodiče. Třeba matku, to né, to já nevím, co bych jí řekla. Takový trapný. To je prostě vždycky v těch filmech, že všichni chtěj potkat ty svoje pravý rodiče, a já říkám, jako proč. To pro mě úplně není.“ (K. Š.)

4.6.11 Vazby dítěte mimo adoptivní rodinu

Kontakt mezi adoptivním dítětem a jeho biologickou rodinou může a nemusí hrát roli ve vztahu mezi adoptivním a biologickým sourozencem. Adoptované dítě může velmi toužit poznat svou biologickou rodinu. Avšak v případě adopce mají adoptivní rodiče právo neříci svému adoptovanému dítěti o jeho biologické rodině či rodičích. Často pak adoptované děti hledají své biologické příbuzné sami. Škoveria (2007) říká, že spolupráce náhradního a biologického rodiče může mít mnoho úskalí, která způsobují negativní pohled na ostatní strany. K tomu, aby byla spolupráce smysluplná, měla by být svobodnou volbou všech zúčastněných, neměla by je ohrožovat a neměla by prohlubovat rozpor mezi původním a náhradním prostředím, ve kterém se dítě ocitlo.

Z výzkumu vyplivalo, jak jsem již zmínila výše, že pro některé adoptivní potomky není důležitý jejich biologický původ.

„My sme to věděly od začátku, že sme nevlastní, takže sme to nějak neřešili. Já jsem moc dobře věděla, jak bych dopadla, kdybych byla u své rodiny. Takže sem to neměla potřebu řešit.“ (T. M.)

Někteří respondenti naopak své biologické rodiče a další příbuzné poznat chtějí, většinou právě proto, aby se jim podařilo najít sami sebe.

„Akorát, že já třeba zrovna docela se snažim najít nějakou identitu jako, nemám s tím už teď takovej problem, ale samozřejmě zajímá mě jako odkud sem a ta biologická rodina a tak. A proto samozřejmě trochu srovnávám. A tak no. Člověk se to snaží nějak, jako zjistí no. Ty svoje kořeny jako.“ (K. R.)

Respondentka Z. R. v rozhovoru řekla, že je pro adoptivní dítě důležité, zda má nějaké vazby na svou biologickou rodinu. Tato rodina může pak mladého člověka, který hledá svou identitu, ovlivňovat, čímž se může ovlivnit jeho vztah k celé adoptivní rodině. Její adoptiví bratr K. R. byl podle jejích slov ovlivňován ze strany svých biologických babiček. Toto ona sama ze svého bratra cítila. Konkrétně vztah mezi ní a jejím bratrem to však podle jejích slov neovlivnilo.

„přijde a možná i od nějakýho jako, od nějaký třeba rodinejch dalších vazeb, co to, co ten člověk může mít. Takže, takže prostě když má, když má ještě někde nějaký jiný sourozence nebo nějaká jiný jako příbuzný, tak to ho může v nějakých etapách jako ovlivnit. Třeba v tý pubertě nebo takle a potom se tím může zhoršit nebo změnit ten vztah k těm, k tý svojí nový rodině a potom ty sociální jakoby, to je i náš případ...Jo tak on K. má svojí tetu, která má, která má zase holčičku, která je stejně stará jako on a má obě dvě babičky. Takže tam, tam sou nevyřešený vztahy samozřejmě v souvislosti s tou babičkou, jako proč je adoptovanej, proč se nepostaraly. To sou samozřejmě témata, který ten člověk v určitým věku jako řeší. A třeba se snaží najít nějaký, nějakou cestu k svojí původní rodině. A může to bejt na úkor tý, tý nový rodiny. Takže v tomhle případě třeba, když začal trošičku brát nějaký rozum nebo v nějakým, třeba od těch deseti do těch dvaceti let, tak, tak řešil řešil tyhle otázky třeba s těma babičkama, nebo naopak ony měly tendenci třeba poštvávat nebo nějakým způsobem jako zau.. aby zaujal nějaký postavení proti tý svojí nový rodině. A bylo samozřejmě občas jako cejtít z něj, že neví moc čemu věřit. A že jako jestli je to pravda, že, že ho ve skutečnosti nemáme rádi. A že vlastně oni sou ta jeho pravá rodina. Tak to tam člověk cejtít... Mezi konkrétně mezi mnou a nim si myslím, že to nijak nezasáhlo.“

4.6.12 Vnímání sourozence

Všichni z respondentů se shodli na tom, že nyní v dospělosti i vždy předtím brali své sourozence, ať už tedy biologické potomky či adoptivní potomky rodičů, se kterými všichni vyrůstali, jako své sourozence. Znamenalo to pro ně brát je jako sourozence se „vším všudy“. Tedy i s jejich negativními stránkami, s rozdílnými povahami i s běžným sourozeneckým vztahem, který samozřejmě zahrnuje občasné neshody a hádky.

„Jo tak sme prostě ségry, jako se vším všudy... Ale je supr, že sme hodně jiný. Nebo jako to vnímám, že sme prostě, asi v některých věcech jí nikdy nepochopim. A ona mě zas

taky ne. Ale zas je to supr, že už to víme. A jako umíme s tím nějak pracovat. No tak jako... To je jako fakt hezký. “ (K. V.)

„„Jako a jasně, že si uvědomuju nějaký rozdíl prostě, který tam sou. Jako biologicky daný. Nebo povahově daný a tak. Ale prostě sourozenci a tak jako ty budou a myslím, že si teď třeba ještě ne, ale že se budem moc bejt jako dobrou oporou navzájem. Že je dobrý to vědět a umět se na to nějak spolehnout... A je to hrozně fajn. Je to prostě můj sourozenec. Občas si nemáme co říct, občas jo, občas se podpoříme, občas tam jenom tak jako projdu. Ale je to v pohodě... “ (K. R.)

Sourozenci sami mezi sebou většinou rozdíly na základě biologické příbuznosti k rodičům nehledali.

„Takže takovýdle legrace si děláme, ale jinak tam určitě žádný rozdíl nejsou, nebo něco takovýho. Je to všechno dobrý. “ (A. N.)

„Já sem to jako nějaký velkej rozdíl sem to fakt nikdy nevnímala. Je fakt, že sem to nikdy nehledala... Jako já ne (nevnímala, jestli je její sestra adoptovaná a ona ne, pozn.). Jako jenom vzhledově samozřejmě. Že jako to bylo jasný, že je trochu jiná. Ale jako jinak ne.“ (K. V.)

Respondenti tedy odpovídali, že se nikdy vzájemně nechápali nijak jinak, než jako opravdoví sourozenci.

„Nikdy jsme jí nebrali jinak, než ségru. Nikdy to nikdo ani jako nezpochybnil... Ani K. to nikdy nevytáhla. Ani nikdo z nás vlastně. Jako v některých tédle při některých jako rozepřích nebo tak... prostě ta K. je pro nás jako, pro všechny sourozence, nejenom pro mě, jako ségra. Není jako nějaká adoptovaná.“ (J. Š.)

Všichni respondenti popisovali vztah, který mají v současnosti, jako hezký. I když v průběhu rozhovoru upozornili na jisté problémy či neshody se sourozenci, obecně jsou za vztah s nimi rádi a tohoto vztahu si cení.

„Tak my máme velmi dobrý vztah, nebo tak naše rodina, všichni sourozenci máme všichni dohromady dobrej vztah.“ (J. Š.)

„Tak teďkon sme oba dospělí, a myslím si, že máme hezkej vztah jakoby já... že sme schopný se respektovat, že je každej jinej, ale jako nemáme, nemáme problém spolu strávit

čas, nemáme problém si navzájem jako pomoci. Nebo se nějak navštěvovat nebo se prostě máme spoustu společných přátel i ty z těch sourozenců. A jakoby ze svých sourozenců se s ním vidám jako s jedním z nejvíc jako bych řekla. Na to, že je jako mladší. Takže určitě máme hezký vztah. Navzájem se jako pomůžem, když já potřebuju s něčím třeba s autem, nebo s počítačem, tak určitě jako řeknu klidně jemu a vim, že on na mě taky se může obrátit. Když třeba zase s něčím potřebuje. Třeba jako že ho nakrmím občas (smích). Občas je hladovej. Takže myslím si, že jako to funguje úplně přirozeně.“ (Z. R.)

Blížkost a sílu nynějšího sesterského vztahu je vidět i u sester T. M. a K. V., kdy jedna ze sester v pubertě řekla své adoptivní sestře, že měla radši zůstat v dětském domově. Tento okamžik hodnotí jako nejhorší bod celého vztahu a je si naprosto jistá, že nic podobného už nikdy v životě neřekne.

„. Ale, jo vim, že toho do dneška lituju a budu toho litovat pořád. Že sem jí jako v rámci emocí řekla, jako že měla zůstat v děčáku nebo něco v tom stylu. Což bylo fakt hnusný. To bylo prostě, já už sem nevěděla, já sem neměla žádnou zbraň, co říct, jak prostě je to vždycky, že jo. No a si pamatuju, že sem dostala strašně nařezáno. Že jako říkali, že to fakt ne... No tak to byl takovej fakt nejhorší můj zážitek a v životě sem to už neřekla a už to ani neřeknu.“ (K. V.)

4.7 Závěr a shrnutí výzkumného šetření

Ze získaných rozhovorů jsem vyvodila 12 témata a 9 subtémat. Ta jsem podrobně rozvedla v předchozí části. Jak jsem již zmínila dříve, cílem výzkumného šetření bylo popsat vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem. Od začátku výzkumu jsem počítala s tím, že výsledky výzkumného šetření nebude možno generalizovat kvůli individualitě respondentů a jejich malému počtu. Tato má domněnka se potvrdila. Většina témat se sice vyskytla u všech respondentů, měli na ně však velmi často odlišný názor. Většina respondentů si vždy v daném tématu našla jak pozitivní, tak negativní stránky.

Na základě předchozí části se nyní pokusím odpovědět na své výzkumné otázky:

1. Vnímání sourozeneckého vztahu v dané rodině.

Sourozenci se vesměs shodovali, že vztah, který se svým adoptivním či biologickým sourozencem mají, je hezký a že si jsou blízcí. Všichni respondenti popisovali, jak se vztah vyvíjel v čase. V dětství si respondenti rozuměli nejvíce s těmi sourozenci, kteří jim byli

věkově blíže, se kterými měli podobné povahy nebo společná témata, o kterých by si mohli povídat. V dětství měl také většinou starší sourozenec potřebu starat se o své mladší sourozence, bez ohledu na to, zda byli adoptovaní či nikoliv. Biologičtí sourozenci měli tendence ochraňovat své adoptivní sourozence. V pubertě mezi sourozenci nastávaly běžné sourozenecké hádky. Biologický potomek rodičů měl ve všech případech mírnější průběh puberty. Puberta u adoptovaných dětí byla vždy spojená s hledáním sebe sama, vymežováním se proti rodičům, autoritám a dvě ze čtyř adoptivních dětí odešly z domova před dovršením osmnácti let. Všichni sourozenci se ale shodují, že navzdory tomuto všemu si zachovali se sourozenci blízký vztah až do dneška. Jejich vztahy se v dospělosti ještě více upevnili a sourozenci si jsou nyní blíže než kdy dříve. Respondenti odpovídali, že se dokáží ve vztahu respektovat. Sourozenci uvádí, že mezi sebou nedělají rozdíly kvůli biologické příbuznosti k rodičům, se kterými vyrůstali. Domnívají se, že je to zásluha jejich rodičů. Shodují se na tom, že to, jak se rodiče chovali k adoptivním a biologickým dětem, zda mezi nimi dělali rozdíly, či nikoliv, se následně odráží na tom, zda tyto rozdíly dělají oni sami. Všichni respondenti uvedli, že svého bratra nebo svou sestru chápou jako svého opravdového sourozence a nikdy tomu nebylo jinak.

2. Míra a podoba důvěry mezi sourozenci.

Sourozenci se shodují na tom, že důvěra je ve vzájemném vztahu velmi důležitá. Nyní, když jsou všichni sourozenci dospělí, dokáží si důvěřovat ve všem. U tří ze čtyř dvojic sourozenců byla důvěra přítomná vždy a nikdy nebyla ničím narušena. Jedna dvojice sourozenců uvádí, že důvěra byla v jisté míře ve vztahu vždy, začala ale růst až po období puberty a v dnešní době je mezi nimi maximální.

3. Komunikace mezi sourozenci a pocity během komunikace.

Komunikaci ve vztahu prožívali různí sourozenci různě. Dvě ze čtyř dvojic sourozenců se shodli na tom, že mohou se svým bratrem nebo se svou sestrou mluvit o čemkoliv, rádi si s nimi povídají a během komunikace zažívají příjemné pocity. Druhá polovina sourozenců uvedla, že se sourozenci komunikují rádi, komunikaci považují za upřímnou, ale vzhledem k rozdílným povahám či velkému věkovému rozdílu mezi sourozenci nenacházejí vždy témata, o kterých by si povídali. Jeden respondent uvedl, že pro něj komunikace s jeho sestrou není o tom, kolik si toho navzájem řeknou, ale o tom, že pro něj mají mezi nimi řečená slova velkou váhu.

4. Pomoc mezi sourozenci

Všichni sourozenci v rozhovorech uvedli, že jsou kdykoliv připraveni svému bratrovi nebo své sestře pomoci. Zároveň také zmínili, že se jim dostává pomoci od svých sourozenců. Respondenti se shodovali na tom, že pomoc v základní formě je mezi nimi běžná. Všichni respondenti také tvrdili, že jsou kdykoliv připraveni svému sourozenci pomoci s jakkoliv náročnou situací či problémem. Jedna z respondentek uvedla, že by si raději řekla o pomoc své sestře než jakémukoliv blízkému člověku.

5 Diskuze

Pro získání dat ke svému kvalitativnímu výzkumnému šetření jsem zvolila rozhovor s náповědou. Tento způsob získávání dat mi vyhovoval především kvůli jeho flexibilitě. Měla jsem předem stanovenou strukturu a oblasti rozhovoru, které jsem chtěla pokrýt. Zároveň jsem ale mohla rozhovor modifikovat vzhledem k odpovědím respondenta. Pokud respondent odpověděl na mou otázku, aniž bych se ho na to zeptala, znovu jsem se již nedoptávala. Flexibilita vedení rozhovoru má samozřejmě i své zápory. Protože jsem vedla podobně rozhovory poprvé, byla jsem u prvních rozhovorů nervózní a neměla jsem pevně danou strukturu a doslovně formulované otázky v přesném pořadí, o které bych se mohla opřít. Je také možné, i přes mou snahu, aby tomu tak nabylo, že způsob, jakým sem otázky kladla, mohl ovlivnit odpovědi respondentů a tím pádem i výsledky výzkumného šetření.

Mé výzkumné šetření je limitováno i dalšími faktory. Vzhledem k povaze výzkumného šetření nelze jeho výsledky generalizovat. Je tomu tak z toho důvodu, že počet participantů byl velmi omezený. I u tak malého počtu participantů se u různých jednotlivců objevovali různá témata a nebo alespoň měli participanté na dané téma odlišné názory. Jelikož šlo o popis konkrétního vztahu, mezi konkrétními lidmi, domnívám se, že by tento problém nebyl vyřešen ani rozšířením počtu participantů. Dále bych na tomto místě chtěla poukázat na fakt, že výsledky výzkumného šetření mohou být také ovlivněny vybraným vzorkem osob. Jednalo se o osoby, které bydlí, až na jednu výjimku, v hlavním městě, jsou většinou dobře vzdělané a všichni vyrůstali v křesťanských rodinách. Tyto okolnosti dle mého názoru také mohou ovlivňovat výsledky výzkumného šetření, i když nemám kontrolní skupinu, abych svou domněnku mohla potvrdit.

Výzkumů, které se zabývají vztahy mezi sourozenci, existuje poměrně mnoho. Vztahem mezi adoptivním a biologickým sourozencem se zabývá také poměrně dost výzkumníků, i když oproti vztahu mezi biologickými sourozenci je toto číslo poměrně malé. Právě z tohoto důvodu bych ráda ve svém výzkumu pokračovala ve své diplomové práci. Myslím si, že by mohlo být zajímavé spolupracovat s kojeneckými ústavami či dětskými domovy, ve kterých se nacházejí děti, o které se jejich biologičtí rodiče nechtějí nebo nemohou starat. Spolupráce s těmito institucemi by mi dle mého názoru mohla přinést nové poznatky a bylo by tak možné se na vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem zaměřit z jiného, nového úhlu.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou sourozeneckých vztahů se zaměřením na vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem.

V teoretické části jsem se blíže zabývala rodinou a funkcemi, které plní. Dále jsem se zaměřila na typy náhradní rodinné péče v České republice. Konkrétně se jednalo o osvojení, pěstounskou péči, svěřením dítěte do péče jiné osoby než rodiče a poručenství. Poslední kapitolu teoretické části jsem věnovala sourozenectví. Sourozenectví jsem popisovala z pohledu vývoje vztahu mezi sourozenci, faktorů, které ovlivňují sourozenecký vztah a konečně jsem se zaměřila na specifika vztahu mezi adoptivním a biologickým sourozencem. V teoretické části jsem pracovala s domácí i zahraniční literaturou, články a s občanským zákoníkem české republiky.

V praktické části jsem blíže popsala své výzkumné šetření, které se zabývalo vztahem mezi adoptivním a biologickým sourozencem. V této části jsem definovala 12 hlavních témat a 9 subtémat. Ty jsem identifikovala na základě kvalitativních rozhovorů, které jsem vedla s 8 participanty. Většina témat se objevila u všech participantů a některá pouze u jednotlivců.

Při popisu výsledů výzkumného šetření jsem podrobně rozepsala jednotlivá témata a subtémata. Tato témata a subtémata jsem vždy demonstrovala na ukázkách ze samotných rozhovorů. Pomocí tohoto podrobného rozboru jsem si později odpověděla na své výzkumné otázky, kterými jsem chtěla popsat vztah, důvěru, komunikaci a pomoc mezi adoptivním a biologickým sourozencem. Vzhledem k povaze výzkumného šetření jsem se vyvozené výsledky nesnažila generalizovat.

V diskuzi jsem zmínila některé své limity, které se týkaly výzkumného šetření a dále možné zdroje zkreslení dat.

Seznam literatury

- 1) ARCHEROVÁ, Caroline. *Dítě v náhradní rodině*. 1. Vyd. Přeložila Petra Vlčková. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-578-4.
- 2) ČAPEK, Jan a ČAPKOVÁ, Markéta. *Pozitivní výchova sourozenců v rodině*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-779-4.
- 3) HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 504. ISBN 978-80-7367-686-5.
- 4) HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 2.,přepřac., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- 5) JEDLIČKA, Richard; KLÍMA, Petr, KOŤA, Jaroslav, NĚMEC, Jiří, a PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. ISBN 80- 7312-038-0.
- 6) KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- 7) LAMB, Michael E. a SUTTON-SMITH, Brian. *Siblings Relationship: Their Nature and Significance Across the Lifespan*. 2. Vyd. New York: Psychology Press, 2014. ISBN: 0-89859-189-9.
- 8) LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
- 9) LEMAN, Kevin. *Sourozenecké konstelace: pořadí narození a jeho vliv na osobnost člověka*. 2. vyd. Přeložila Hana KAŠPAROVSKÁ. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-430-3.
- 10) LOVASOVÁ, Lenka. *Rodinné vztahy*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-66-0.
- 11) MAŘÍKOVÁ, Hana. *Proměny současné české rodiny*. 1. Vyd. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-93-1.
- 12) MATĚJČEK, Zdeněka DYTRYCH, Zdeněk. *Děti, rodina a stres*. 1. vyd. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-858224-06-X.

- 13) MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dětí*. 1. Vyd. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0332-7.
- 14) MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. Vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-897-0.
- 15) MATĚJČEK, Zdeněk; KOLOUCHOVÁ, Jarmila; BUBLEOVÁ, Věduna; KOVAŘÍK, Jiří; BENEŠOVÁ, Lucie. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178:637-3.
- 16) MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1993. ISBN 80-901424-7-8.
- 17) MATOUŠEK, Oldřich, a PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče*. 2. Rozšířené vyd: Portál, 2010. ISBN: 978-80-262-0522-7
- 18) MOJŽÍŠ, Libor a SOBOTA, Jan. *Základy rodinné výchovy*. 3., aktualizované vyd. Praha: Septima, 2013. ISBN 978-80-7216-314-4.
- 19) MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. 1. Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- 20) NOVÁK, Tomáš. *Sourozenecké vztahy*. 1. Vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2057-3.
- 21) ORVIN, George. H. *Dospívání : kniha pro rodiče*. Přeložil Jan Roubal. 1. Vyd. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-2470-124-3.
- 22) SCHOOLEROVÁ, Jayne E. *Adopce: vztah založený na slibu*. 1. Vyd. Přeložila Mirka Čejková. Praha: Návrat domů, 2002. ISBN 80-7255-066-7.
- 23) SINGLY, Francois de. *Sociologie současné rodiny*. Přeložili Stanislav ŠTECH a Ludmila ŠAŠKOVÁ. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-249-1.
- 24) SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. Vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.
- 25) ŠIFFELOVÁ, Daniela. *Rogersovská psychoterapie pro 21. století*. 1. Vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN: 978-80-247-2938-1.

- 26) ŠKOVERIA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy*. 1. Vyd. Praha: Portál: 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.
- 27) ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. 1. Vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3181-0.
- 28) ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0877-4.
- 29) VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012. ISBN 978-87455-14-2.
- 30) VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-803-4.
- 31) VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2., rozš. A přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- 32) ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN: 978-80-262-0065-9.

Internetové zdroje:

- 33) BRAUN, Virginia a CLARKE, Victoria. *Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology* [online]. 2006, 3, 2, p. 77-101. ISSN 1478-0887 [cit. 2107-06-08].
Dostupné z: http://eprints.uwe.ac.uk/11735/2/thematic_analysis_revised.
- 34) BRODZINSKY, David M. a BRODZINSKY, Anne B. *The Impact of Family Structure on the Adjustment of Adopted Children* [online]. 1992 [cit. 2017-06-23].
Dostupné z: <https://juggernaut19feltner.files.wordpress.com/2012/07/impact-of-family-structure-on-the-adjustment-of-adopted-children.pdf>.
- 35) KIRK, David H. *Shared fate: A theory of adoption and mental health* [online], 1964 [cit. 2017-06-23].
Dostupné z: <http://jamanetwork.com/journals/jamapsychiatry/article-abstract/488634>.

- 36) MATĚJČEK, Zdeněk; BUBLEOVÁ, Vendula a KOVAŘÍK, Jiří. *Sourozenci a pěstounská péče* [online], 2002 [cit. 2017-06-11].
Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek2634.htm>.
- 37) SAMEK, Diana R. a RUETER, Martha A. *Association Between Family Communication Patterns, Sibling Closeness, and Adoptive Status* [online]., *Journal of Marriage and Family*, 2011. [cit. 2017-06-23].
Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3185380/>
- 38) SCHARF, Miri a SHULMAN, Shmuel. *Sibling Relationships in Emerging Adulthood and in Adolescence* [online]. *Journal of Adolescent Research*, 2005, [cit. 2017-06-23].
Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0743558404271133>
- 39) VYSKOČIL, Filip. *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice* [online]. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014 [cit. 2017-03-15].
Dostupné z:
http://www.nahradnirodina.cz/files/File/Projekty/Pravni_uprava_NRP_v_CR_2014.pdf

Práce studentů:

- 40) ROTREKLOVÁ, Klára. *Rodina a rodičovství očima dnešních matek*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
- 41) SAPÁKOVÁ, Petra. *Zkušenost s náhradní rodinnou péčí perspektivou biologických dětí pěstounů/ osvojitelů*. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2011.

Příloha 1 – přepis rozhovoru s A. N.

T- Tazatel

R- Respondent (starší adoptivní sestra)

T: Nejdřív tady mám informovaný souhlas, tak si to přečti. A jestli máš nějaká otázky, tak se můžeš zeptat. A pak tě poprosím, jestli by si to mohla podepsat.

R: Souhlasím. (smích) Akorát teda nevím, kolikátýho je dneska.

T: Já to taky podepíšu. Tak, úplně na začátek bych se tě, tak jako úplně volně zeptala, jestli mi můžeš říct něco o sobě, o své rodině, o své sestře a o tom vztahu, co máte. Úplně všechno, co tě napadá.

R: Jo. Tak já jsem, já si teda nepamatuju, kdy jsem přišla do rodiny, protože mi byl rok. A přišla jsem z kojeňáku v Krči nebo naši si mě tam vybrali, jak my říkáme. A E., se kterou jsi vlastně dělala ten rozhovor, tak je jedenáct let mladší, než já. Takže prostě já jsem se o ní starala, měla jsem jí, jako jí jsem vlastně měla, dá se říct nejradši ze všech. Protože ona prostě byla můj d... my jí říkáme, že je takovej t'ut'ík. A protože jak už my jsme prostě žejo dospěli a tak ono prostě vůči nám je prostě hrozně mlad'ouunká. No a jinak my jsme vztahy v rodině měli vždycky výborný, protože rodiče nedělali mezi náma vůbec žádněj rozdíl a nikdy neříkali: „hele ty seš adoptovaná, ty seš vlastní.“ No a pak ty vlastní sourozenci nám trošku záviděli, to jsem se dozvěděla teďka až pozdějš, protože my jsme slavili o, jakoby o jednu oslavu jsme měli víc než oni, protože my jsme slavili příchod z kojeňáku. A to oni neměli, takže ta, ještě ta jedna starší sestra D., ta která je vlastně biologická, tak ta říkala, že teda je to pěkně nefér, že by taky chtěla bejt z děcáku, protože nemohla oslavit žádněj příchod. (smích). Takže pak se začalo slavit vlastně i příchod z porodnice, aby to bylo vyrovnaný. A jinak my ty vztahy máme výborný. Jako mezi sestrami skvělý. S bráchou je to těžší, protože on má problémy sám se sebou dost velký, ale jinak my sestry si rozumíme výborně.

T: A kolik vás teda je dohromady?

R: Je nás šest sourozenců, já jsem druhá nejstarší. A pak jsou vlastně, že jsme čtyři adoptovaný, dva, který se narodili.

T: A můžeš mi říct, jak se vyvíjel ten váš vztah s tvojí sestrou v čase?

R: S E.?

T: No no no, jestli tam byl nějaký vývoj, nebo jestli to bylo furt stejný.

R: Jo tak určitě, tak ona když se narodila, tak já už jsem zase pomalu šla do puberty, jo. Takže myslím, že mě ta puberta začala třeba ve dvanácti klidně. Takže ona když se narodila, tak já jsem měla jako takový tendence, že jsem se hodně chtěla starat na jednu stranu, na druhou stranu jsem na ní dost žárlila, protože my jsme spolu sdíleli pokoj. Takže je fakt, že já jsem třeba vlastně večer nemohla pouštět hudbu, a nemohla jsem si tam dlouho svítit. A prostě dělat různé blbosti, protože se vždycky se říkalo, hele pozor, je tam to miminko. Musíš bejt hodná. Ale nikdy jsem se na to nedívala, jakože vona je ta vlastní a jo,... že na mě by byli jako přísnější, kvůli tomu, že nejsem vlastní. Tam prostě to bylo podle mě čistě jenom to, že já jsem na ní žárlila, protože ona prostě byla to hodný miminko a já jsem byla ta, která jí zlobila. Takže vím, že jsem vod táty dostala možná tak jednou nebo dvakrát v životě facku, a jednou to bylo právě kvůli tomu, že jsem tu E. úmyslně strašila, a já jsem měla totiž palandu nad ní a já jsem tam syčela a dělala jsem, že jsem had, co jí jako sežere. A ona se strašně bála. Tak rodiče přilítli do pokoje, protože ona vřískala strachy a pak mě stáhli z té palandy a dali mi facku. Ale jinak jsme měli ten vztah vždycky výbornej. Prostě jak je mezi náma jako velkej věkovej rozdíl, tak si myslím, že nejmíc si samozřejmě rozumíme teď, kdy ona už je dospělá. Protože já jsem se v sedmnácti odstěhovala z domova a žila jsem si vlastní život. Takže my jsme vlastně spolu zažily vlastně jenom jakoby šest společnejch let.

T: Aha, to je docela málo.

R: Hmm, ale teď, teď si myslím, že teda ten vztah je o to lepší, ale voni prostě potom když vyrůstali, tak já jsem tam vlastně hodně nebyla. Já jsem musela brzo prostě.. do světa.

T: Jasně. Takže vlastně když ona se narodila, tak ty si přišla do puberty.

R: No pomalu.

T: Jo, a pak si, a tam potom jakoby? Mezi tím, co jsi odešla z domu a co se narodila, tak,.. to bylo jaký?

R: Hele já jsem měla problémy sama se sebou dost, takže to co se tam jako dělo, protože my jsme pak byly rozdělený na dva tábory, ale ne jako úmyslně, prostě já s bráchou, on je jen o rok mladší než já jo, o jedenáct měsíců. Takže my s bráchou jsme prostě byli jeden tábor, a nás se naši snažili ukočírovat, jak to šlo. A prostě pak už se to rozdělilo jako i tak, že se

jezdilo na dvě dovolený. Táta s dost velkýma pubertákama, což jsem byla já a brácha. Protože se tam naše ještě nejstarší ségra, ta taky adoptovaná, tak ta je ale ještě zase o dvanáct let starší ode mě, jo. Takže ta s náma už taky moc nebyla. Takže prostě my s bráchou a s tátou. A máma a vždycky se říkalo s holčičkama, protože ony prostě byly strašně hodný. Všechny ty tři holky mladší vlastně. Mezi nima byly dvě biologický a jedna vlastně adoptovaná. Takže já jsem ten vztah, já jsem jí vždycky milovala, E., a zas nemůžu říct, že bych jí nikdy jako neměla ráda. To já jsem asi nepocítovala k žádnému sourozenci. Ale vlastně jsem nebyla u toho, jak ona vyrůstala. Protože já jsem si řešila sebe. A i jsme pak jezdili na dovolený zvlášť a já jsem skoro nebyla doma, takže... Jako vlastně co si pamatuju, to když ona vyrůstala, tak hrozně málo věcí. Ale jinak ten vztah jsme měly vždycky dobřej.

T: A čím to, že jste se vlastně takhle semknuli ty brácha a ten zbytek, jenom kvůli tomu věku, nebo ještě nějak?

R: My jsme byli dost divoký, my jsme jako utíkali z domova, hul.. kouřili jsme, chodili jsme za školu a to prostě nikdo jinej nedělal. Takže my jsme na jedný straně, my jsme s tím bráchou jako bojovali i proti sobě, ale vlastně jsme byli na jedný lodi. Jo, takže tam,... jako nebylo to tak, že by nás takhle rozdělili rodiče, ale protože my jsme si vlastně byli i povahově nejblíž

T: Kdyby si měla představit ten vztah, byl tam nějakej jako vrcholovej bod, nebo nějakej jako super moment, kterej si pamatuješ?

R: Super moment tam byl určitě, když mi máma svěřila E., ať jí hlídám. Jakože jsem se o ní starala, ale že opravdu rodiče odjeli a já jsem se o ní starala. To mi vim, že jsem byla vždycky strašně pyšná, že prostě, jakákoliv puberta šla úplně stranou. Protože já jsem se mohla starat, ona když byla malá, tak byla, měla takový velký oči a měla úplně blondatý kudrnatý vlasy, takže ona byla jak andílek. Takže to si pamatuju že, nebo i když my jsme jezdili na nějaký akce, tábory, tak já, protože už jsem byla ta velká, tak jsem mohla mít na starosti malý děti. Takže to pro mě byly skvělý momenty. Kdy prostě já jsem se mohla o tu E. starat. A vim, že jsem si tenkrát říkala, až budu prostě dospělá a budu mít vlastní domácnost, tak že chci, aby ty mladší ségry a zvlášť právě ta E., aby za mnou jezdila domů, a že jí budu nakupovat oblečení, a že prostě se, když ona nebude chtít bejt doma, tak že já se o ní postarám, protože todleto já jsem přesně měla u tý starší ségry. Že jsem k ní jezdila, když mě rodiče štváli, tak E. teda asi nemá to, že by jí rodiče štváli, ale když potřebuje, tak tady přespí. A já prostě

vím, že jí jako můžu vrátit to, kdy jsem jí jakoby zanedbala. Takže teďka jí to můžu vrátet tím dletím.

T: A daří se to teda?

R: Jó. *(smích)*

T: A naopak nějak jako nejnižší bod? Je tam něco takovýho? Nebo třeba období, nebo...?

R: Hele my jsme se moc jako, my jsme vlastně jako víš nepotkaly. Tím, že je mezi náma takhle velké věkové rozdíly. Takže když ona se narodila, tak když pak jí byly třeba rok, dva, tak já jsem se o ní mohla starat, to byly pro mě ty vysoký body, jak ty říkáš, ale prostě nejnižší bod... Hele já si na nic nevzpomenu. Tam asi nic nebylo s ní. Jako třeba s tím bráchou, my jsme měli prostě různý fakt vlny, že jsme se úplně nenáviděli, ale s tou E. ne.

T: Dobře dobře. A má to nějaký vlastně, to že jsi adoptovaná, má to nějaký výhody pro tebe?

R: Jo? Vo tom nevím. *(smích)* Hele,... já jsem se s tím dlouho, eeeee, jako smířila jsem se s tím dávno, ale strašně špatně se mi o tom mluvilo a prostě na škole jsem to ani nikomu nikdy neřekla. Když oni se pak samozřejmě vždycky ptali a říkali: „hele ty máš ale takový šikmý oči, jako.“ A já jsem říkala: „nooo, to von jako praděda, támhle z pátýho kolene, víš on byl čínan a tak no.“ „Ale ty nejsi vůbec podobná těm svejm sourozencům.“ Protože my jsme fakt každej úplně jinej. A já jsem vždycky říkala: „Noo.... Tak to se prostě stává.“ A nikdy jsem to nepřiznala. A jako špatně jsem, přišlo mi, že je to něco, za co se musím stydět. Ale jako že by to... teďkon teda to už řeknu každému na ulici, nemám s tím problém. A..

T: Přímo jako v tý rodině třeba něco?

R: Jo, jako výhody v rodině... Já myslím, že kdyby sem tohleto, co jsem všechno provedla v tý pubertě, kdyby sem to udělala, jako svý vlastní mámě, i když já jí vůbec neznám, tak si myslím, že by to teda hodně teda ten náš vztah poškodilo, a že by mě možná jako vyrazila už by se.. už by mi řekla, ať se nevracím. Ale naši rodiče teda zaprvý teda perfektně zvládali výchovu a oni pořád vlastně mysleli na to, že jsme zanedbali, i když jen blběj rok, tak že jsme ho zanedbali v tom kojeňáku. Že jsme nebyli prostě v tý rodině, kde tě mazlejí, milujou, pusinkujou, a tím pádem prostě máma všechno brala s rezervou, i to, co jsme prostě prováděli, tak máma si vždycky řekla, oni za to nemůžou, oni se srovnaj, měli těžkej start do

života. Takže tohleto si myslím, že, nevím jestli je to teda výhoda, ale prostě máma to všechno zvládla a hrozně nás tolerovala. A myslím si, že kdybych tohleto provedla ve své vlastní rodině, že by to byl problém.

T: A nějaký nevýhody naopak?

R: V naší rodině asi ne. Je výhoda vlastně, že jsem měla o tu jednu oslavu navíc. *(smích)*

T: A teď bych tě poprosila, jestli by si mi mohla říct, jakou hraje roli důvěra ve vašem vztahu s E.

R: Určitě velkou, nicméně prostě různý věci, který já jsem si prožila i prostě třeba okolo dvaceti let, tak E. neví ještě. Protože si myslím, že je na to čas. A ví to rodiče a ví to ta moje nejstarší sestra. Ale E.... není to tak, že jí nedůvěruju, ale myslím si, že má na tydlety věci ještě čas. Aby se dozvěděla. Jako není to nic, že bych za to šla do vězení, ale je to prostě takový, no... jako E. se to dozví, ale myslím si, že na to má ještě spoustu času. Takže máme určitě, důvěru máme velikou, ale prostě zas se spoustou věcma, co se třeba týká, když mě štve manžel, nebo když řeším nějaký důležitý věci, tak neřeším s ní, protože ona je přece jenom fakt o dost mladší. A já mám opravdu teda máme skvělej vztah s mámou, a já tady mám kousek tu starší ségru, se kterou řeším všechno a ta všechno ví. Takže není to tak, že když bych něco řešila, že bych zavolala E.

T: Mě připadá, že se jí snažíš tak trochu ochránit, ne?

R: No to taky, ale víš co, ona je prostě, nemá ještě žádný zkušenosti a myslím si, že s většinou věcí by mi vůbec neporadila. Víš. A jako ochránit, to je jedna věc, a druhá věc je, že jako nemám potřebu jí tím zahlcovat, protože ona sama si prostě neprožila vlastně pořádně žádněj vztah a pořád bydlí doma a myslím si, že prostě má ten úhel pohledu dost ještě uzavřenej, tím jak je doma, víš. Ale, takže ona, myslím si, že by mi moc neporadila.

T: A byl nějakej moment, kdy jakoby si jí začala, nebo naopak kdy se třeba nalomila ta důvěra?

R: To se ještě nestalo.

T: Tak to je super. A jaký to je pro tebe komunikovat právě, nebo si povídat s E.?

R: Jako ve vztahu i že ona je vlastní? Nebo ne? Prostě obecně?

T: No vlastně jak chceš.

R: Asi je to už to, co jsem tady řekla. My prostě spolu komunikujeme dobře, ale je to takovej, je to spíš jako že se jí zeptám, jak se teda jí daří, jak se má ve škole, co doma, jestli rodiče nepruďej, ale to je spíš tak ze srandy otázka. Ale jako důvěrnějš my si úplně nepovídáme, protože ona vlastně žejo nemá jakoby... kdyby ona prostě měla vlastní domácnost, a třeba děti a teďka si nejvíc rozumím s těma sestrama, který maj děti, jo protože řešíme kravinu okolo dětí, to s ní právě vůbec řešit nemůžu. Když si stěžuju na manžela, tak to ona taky těžko asi pochopí. Takže my spolu komunikujeme výborně, ale je to spíš takový, že já jí beru spíš pořád jako tu mladší sestřičku. Myslím si, že to bude ještě jako dlouho. Že já s ní ráda zajdu na kafe, ráda jí něco koupím hezkýho a prostě popovídáme si, ale není to nějaký úplně důvěrný rozhovor. Takže není to kvůli tomu, že bych jí věřila, ale spíš asi ještě je na to čas.

T: Takže tam vlastně jsou třeba nějaký téma, o kterých si nepovídáte?

R: No určitě. Tadyty témata jsem tady už řekla. Je to prostě jako třeba co se týká vztahů, nebo prostě tady tý starší ségře si stěžuju, že jo pořád prostě na kde co, ale to s E. neřeším.

T: A když se řekne slovo pomoc, tak co si představíš ve vztahu k E.?

R: No kdyby ona chtěla ode mě pomoci, tak já jsem kdykoliv připravená jí pomoci a naopak ona teď už zase, sice je to ťuťík, ale je schopná hlídat, takže my když potřebujeme tady tak většinou, když od ní potřebuju pomoci, tak je to jestli mi pohlídá dítě.

T: Takže jenom v tomhle, nebo ještě v něčem jiným?

R: No, jako kdybych jí třeba řekla, jestli mi pomůže uklidit, nebo takovýdle věci. Ale jako jinak... na jinou pomoc si nevzpomínám. Mám pocit, že od ní nic nepotřebuju, že naopak já bych měla pomáhat jí, protože ona je ta mladší ségra, ale ona taky nic nepotřebuje. Tak je to dobrý. *(Smích)*

T: Tak jo. Napadá tě ještě něco, co by si neřekla, co si myslíš, že je důležitý? Co by si chtěla zmínit?

R: No, hele to právě, já jsem říkala, že je to jakoby, není to složitý, je to právě super, že rodiče nikdy nedělali rozdíly. A já to fakt strašně vidím, když potom třeba jsem teď poznala nějaký rodiny, nebo teda jednu rodinu, kde je právě někdo adoptovanej, někdo je vlastní. Tak často se tam jako pak dělaj hrozný rozdíly, ale u nás to vůbec nebylo. Což je teda samozřejmě obrovská zásluha rodičů. A jediný, co je podle mě trošku nevýhoda, že my sme

jako mezi nejmladším a nejstarším je 23 let. Tak to je, to je jedna generace. To je strašně moc. Ale jako jinak. Máme se všichni rádi.

T: Ani jakoby vy ste mezi sebou nedělali nebo neděláte rozdíly?

R: My si děláme srandu, ale je to opravdu, teda z mé strany je to opravdu jenom sranda. Že když se něco řeší, tak občas to vyjde, ale úplně čistou náhodou, že prostě E. s D., to jsou ty biologický, tak jsou na jedné straně a my jsme třeba na té druhé, ale není to vůbec úmysl, ale prostě to tak vyjde, když se třeba o něčem hlasuje, nebo něco, takže hned prostě to já začnu říkat, ale je to fakt jenom legrace, že prostě, že samozřejmě zas ty vlastní mají přednost, před těma děčákovejma. Takže takovýdle srandy my si teď děláme, když pořádně třeba rodinný srazy, protože už je nás hodně a máme rodiny, tak se pak všichni scházíme v létě. Takže takovýdle legrace si děláme, ale jinak tam určitě žádný rozdíly nejsou, nebo něco takovýho. Je to všechno dobrý. A ještě, moje teta pracuje v jedné organizaci pro ranou pěstounskou péči. No a, nebo to jsou vlastně pěstouni, že to jsou třeba prarodiče, který prostě mají dítě, který se třeba dostalo do drog, do vězení, nebo do něčeho takovýho a oni se starají o svoje vnuky. No a tadleta teta právě, která má na starosti ranou pěstounskou přechodnou, takhle přechodnou pěstounskou péči, tak právě mě už několikrát zvala na různé sezení, s těma pěstounama a jestli bych tam mohla něco o sobě říct. Jenomže to se říká hrozně těžko, protože já si myslím, že k tomudle má co říct někdo, kdo třeba zažil, kdo si pamatuje ten ústav. Jo, protože prostě já jsem se, samozřejmě v roce si to nemůžeš pamatovat. A ty rodiče nás zachránili natolik, že si myslím, že tím jako už teď v dospělosti nejsme poznamenaný vůbec, tím ústavem. Takže já jsem pak jednou kejvla na to, že sem, že sem teda se sešla s těma prarodičema pěstounama, který mají na starosti svoje vnoučky a oni mi pořád pokládali otázky, jako: „takže teda teďka vaši rodiče teda jsou adoptivní a vy se teda znáte s vašima vlastníma rodičema.“ Já jsem říkala: „No neznám, já jsem prostě přišla z ústavu.“ „A jak ste se teda cejtila v té rodině?“ A to jsou vlastně otázky, který já vůbec nedokážu zodpovědět, a myslím si, že tohleto by právě ti řekl někdo, kdo třeba byl deset let v ústavu. To byla ta naše nejstarší ségra, víš. Ona právě byla jedenáct let v Jedličkově ústavu a pak vlastně přišla do rodiny, ale my jsme se teďka o tom bavily, dneska dopoledne, než si vlastně přišla a ona říkala, že by ti k tomu asi taky neměla co říct, protože ona předtím tu rodinu neměla a najednou jí měla. A říkala, že to je něco tak neuvěřitelného, že vlastně ona to nechápala, že neměla rodinu, protože ona byla v ústavu a byla tam s kamarádama a pro ní vlastně rodina byl ústav. A najednou přišla někam, kde vlastně byli máma, táta, sourozenci.

No byla z toho prej vyjukaná, ale pak když zjistila, že o čem to je, tak říkala, že už by do ústavu teda nechtěla. No tak je to... je to prostě dobrý. V naší rodině to funguje. Až teda na toho bráchu teda trošku. No a to ti E. říkala tady?

T: No, moc ne.

R: On je totiž původem napůl Arab a napůl Řek. Takže on má v sobě fakt tu arabskou krev. A ještě má v sobě takovej nějakej, nějakou křivdu od rodičů. Což my teda nikdo nechápeme jakou křivdu, ale on se nějak asi, od našich rodičů jo, a on se asi nevyrovnal nikdy jako s vlastně, protože on je žejo tmavší, jak je vlastně původem Arab. Takže podle mě se nevyrovnal s tím, že je jinej. Že se mu lidi smějou, že je cikán. Nevyrovnal se s tím, že ho vlastně ty rodiče odložili no. Jeho biologický rodiče. A i přes to, že naši mu dali úplně všechno, co mohli, tak on prostě s tím do teďka má sám se sebou velký problémy.

R: A to ty nemáš.

T: No, to já nemám. (*smích*) Já nevím, on prostě jako, s ním právě by si ten rozhovor měla takovej veselej, protože on ty tři mladší sourozence úplně nenáviděl. On na ně strašně žárlil. Ale já jsem tohle nikdy neměla. Tak to je asi všechno.

T: Tak jo, tak děkuju moc.

R: No není vůbec zač.

Příloha 2 – přepis rozhovoru s E. N.

R- respondent (mladší biologická sestra)

T: tak já bych ti tady nejdřív dala přečíst a podepsat informovaný souhlas, přečti si to, kdyby si měla nějaký otázky.

R: To že bude anonymizován, to znamená, že se jako mažou jména?

T: Jojo, bude to jakoby pod zkratkami.

R: Jo, asi by to šlo.

T: Tak to jsem ráda, já to ještě podepišu... Já si teda budu dělat nějaký poznámky, jestli ti to nebude vadit a tak nějak je to spíš takový jako povídání si, nemusíš mít vůbec strach a... asi teda nejdřív bych se tě zeptala, jestli mi úplně volně můžeš říct něco o tobě, tvojí sestře, s kterou taky dělám rozhovor a vlastně taky o tom vztahu, úplně cokoliv, co tě napadne.

R: Takže, já teďka já nevím, jako jestli mám mluvit o mě nebo o tom vztahu

T: To je na tobě.

R: Dobře takže já teďka studuju na gymplu a moje ségra A. je o víc než 10 let starší než já, takže věkovej rozdíl je tam poměrně dost velkej a myslím si, že náš vztah se dost měnil v průběhu toho, co jsme vyrůstaly, protože když jsem byla úplně maličká, tak ségra vlastně byla v pubertě a dospívala a vlastně řešila úplně jiný věci než já. Ale vždycky si pamatuju, že se o nás hrozně, jako pořád starala, jako o naše jako o svoje mladší sestry a bylo to hrozně hezký. Pak jsme měli, když jsem byla úplně maličká, asi do 4 let jsme měly spolu pokoj, dokonce jenom já a právě A. ze všech mejch ostatních sourozenců, takže tam to bylo takový hrozně hezký, že mě chodila uspávat, a bylo to takový... že se fakt o mě hrozně starala pořád. No a potom, postupně vlastně se tenkrát začala řešit různý jako jiný věci než, než jsme byli jako jenom my, naše rodina a postupně vlastně přestala u nás bydlet a tak, takže pak jsme dlouho se vůbec se jako... skoro vůbec nevidali a já jsem byla ještě docela malá v tomhle období, takže jsem třeba úplně taky jako nevěděla úplně všechno. A nebyla jsem nějak moc schopná zjišťovat co, kde, kdy a jak si tak jako dělá prostě. No a... potom vlastně někdy asi před pěti lety zase jako celý podle mě rodině A. dost se navázala jako zpátky vztahy a začala pořádně chodit k nám na návštěvy a... protože prostě bylo to pro mě... to období kdy vlastně

s náma moc nenavazovala vztahy tak to bylo takový dost... jako podle mě si prožívala dost svoje jako osobní problémy, který prostě byli asi dost pro ní těžký. A pak vlastně se nějak podařilo, že se trošku zase jako se jí to podařilo nějak jako vyřešit nějak zdárně. Nějak trošku se dát do kupy a pak vlastně začala k nám chodit víc na návštěvy a potom teďka asi před 4ma lety se vdala a do už se od té doby se vlastně vidáme úplně pořád a musím říct, že máme takovej dost kamarádskej a jako důvěrněj vzhah myslím si. Dost si rozumíme. A je to hodně příjemný.

T: Takže vlastně ten věkovej rozdíl to dost ovlivnil - ten vztah?

R: No ze začátku jo a podle mě čím víc, čím jsme jako starší tak tím se dost maže ten věkovej rozdíl nebo prostě rozdíl daný věkem, takže tím vlastně máme čím dál tím víc společnejch jako záj... problémů, společnejch věcí, co řešíme. A ze začátku do vopravdu bylo hodně že ségra se starala hodně o mě a o mladší děti a potom ted už je to takový, začíná stávat takovým víc rovnocennějším i když to teda úplně není ještě tak jako rovnocenný, prostě pořád je to ségra, co se o mě stará.

T: Kdybys měla si představit nějakěj, nebo si vzpomenout na nějakěj vrcholovej bod, jako nějakěj nejlepší bod toho vztahu, vzpomněla by sis na něco? Co třeba Ti tak utkvělo v paměti?

R: No... To je těžká otázka. Musím říct, že se mi asi hodně líbilo to období, kdy zase A. s náma začala navazovat vztahy, protože jsem měla hroznou radost, že se, prostě jsem dlouho vlastně vůbec ani téměř neměla žádněj vztah, protože jsem jako nevěděla, co vlastně dělá a pak vlastně se začala vracet a to bylo hrozně hezký. To se mi jako líbilo. Že jsem jako, no to bylo hezký. Vlastně začala k nám chodit častěj a o nás se zajímat a my jsme taky věděli něco o ní, nebo i prostě já osobně. A bylo to takový hezký no. To vlastně, tím se to dostalo tak nějak do normálu, ve kterým je to vlastně dneska. Tady tím zvratem.

T: A naopak nějakěj nejnižší bod, byl tam? Nebo období?

R: Já asi jako nemůžu říct, že bych někdy byla na A. nějak, jako že bychom měly nějaký jako rozhádaný vztahy, nebo že bychom na sebe byly nějaký našťvaný, protože vopravdu co já si pamatuju, tak ona na nás byla vždycky hrozně, jako milá. Vždycky se o nás hrozně pěkně starala. A, takže to podle mě ani moc nešlo jako se pohádat se svojí o 12 let mladší sestrou, když prostě jsme byly jako dost malý. Pak se to vlastně přerušilo, takže takový to období kdy, nevím. Vlastně asi to nebylo nějaký jako moc velká někdy krize.

T: Spíš jako nějaká ztráta toho vztahu, trochu?

R: No asi v tom období, kdy, nevím to bylo, no to bylo tak zhruba před těma osmi lety třeba skončilo tadyto období. Období toho kdy se vlastně nějak ztratila úplně a pak se zase... No to bylo takový dost nepříjemný, že jsem nevěděla moc co. Já jsem vlastně moc vo ní vůbec nevěděla, takže jsem ani jako nemohla říct, že bych na ní byla nějaká našťvaná nebo to... Spíš ale no asi...

T: A myslíš si, že má nějaký výhody být, ty jsi teda tím biologickým potomkem. Jestli to má nějaký výhody tý rodině? Spíš pro tebe osobně jestli to má nějaký výhody.

R: Co třeba pozoruju, to je rozhodně zajímavý, že všichni ty adoptovaný děti si většinou museli, prostě měli dost bouřlivou pubertu. A hodně řešili svý vlastní problémy, který, prostě často měli problémy ve škole, řešili si svoje vlastní problémy různěma způsobama, který ohrožovaly jejich zdraví a jejich často i život. V podstatě každěj sourozenec, kterej je adoptovanej tak si nějak tímhletem prošel. A mnohem, byli prostě takový jako bouřlivější celý. Ted už se to v podstatě, ti co jsou starší, tak už se to uklidňuje. Musím říct, že já a moje ségra, který jsme teda jako biologický (*jiná sestra než A., pozn. tazatele*) tak, to máme celý jakoby nějaký klidnější, že ani neprožíváme nějaký takovýhle velký ty no... Takže to je asi rozdíl v tom, jak fungujeme v tý rodině, ale jako podle mýho, žádný jako velký rozdíly mezi náma nikdy nějak moc nebyly.

T: Ani vy mezi sebou jste nedělali rozdíly?

R: Ne, vůbec ne. Naopak vždycky, musím říct, že moje druhá ségra, která je taky biologická právě, tak jí jako vždycky obdivuju tím, že vlastně hrozně dbala na to, aby, protože třeba tady ty sourozenci, vopravdu měli velký problémy často a spoustu lidí je kvůli tomu třeba vůbec nebylo schopný pochopit, že vlastně byli fakt třeba agresivní, nebo tak, takže právě spoustu lidí to nějak nebylo schopný pochopit a často jako odsuzovali je. A právě moje ségra si jako zakládala na tom, aby vlastně tadyty, a vo to se jako snažím i já, ale zvlášť ta moje ségra, se právě snažila, aby to prostě nezavdávala tady těm jako odsuzováním a třeba je často je prostě když, třeba brácha měl fakt jako takový agresivní období úplně, jako že jí třeba mlátit, tak, tak prostě nikomu to nikdy neřekla a prostě potom si třeba brečela sama v pokoji, aby prostě se to neprovalilo, aby prostě on z toho neměl průšvih třeba doma a tak.

T: Takže spíš jste se fakt bránili navzájem.

R: No, musím říct, že to je takový, navzájem dost jako hezký vztahy opravdu.

T: Takže, mluvili jsme o těch výhodách v uvozovkách a nějaký nevýhody by tě napadly?

R: Nevýhody... Nevýhody to má takový, že asi spíš formálnější. Když to třeba někomu vyprávím, že mojí ségře je 42 a když se to vlastně všechno spočítá tak to vlastně vůbec nevychází a já bych mohla být její dcera. A naopak jako máma by mohla být její sestra třeba, takže věkově to třeba jako vůbec nesedí. Takže je to vždycky složitý. Složitý vy... složitý vysvětlovat takhle všechno pořád, a je to takový, že to prostě nás provází celým životem, tadyto vysvětlován věčný. A nevýhody, hmm... to asi má ty, že prostě každé, každé ten sourozenec potřeboval v určitým období nějakou speciální jako péči a přístup. Prostě a často už mi to přišlo hrozně třeba dlouhý. A hrozně už jsem jako chtěla normálně jako s nima mít úplně normální vztah. Bez žádnéjch jako ohledů a tak a to často to na mě jako bylo už moc dlouhý. Že prostě ještě s jednou teďka ségrou právě se to, co je hnedka nade mnou, tak prostě pořád ještě vlastně se musí brát, když s ní jako nějak mluvím, tak nějaký jako ohledy a nemůžu prostě mít takovej nějakěj jako přímej třeba. Ale zase o to potom když už, když už se to všichni urovná, tak vlastně o to je to, jako pevnější podle mě.

T: Tak to muselo bejt docela, ale fakt dlouhý ne, to období když vlastně ti sourozenci jsou takhle rozházený napříč tím věkem? Jakože třeba do tý puberty každé přišel vlastně až vlastně když ten druhej už odcházel, ne? Tak to muselo být taky náročný.

R: No bylo to takový trochu. Já teda úplně, ty...čím vlastně to byli sourozenci mě věkově bližší, tak tím vlastně víc jsem si to uvědomovala, že vlastně třeba nějakěj, prožívaj zrovna nějaký těžký období, nebo tak. Takže u tady tý A. právě ta se ještě tolik nebylo, protože to jsem byla opravdu malá. Nejvíc jsem to vlastně prožívala až u mojí... pak vlastně nás tam, bylo období, kdy nastal docela klid, protože to vlastně dospívala moje jako biologická sestra, takže tam to zase nebylo nějaký takový až úplně přehnaně jako složitý. A potom vlastně zase nejvíc jsem prožívala jako dospívání mojí nejbližší sestry, kde jsem si to nejvíc dokázala jako uvědomit, představit a musela jsem i některý věci řešit i sama. Co a jak to asi bylo nejvíc, ale jinak se, vždycky rodiče jsou, se hodně snažili, aby vostatní děti kvůli tomu nějak jako nestrádali a příliš si to třeba jako neuvědomovali. Že je prostě nějakěj problém s nějakým sourozencem. A vlastně to jejich dětství bylo takový nějak normální, aby z toho neměli nějaký trauma.

T: A co třeba si musela řešit?

R: Když měla moje, C., moje teďka dvaadvacetiletá sestra, ona měla nějaký psychický problémy. A vlastně my jsme tou dobou chodili na jednu školu společně. A tam potom v jednu chvíli vlastně došlo i k tomu, že ona si jako vzala nějaký prášky, kterými se asi jako, si chtěla zabít, nebo vlastně nevíme proč, do jaký míry vlastně to myslela vážně, do jaký míry tím chtěla upoutat pozornost. Takže potom v jednu chvíli sem i tady ten den třeba když jsme to zjistili, tak jsme spolu zrovna jely do školy a pak jsem se vlastně musela po cestě rozhodovat jestli třeba nezavolám sanitku nakonec mi, prostě jsme si s mámou zavolaly, takže pak jsem tam s ní i jela, protože ona nevidí, takže ty sanitáři si nebyli tak úplně jistý jak to s ní budou zvládat. Takže jsem tam s ní jako jela asi, nevím, kolik mi bylo, asi dvanáct třináct let mi bylo. No a pak vlastně tímhle se spustilo tohle celý, tadyto nebo ty problémy už asi měla mnohem dřív, ale to jsem si zas tolik opravdu neuvědomovala. A rodiče mě k tomu ani tolik zase nepustili a od té doby vlastně co jsem zavolala tu sanitku a pak vlastně byla ségra dlouhou dobu v nemocnici, tak začalo pro mě takový období jako když jsem si to uvědomovala, že tam je nějaký problém. A pak často když zase během té nemoci co vlastně C. byla v nemocnici, tak často se třeba vracela na víkendy domů. A já jsem, prostě ona si třeba někde, potom měla právě problém i jako s anorexií, takže já jsem potom často prostě si třeba sedla někdo v pokoji a řekla prostě že celý den nebude jíst a řešila prostě hodně jako hodně těžký psychický jako nějaký jako deprese a těžký psychický problémy, takže já jsem třeba úplně nevěděla co s tím jako budu dělat a vlastně nikdo moc nevěděl od nás z rodiny, takže jsme to každé zkoušeli řešit jako po svém. Musím říct, že v tuhle chvíli jsme docela dost jako drželi při sobě. Protože už všichni jsme zrovna byli v nějaký takový, jako schopný si to uvědomit, tak že já jsem potom různě se snažila jako o ségru starat nějakým takovým způsobem jakým to šlo, přitom jako nikdo jsme moc nevěděli, co je vlastně správný. Takže to bylo takový těžký. A musím říct, že právě v tuhle, v tohle období se začala víc zase vracet z té své jako puberty právě A.. Takže potom právě podle mě i tou docela jako C. krizí se to zase jako zapříčinilo, že zase ona viděla, že už, že už jako potřebuje třeba i jako trochu její pomoc i ta C., takže podle mého to jí docela i pomohlo vlastně v tom se zase nějak vrátit. Vrátit do normálního života a fungovat nějak jako trošku líp. Nebo trošku prostě i pro druhý. Tak.

T: jaký to pro tebe bylo, takhle jako dvanácti letý vlastně dítě ještě, řešit takovýhle věci? Jak si to prožívala?

R: No já jsem se vždycky snažila, je to takový, snažila jsem vlastně se to vždycky tak nějak řešit co nejvíc. Prostě co nejvíc opravdu. A rozhodně mě třeba štvalo, když mě rodiče nechtěli něco říct. Protože jsem měla pocit, že jako k té sěgře třeba z rodiny mám jako jedna z mála, jako skoro nejbliž i věkově i vlastně tím, že jsme spolu chodili do stejné školy a tím že jsme vždycky spolu jako se kamarádily. Takže jsem jako cejtala jako takovou jako zodpovědnost za to celý a hrozně mě vždycky štvalo, že mi třeba rodiče nechtějí říct, že, různý, jako že se třeba něco stalo, nějaká prostě, jako nějaká jako špatná událost, nebo tak něco prostě. Jako v tom vývoji celým. Ale zpětně musím říct, že to dost chápu a asi jsem za to ráda. Protože opravdu tím jsem se musela vlastně dost jako osamostatnit. A takže aspoň tady třeba věcma jsem se tak jako mohlo bejt trochu pozvolnější, jako že jsem nevěděla třeba úplně všechno.

T: Mohla by si mi říct, jakou hraje, když se teda vrátíme zpátky k A., jakou hraje roli důvěra ve vašem vztahu?

R: No asi velkou, my si jako dost věříme. Dost si říkáme spoustu věcí. Vlastně musím říct že jako si naprosto věříme v podstatě. Prostě hodně no. Že třeba hodně i řešíme když mají některý naši právě další sourozenci, zvlášť teďka v tomhle jako nejnovějším období, tak když mají naši jako jiný sourozenci právě třeba nějaký problémy, tak jako třeba spolu i řešíme co s tím a tak. A právě ještě s jednou sěgrou, D.u, ta je ta biologická druhá, takže třeba právě s A. a s D. právě podle mě jsme teďka jako takovej nejzcelenější článek třeba jako ze všech sourozenců musím říct. A hodně jako řešíme spolu věci, který se prostě týkají naší rodiny a co a jak. Věříme si hodně.

T: A byl nějaký moment, kdy jste třeba si začaly nebo naopak přestaly si důvěřovat. Nebo se ta důvěra nějak nalomila, nebo naopak ucelila?

R: No, když jsem byla úplně maličká, tak to bylo, to prostě jsme si věřily, protože já jsem se v tom ani moc jako nevyznala a ani jsem moc neměla moc jinou šanci, než, jinou možnost než prostě sěgře věřit. Že to prostě to... tak to ani nebylo moc, co řešit. Pak, já jsem nikdy asi neměla jako pocit, že, nebo nikdy jsem ani neměla podezření, a ani podle mě to ani nikdy tak jako nebylo, že by mi A. nějak úmyslně někdy lhala někdy v něčem nebo si něco vymyslela. Vobčas třeba když potřebovala zamaskovat nějaký svůj průšvih, co udělala u rodičů, že prostě kouřila v pokoji, tak potřebovala, abych to prostě neřekla, tak si třeba vymyslela, že kouří někdo před domem a že to jde až do pokoje, nebo něco takového (*smích*).

Takže, to... ale nikdy to ale nebylo, že bysme, že prostě to, co jakoby řekla ségra, že bych jí to prostě nevěřila. Nebo tak.

T: Takže ten vztah byl v tomhle docela pevněj.

R: Docela pevněj. V tom období, kdy moc u nás nebyla a tak vlastně, no, tak se to vlastně tak jako minimalizovalo. Ale nikdy se jako moc nezhoršil. Spíš byl takovej jako nijakej, než aby špatnej nebo dobrej. Ale vždycky, když i tady v tom období kdy jsme vlastně moc spolu jako nebyly, tak když jsme se vždycky někde viděly, tak prostě jsem bylo hrozně ráda, že se vidíme a prostě to, no... A nejvíc se asi upevnila fakt ta důvěra až teďka v posledních letech, kdy se prostě ségra vdala a začalo to bejt takový nějaký v celku normální. Tak tak jako nějak žijeme teď.

T: A jaký to pro tebe, tak komunikace s tou sestrou tvojí vlastně?

R: V jakým smyslu, teďka to asi úplně...

T: Tak jako, když třeba si představíš, že tady teď sestra sedí, jak prostě se cítíš, když spolu komunikujete?

R: Já jsem asi hrozně ráda, když se spolu bavíme, vždycky když k nám má třeba přijít na návštěvu nebo se někde objevit. Nebo často si tam třeba jenom dává hlídat dítě, takže potom se tam objeví na deset minut a zase zmizí. A vždycky vím, že jako když se to dozvím, že třeba přijdu ze školy a řeknou mi, že před deseti minutama tam zrovna byla A. a už odešla, tak mě to vždycky mrzí hrozně, protože jsem ráda, když jí takhle občas uvidím někde. No asi sem hrozně ráda, že se s ní jako bavím a občas vím, že když u nás si třeba vyzvedá jako dítě, že se u nás hlídal a občas se u nás hrozně zasekne. Tak to už mě potom jako štve, že třeba potřebuju jít dělat něco svýho, nebo tak, tak to mě potom štve, když často se u nás právě takhle jako zdrží hrozně moc. Prostě pořád neodchází a neodchází (*smích*). A to už jako já potřebuju ještě něco do školy dělat a chci si něco, já nevím, prostě pustit nějaký film a tak a ona pořád neodchází, tak to mě potom už docela mrzí. Ale od té doby, co to vlastně ví, že nás to občas takhle mrzí, tak snaží se na to dávat pozor a vždycky, vždycky třeba když přijde, tak se třeba ptá, kolik máme času, aby tam mohla bejt a tak. No a musím říct, že A. je hrozně takovej typ člověka, kterej se o všechny hrozně stará. Pořád má o všech přehled. Co, kde, jak potřebujou a všechno vždycky, když se dozví o někom, že něco potřebuje, tak ona je taková temperamentní, tak vždycky všechno zařizuje a člověk úplně jako zírá, že prostě stačí říct, že se mi rozbil počítač a prostě oni ještě ten večer přijedou a se svým

manželem, kterej je ajťák, tak ho začnou spravovat. Prostě už je mi to úplně trpný, si jim třeba o něco říkat a dávám si pozor, aby to, aby sem se zase neprokecla s něčím, co zase potřebuju nebo tak, protože už mi přijde, že jako často nám pomáhaj, až přes příliš. Tak je to pak mi trapný, i když oni pořád říkaj, že jako ne a...

T: A když se vrátíme trošku k té komunikaci, tak jsou nějaký témata, o kterejch si povídáte nebo, takhle, máte nějaký témata, který jako jsou vyloženě vaše nebo zase naopak témata, který s ní neřešíš?

R: Musím říct, že když se spolu bavíme, jako nějak delší dobu třeba, tak hodně opravdu řešíme vztahy v rodině. A jako i jaký to bylo v minulosti, co se kdy dělo, co jak kdo vnímal, co jak pro koho bylo těžký nebo lehký nebo jaký vlastně. A pak řešíme taky hodně i jako dn.. prostě dnešní jako problémy. Řešíme hodně Š., jejího syna, i protože prostě ona tím žije. Tak prostě i mě to jako baví, když ona vždycky vypráví, co dělá. Asi jsme se nikdy nebavily třeba o tom, ona mi třeba vyprávěla i o tom jak se seznámila se svým manželem. Ale já jsem jí nikdy o svých klucích jako nevyprávěla. Nikdy, to zase třeba mám s jednou ségrou. Že si o tom povídám. Já bych se třeba, kdyby se mě podle mě na to zeptala, tak bych si o tom s ní hrozně ráda jako povídala, ale nikdy asi sama... je mi to jako blbý začít. A asi nikdy jako nikdy se mě na to vyloženě na to neprala přímo. Možná taky čeká, jako jestli bych o tom chtěla mluvit nebo ne a tak možná se obě jako navzájem se toho bojíme možná. No, takže o tom asi, to je takový o čem se nebavíme, ale...

T: A když si říkala, že se bavíte třeba o tom Š., tak jsou nějaký třeba jako tvoje témata, o kterejch se bavíte?

R: často se mě třeba zeptá, jak to mám ve škole. Nebo jaký různý jako akce tam máme a tak. Takže to je asi docela dost velký moje téma, který řešíme. Často jí vyprávím o rodičích, protože... co kde jak udělali. Co mi jako, když mi přijde, že něco dělali hrozně nebo tak. Tak to jí vyprávím. Protože, to jí taky zajímá. A já se aspoň vypovídám trochu. No a tak...

T: takže je v tom nějaká vyrovnanost v té komunikaci, nebo ne? Nebo je to jako víc na jednu, na druhou stranu?

R: V komunikaci asi... často si říkám, že bych jí jako chtěla říct nějaký víc jako o sobě věci. Ale mrzí mě občas, že se na to nezeptá. V tomhle mě to.. v tomhle vidím nějakou jako takovou nevyrovnanost, protože ona zase vůbec nemá zábrany vlastně začít mluvit o čemkoliv. Co jí zrovna trápí i prostě o nějakých jako osobnějších věcech. Prostě o svejch

problémech ve vztahu k svému manželovi prostě. A takový věci, který já bych prostě nikdy asi nezačala bez zeptání nebo tak. Takže často jako tak doufám, že se mě třeba na něco jako osobnějšího zeptá, nebo tak. Takže potom o tom nemluvíme. Ale jinak podle mě, jako kdybychom chtěly nebo kdybych já potřebovala, tak s ní vlastně můžu řešit úplně cokoliv. Jako no...

T: takže vlastně jenom to, že se tě nezeptá, je jediná zábrana toho, že třeba to neřekneš, nebo je tam ještě něco jiného?

R: N... asi, asi ne. Asi, asi tohle. Přijde mi to takový trapný vždycky začínat o tom. O sobě, protože vím, že když jsme byly mladší, teda no obě dvě, tak tn vztah byl prostě naopak hodně takovej, že já jsem vyprávěla o svejch problémech, protože jsem byla ještě fakt jako dítě, takže to bylo hodně, že prostě ona se jenom ptala na to, co dělám, čím žiju, jak se mám ve škole, ve skautu, všude možně a já jsem vlastně se jí občas na něco zeptala, ale nebylo to vůbec teda rovnocenný, protože prostě se ona vyptávala dítěte, co dělá a co jsou jeho zájmy a takže dřív to bylo naopak opačně nevyrovnaný a teď já ale úplně minimálně to je. Jako vopravdu kdyby jsem, kdybych třeba já se odhodlal o tom začít, mluvit sama, tak si myslím, že to A. bude určitě zajímat a určitě bude se i jako ptát. Možná taky jí to bude blbý se zeptat na tohle.

T: a když, ty jsi o tom už trošku mluvila o tý pomoci. Když se řekne slovo „pomoc“, tak co tě napadne ve vztahu k A.?

R: No opravdu tohle. Taková ta její, jako rychlost a pohotovost v tom komukoliv, kdykoliv jakkoliv pomoci. S tím, že často mě potom až překvapí, že ona vůbec nedokáže odmítnout někomu pomoci. I když potom zpětně jí to třeba štvě. Že si pozvala třeba někoho, komu pomůže s něčím a ten tady byl potom do půlnoci a jí to hrozně štválo, protože už potřebovala jít spát nebo chtěla si jít dělat něco svého. Anebo třeba někomu něco sehnala a měla s tím hrozný práce a ještě si třeba vzpomněla, že ještě něco potřebuje. Tak jí to pak štvě, ale vůbec neumí říct jako „hele prosím tě já na to nemám čas.“ A to mi přijde, že je až její taková trochu jako až tak, zas dobrá vlastnost je to, ale občas to je podle mě jako na škodu. Že sama potom je kvůli tomu mrzutá, že se prostě něco je špatně a nedokáže vůbec odmítnat jako něčí žádosti o pomoc.

T: A z tvojí strany to bereš jak?

R: No, A. dřív hodně pomáhala moje v podstatě i v dnešní době, třeba s hlídáním jejího syna, že často jsem tady přespávala třeba a hlídala ho, jako kdykoliv potřebovali v podstatě. Ale to se střídáme vlastně se všema sourozencema se navzájem pořád hlídáme jejich děti. Teda mě zatím nikdo nehlídá nikoho (*smích*). Ale je to pořád prostě si navzájem všichni hlídají a ale zase třeba u A. vím, že to je prostě tak, že já když sem přijdu třeba pomoci jí s hlídáním a ona někam odejde, tak ona mi mezitím místo toho prostě aby se připravila do divadla, tak mi třeba dvě hodiny zase ztratí čas tím, že mi tady vaří něco dobrého, abych si to jako užila, tady zase to. Takže, takže se vždycky hrozně těším, protože je to takový hrozně příjemný a v podstatě tady člověk, ani zase nemám zas takovej pocit, že bych si nějak jako obětovala, že jí jako pomáhám. Ne, je to takový jako příjemný opravdu.

T: Ted už jenom, jako na závěr v podstatě, napadá tě ještě něco, co si myslíš, že je důležitý, cos ještě neřikala?

R: No nevím, asi... Zítřej mě to napadne... Ale asi ne, prostě že, msím říct, že vůbec se všema sourozencema já se až divím, a to si často právě s A. říkáme, jako spolu když se bavíme, že opravdu máme hrozně dobrý vztahy. I když doteď prostě tři z mejkch pěti sourozenců nejsou úplně jako rovnocenný jako s náma, nebo prostě si nejsme úplně rovnocenný, že prostě pořád se potácej v nějakých jako potížích, tak i přesto vlastně podle mě, jako dokážeme bejt k sobě jako tolerantní, což je podle mě velká zásluha rodičů. A hrozně se mi to líbí, jak to máme.

T: Tak jo, tak děkuju moc.

R: No prosím, prosím (*smích*).

Příloha 3 – přepis rozhovoru s T. M.

R – respondent (mladší adoptivní sestra)

T: Já tady mám nejdřív informovanej souhlas s nahráváním a využitím toho rozhovoru, tak jestli tě můžu poprosit si to přečíst a podepsat. Kdyby si s něčím nesouhlasila...

R: Tak deš domů jo? (*smích*)

T: No asi jo no (*smích*).

R: Ty seš taky adoptovaná?

T: Já sem taky adoptovaná. Všichni 3 jsme adoptovaný.

R: A vlastní nemaj vaši rodiče?

T: Ne. My sme jenom adoptovaný.

R: To sem si spíš rozepsala tužku, to tak vypadá, ale je to můj podpis.

T: Tak jo, tak já tě úplně nejdřív poprosim, jestli by ses mohla tak nějak představit, představit tvou sestru, s kterou taky budu dělat ten rozhovor a jestli by si mi mohla říct něco o vašem vztahu. Co tě napadne, cokoliv.

R: Tak já sem T., no ségra je K.. Máme vztah asi teďkon čím dál lepší, jak máme děti. Jinak jsme dřív nebyly nějaká extra kamarádky. No a tak nějak asi máme dobrej vztah. Neřešíme, jestli sme nějak pokrevní nebo nejsme.

T: Takže to se v tom vztahu nějak neodráželo?

R: Ne, vůbec. Teďkon určitě ne, když sme byly děti, tak samozřejmě byly bitvy. Že nás je deset dětí. Pět vlastních, pět adoptovaných. Takže to byly občas bitvy. Jo, že sme zkoušeli rodiče. Jo, komu daj co víc, líp a tak. Samozřejmě, že nedávali, takže jinak máme pěkněj vztah.

T: A ty rodiče v tom teda taky nedělali žádněj rozdíl?

R: Já si myslím, že dělali, co uměli. Že to, že teď jak mám taky děti, tak všechno vidím trošku jinak. Ale jasně, že sem i v době puberty jako měla úplně jiný myšlenky. Takže sem to vnímala taky možná jinak. Ale jinak ségra se chovala dost jakože k ségře. Když sem měla

problém, tak sem věděla, kam mám jít. Prostě průsery sme měly dost společný většinou. Takže jo, v pohodě.

T: A vyvíjel se nějak ten vztah v čase, nebo to bylo pořád podobný?

R: Jo vyvíjel, vyvíjel se v čase. Právě jak říkám no. Jak máme teď ty děti, tak je to úplně něco jinýho. Řešíme plínky a takový věci kolem dětí, tak to je něco jinýho. Ale když jsme byly děti, tak K. je přece jen o 3 roky starší. A já sem se bavila s bráchou o rok starším no. My sme byli takový partáci. A ten byl taky nevlastní. Nebo je nepokrevní rodičů, vlastní jsou všichni. No takže to sem zas tolik nebavila, K. byla taková hrozně hodná, učenlivej typ. Taková jakože fakt jako slušňačka, v mých očích. Já nevím, jak ona to prožívala, jo. A já sem byla spíš takovej hajzlík no. Jakože lajcky řečeno. Takže já sem měla úplně jiný zájmy. Trošku sem blbla. Takže sme neměli moc úplně společný no. A tím jak i máme už rodiny a úplně jinej život, takže teď je to úplně super. Teď sme právě dovolaly.

T: Takže spíš jakoby kvůli těm zájmům nebo povahám ste se nebavily?

R: Já si myslím, že to tak bylo no. Že to nebylo vůbec spojený s nějakou krví. My sme to věděly od začátku, že sme nevlastní, takže sme to nějak neřešili. Já jsem moc dobře věděla, jak bych dopadla, kdybych byla u svý rodiny. Takže sem to neměla potřebu řešit.

T: A když se nad tím vztahem zamyslíš, je tam třeba nějakej hezkej moment, co si pamatuješ, kdy ses cejtila blízko svojí sestře nebo nějakej takovej co je spojenej jako s pozitivníma emocema?

R: Jo, tak to jich bylo asi hodně. Jak říkám, když sem měla problém, tak sem věděla, kam mám jít no. Když třeba já nevím, sem se s nějakým klukem rozešla, tak třeba jako při mně stála, jakože „že je blbej, že mám na víc a že já sem ta dobrá a že její ségru nikdo nebude to...“ Tak to bylo takový jako hezký. Že o mě měla strach. Nebo když sem se něčeho bála, tak tam vždycky byla. Což asi jako všichni sourozenci ne.

T: Takže ta podpora tam byla?

R: Určitě.

T: A naopak nějakej jako špatnej moment?

R: Špatnej moment, to možná jak sem to brala jako dítě, když třeba sme někde byli, tak říkali K. je celá vaše a je celá to... a já sem furt chtěla jakoby slyšet třeba T. je taky vaše. To

sou takový ty, co přesně znáš. Člověk chce občas tadyto slyšet, což asi neuslyší. A jinak asi ne. Tak jako jasný, pohádaly sme se, mlátily sme se, ale nějak jako že bych si pamatovala něco, co by mě zranilo do teďka, to asi ne.

T: Takže takový jako vlastně normální sourozenecký hádky spíš?

R: No. Přesně tak.

T: A má podle tebe nějaký výhody, to že si tím adoptivním potomkem?

R: No to nevím jaký. Jako asi možná to, že nejsem v tý svý rodině. Protože první matka je prostitutka a táta zemřel při autonehodě, jakože pil. Takže jako kdybych to srovnala, tak teď bych asi šlapala, protože bych musela. Takže jo, sem spokojená. Jasně, že nás bylo hodně dětí, že by to bylo něco jinýho, kdyby sme byli tři děti adoptované a třeba dvě vlastní. Takže to bylo těžší v tomhle směru asi se s tím nějak poprat, ale jinak Jinak asi... jinak sem spokojená. Nebo byla sem spokojená.

T: A jak by to bylo jiný, podle tebe, kdyby to bylo, kdyby vás bylo míň?

R: Nebyly by takový bitvy si myslím. My sme proti sobě hodně jako... my sme se hodně jako to, jako že spiknuli. Jako třeba se sourozencema, s těma jakoby nevlastníma, nepokrevníma, tak sme dělali naschvály nebo si myslím, že i oni dělali naschvály, ty vlastně, bylo to prostě vlastní nevlastní často.

T: Bylo to takhle rozdělený občas?

R: Když třeba byly Vánoce, byly nějaký dárky a ségra třeba dostala notebook, a já sem třeba dostala panenku nebo něco, tak v tu chvíli mi to hrozně vadilo. I přesto, že já sem třeba před rokem taky dostala něco víc a ona nedostala. Ale v tu chvíli sem to tak nějak to... Tak takhle asi nějak, ale jinak ty bitvy no. Nevím, jestli sem na to pořádně odpověděla, ale...

T: Jo určitě. Takže nějaký i nevýhody to vlastně má, to že si adoptovaná?

R: Jo určitě. To má svý výhody i nevýhody i v dobrejch jako věcech. Já nevím jaký... No občas sem jako měla pocit, že rodiče maj větší důvěru třeba k ségře, když třeba mám brát jenom ségru. Protože asi znaj svoje povahy, počítaj, že to je jedna z těch povah, si myslim. Takže hodně, když třeba řekla, že někam de, nebo něco řeší, tak to s ní řešili naplno. A my když sme někam chtěli jít, nebo něco sme chtěli, tak sme museli třeba já nevím, uklidit tohle, udělat tohle a pak možná a promluvit si o tom. Takže sem v tomhle viděla hodně nějaký

nevýhody a myslím si, jako že to asi je tím pokrevním, což asi se nadá vůbec jako ohlídat. Já taky teď to vidím jinak. Že když mám J., a adoptovali bysme si dítě, tak automaticky já sem taková povaha, že J. by byla na prvním místě. Proto si neadoptuju dítě. Protože bych, i když bych se snažila jí dát co nejvíc, třeba ségra kolikrát říkala, že sem byla rozmazlená, tatka mě hodně podporoval a dostávala sem prostě odměny. No takže si mě furt brali jako rozmazlenýho. Ale já sem nad tím přemejšlela a myslela sem si, že to je spíš tím, že oni věděli, že to víc vnímám. Tak mi chtěli ukázat, že mi dávaj víc, ale to dítě není úplně blbý, že jo. Takže pozná, že to je takový jako, že já ti nechci ublížit já tě mám taky rád, ale prostě je tady někdo, kdo je, kdo je můj jakoby no. Takže to se nedá to no. Nepřemejšlím nad tím vlastně.

T: Ale takže vlastně si to tam nějak cejtila, trošku?

R: Jo, to asi. To cítí každý dítě trošku, si myslím. I kdyby nechtělo.

T: A můžeš mi popsat, jakou hraje roli důvěra ve vašem vztahu?

R: Se ségrou?

T: No, no, no.

R: No dobrou asi, já nevím. Teďkon vlastně jak sme říkala, tak poslední čas tak to je maximální důvěra, že vím, že jí můžu říct všechno. Že to zůstane... to určitě. Ale dřív sem se jí nikdy nesvěřovala, já sem s tím bráchou byla jo partačka velká. Ale tím, že ona opravdu je, jak říkám, ona se hodně učila, byl v pokoji, byla takový ta vzorná, slušná, hodná. Takže já sem jakoby neměla potřebu se nějak svěřovat nebo tak něco. Jasně, když něco bylo extrém, nebo tak, tak mě obejmula, nebo řekla: „sem tady, kdyby cokoliv.“ Ale kdyby cokoliv mě v tu chvíli nezajímalo. Takže sem měla úplně jiný plány. Ale důvěra rostla až v dospělosti.

T: Tím nějakým společným zájmem, nebo čím to bylo?

R: To taky, ale taky už člověk je tak jako jinde, má jiný priority, hodnoty, takže to není jenom zájmem, ale tím, že už sem asi nějakým způsobem dorostla mentálně. Takže...

T: A byl tam nějakej moment, kterej si pamatuješ, kdy si jí třeba začala, nebo naopak přestala důvěřovat?

R: Začla sem nejvíc asi důvěřovat, nebo já sem jí jako důvěřovala, ne že bych jí nedůvěřovala. A asi jako já sem byla v Motole s J.. A J. je totiž zdravotně postižená. Tak mě

hrozně podporovala. Tím, že bydlí v Praze. My sme tam byli v Motole. Tak tam byla za mnou denně. A prostě ty moje schízky a nervy a prostě sem byla protivná a tak prostě tam každé den byla. To bylo pro mě hrozně jako... no tak asi tak.

T: A jaký to je pro tebe třeba si takhle povídat s tvojí sestrou.

R: Normální (*smích*).

T: Jako je to v pohodě, nebo...?

R: Je to úplně v pohodě. Já vím, že když třeba de k rodičům, tak jako mi napíše, my se s J. sbalíme a jedeme tam. Jako že se vyhledáváme. Že si voláme i přes video, aby sme se viděly i s dětma. Protože je v Praze a my tady. A my se tam jen tak nedostanem. Takže spíš takhle no.

T: A sou nějaký témata, o kterých si třeba nepovídáte?

R: No asi já nevím. My si tak teď nějak povídáme spíš o těch dětech no. Ale nějaký témata... Někaký jako... asi o všem. Nějak když sem třeba měla krizi s manželem, tak samozřejmě, že sem to s ní řešila. To J., když to měla tak taky sem to s ní řešila. Asi jo. A ona taky, když má nějaký problém, tak to se mnou řeší.

T: A když teda sme u tý pomoci, tak jakoby když bych řekla slovo pomoc, tak co si pod tím představíš ve vztahu k tvý sestře?

R: Jako co by udělala?

T: Třeba.

R: Tak kdyby měla možnost, tak sem... podle toho, jaká by to byla pomoc, záleží možná. Jestli to takhle, něco, že bych se s někým nepohodla, tak to by asi volala. A nějakým způsobem to to... Pokud by to bylo něco závažnějšího, tak si myslím, že by přijela.

T: A z tvojí strany?

R: Asi stejně. No...

T: Tak super, to sme to stihly rychle. Napadá tě ještě něco, o čem sme nemluvily, co si myslíš, že je důležitý?

R: Důležitý je se rozhodnout proto, asi co chci. Já sem se právě v těch patnácti rozhodla, že to bude moje rodina. Že kdybych chtěla, tak osmnáct a je to cizí rodina. Kdybych to jako se

takhle to... Tak jako rozhodnout se pro ten.. Já sem se rozhodla, protože to je moje ségra, když teda už mluvíme o tý ségre. A tak to prostě bude no. I přes to, že to moje ségra jakoby není. Je to cizí člověk. Ale prostě sem se rozhodla a jako nad ničím jiným nepřemejšlim. Jinak se z toho člověk asi zcvokne no. Což asi znáš. No takže rozhodnout se no. Je to o rozhodnutí.

T: Takže tam vlastně není nějaká ta danost, třeba která je u těch pokrevních příbuznejch, je to jako o hlavě?

R: Je to o hlavě, o tom jako vysloveně si to nakázat. Todle je moje rodina a já jí tak budu brát no. No asi je to tím, že nás bylo fakt víc no. Že nás bylo víc nevlastních i vlastních, možná že to tak nějak sme si něčím prošli v tom dětství. Tak možná tak to беру, že sme, kdyby nás pak bylo míň, nebo byla bych třeba jediná adoptovaná, tak bych to třeba brala taky úplně jinak.

T: To asi nevíš, jak bys to brala?

R: To nedokážu posoudit. No, je to o hlavě. Všechno je o hlavě. Nebo nevím, co bych ti k tomu víc řekla.

T: Tak jo, tak to je všechno.

R: To je všechno? To je dobrý, sem dobrá.

T: Tak děkuju moc.

R: No není zač. Snad ti to nějak pomůže.

Příloha 4 – přepis rozhovoru s K. V.

R – **respondent** (starší biologická sestra)

T: **Tak já tady mám nejdřív informovaný souhlas, tak jestli si to můžeš přečíst a podepsat, když s tím budeš souhlasit.**

R: A když nebudu (*smích*). To je dobrý, že bude vymazán zvukový záznam. Takže můžu kecat, co budu chtít. Akorát nevím, kolikátýho je.

T: **Jedenáctýho.**

R: Jo, děkuju. Matka na mateřský...

T: **Tak jo, díky moc. A já tě asi na úvod poprosim, jestli by si mi mohla úplně volně říct něco o sobě, svojí sestře, s kterou sem taky dělal ten rozhovor a o vašem vztahu.**

R: Tak jo, o T.. No T, je mladší. Vlastně sme vyrůstaly jako čtyři. Nebo jako nás je deset, ale čtyři jakoby po roce sourozenci. Z tadytěch čtyř já jsem nejstarší a T. je nejmladší. A já úplně nevím, od kdy T, máme, ale pamatuju si jí jako batole, který přivezli. Takže vlastně od malička. Takže to bylo v pohodě. A vlastně jsme tři ségry, ale ta třetí je ode mě o čtrnáct let starší. Takže to bylo jako, v dětství to byl obrovskej rozdíl. Teď se to srovnalo, teď to je v pohodě. Ale vlastně sem měla za ségru hlavně T,. To bylo takový, že mi byla nejbližší. No, přemejšlim jako co zajímavýho. Jo tak sme prostě ségry, jako se vším všudy. Prostě puberta byla šílená, jo. Ale je supr, že sme hodně jiný. Nebo jako to vnímám, že sme prostě, asi v některých věcech jí nikdy nepochopim. A ona mě zas taky ne. Ale zas je to supr, že už to víme. A jako umíme s tím nějak pracovat. No tak jako... To je jako fakt hezký. A jinak asi v dětství hodně, my sme byli rozdělení na takový dvojčky. Já sem si jako hodně vyrůstala s tím bráchou, co je o rok mladší. A právě T. zase měla toho o rok staršího bráchu. Ale občas sme si to jakoby mixovali. Ale jako, no... A pak já nevím, až když sme začali fungovat tak jako ségry, to asi fakt až po tý pubertě. No..

T: **A čím to, že to bylo takhle rozdělení? Věkem nebo něčím jiným?**

R: Já si myslím, že to je věkem. Že to bylo věkem a nějak sme si rozuměli. Ale rozdělení... Stejně sme si hráli všichni stejně. Jakože to bylo možná někdy pocitový. Ale jako když se mělo, jako když byla volba, tak vždycky sme se rozdělili takhle. Asi aby to bylo vyrovnaný nějak. Vyrovnaný síly holka kluk. Nevim. To fakt nevim. No takže asi tak.

T: A vyvíjel se nějak v čase ten vztah teda?

R: Určitě. Určitě, ale to si myslím, jak sme se vyvíjely my dvě. Jak jako člověk roste, tak jako zjišťuje, co chce, kdo vlastně je. No, žejo puberta je vždycky šílená jakoby. Sice já sem jí neměla nějak jakoby bouřlivou nebo to. T. docela jo. Ale jo, vím, že sme se hrozně hádaly. Taková klasika, že jo. Takovej slovní jako napadání a tak. A pak to bylo zase dobrý. Sme si to vyřikaly. Až to myslim, že funguje dodneška. Což je super. Ale jako nějak konkrétně, jak se to vyvíjelo, to asi neumim popsat. Nebo teď mě nic jinýho nenapadá.

T: A pamatuješ si třeba nějaký jako hezkej zážitek, kterej máš spojenej s pozitivníma emocema třeba?

R: Konkétní? Já teď, já mám hrozně vygumovanou hlavu. Jako myslíš z dětství nebo to je úplně jedno?

T: Nebo třeba období. To je úplně jedno. Něco pozitivního.

R: No tak já si nejvíc pamatuju tu poslední dobu.

T: No klidně.

R: Jo, jako myslim, že teď, jak T. přestala pracovat, že je na mateřský, tak jako to je super, že má na sebe víc času. Což mě hrozně vyhovuje. I když sme jakoby od sebe relativně daleko, tak jako teď je to fakt super. No, jo a hrozně hezkej zážitek byl, protože když se mi narodil syn první, vlastně před třema rokama, tak T. byla jediná, jako kdo za mnou přijel. Jako ze sourozenců. Taková klasika. Ale jako taky nemusela jezdit. Tak vim, že v tý porodnici, že to bylo hrozně hezký, že mi to udělal velkou radost. Že sme to mohly jako spolu, vlastně má jedinou fotku se S.z porodnice. Takže jako...

T: A nějaký naopak, takovej jako nejnižší bod nebo...

R: Nejnižší bod... Si pamatuju, když sem, ale nevim, kolik nám bylo, to už, možná to bylo zrovna, jako to náctiletý období. Si pamatuju, že sme se nějak zase hádaly, už nevim, kvůli čemu. Ale, jo vim, že toho do dneška lituju a budu toho litovat pořád. Že sem jí jako v rámci emocí řekla, jako že měla zůstat v děcáku nebo něco v tom stylu. Což bylo fakt hnusný. To bylo prostě, já už sem nevěděla, já sem neměla žádnou zbraň, co říct, jak prostě je to vždycky, že jo. No a si pamatuju, že sem dostala strašně nařezáno. Že jako říkali, že to fakt

ne. To si fakt pamatuju, že a že T. hrozně brečela, že to bylo hrozný. No tak to byl takovej fakt nejhorší můj zážitek a v životě sem to už neřekla a už to ani neřeknu.

T: A vnímala si to nějak, jako jinak v tom vztahu, že teda T. je adoptovaná a ty biologická?

R: Hmm... Jako já ne. Jako jenom vzhledově samozřejmě. Že jako to bylo jasný, že je trochu jiná. Ale jako jinak ne. Jako co se týče třeba vztahu s rodičema nebo... tak ne. Nepřišlo mi to.

T: Dobře.. A má podle tebe nějaký výhody bejt tím biologickým potomkem?

R: Jo, to asi jo.

T: Třeba?

R: Třeba jako že víš, komu seš podobnej, víš, po kom seš. Prostě to vidíš. Někdy je to nevýhoda, jo, že prostě řekneš: „ach jo, sem po tat'kovi.“ Ale to vnímám na T., že jí to někdy trápí, že neví jako po kom je. Nebo i teď, že jo ta její dcera jako po kom něco má nebo nemá. Tak jako to mě přijde, že to je taková velká výhoda. Že víš jako ten svůj biologickéj původ, když to řeknu takhle. A jako nějaký jako... velkou výhodu... nevím. Já sem to jako nějakéj velkéj rozdíl sem to fakt nikdy nevnímala. Je fakt, že sem to nikdy nehledala. No asi to je, tohle mi přijde největší.

T: A naopak nějakou nevýhodu?

R: Hmm... jako když seš biologickéj?

T: No.

R: Jo. Nevýhoda. Jo tak třeba mě vždycky přišlo nefér, jako, to bude znít strašně. Já sem vždycky hrozně záviděla svejm sourozencům, že prostě někde maj, že je jako možnost, že někde maj lepší rodiče. I když to je uplná blbost. Ale prostě ta možnost pořád je. Tak jo to je spíš tak jako, bylo hodně, sme se měli hodně rozdílný jakoby názory s rodičema. V období tý puberty. Tak to vim, že sem jim to fakt záviděla. Že maj jako, že aspoň tím můžou žít. Že někde je někdo, kdo přece je má určitě, jo samozřejmě časem člověk zjistí, že to je uplná krávošina. A oni to zjistěj taky. Že jako, že je to trošku jinak no. Ale jako jestli to má ještě nějakou jinou výhodu... hmm... sem nenašla. Nějakou jako...

T: A můžeš mi popsat, jakou hraje roli důvěra ve vašem vztahu? Jestli nějakou?

R: Jo, já myslím, jako že fakt velkou. Ale přesně v čem... No tak jako si důvěřujeme no. Jako jestli nějak konkrétně. Nevím takhle, nevím, jak se to projevuje. Nebo co přesně jako bys chtěla slyšet (*smích*).

T: Tak cokoliv, co tě k tomu napadne.

R: Jo tak určitě ta důvěra se projevuje ve vztahu, že když máme nějaký problém nebo tak, tak si to řeknem. Nebo že si říkáme pravdu, což je někdy těžký. Ale jako snažíme se. Což se taky pak projevuje, což, když k někomu nemám důvěru, tak to zní tak divně, ale jako tak nemám potřebu mu jako úplně se s ním sdílet a by jako a říkat mu všechno přesně. Jako je mi to jedno. Tak to jako si myslím, že u T. mi není jedno, co si myslí. To jako... Jo ale není to tak, že si řekneme všechno. Jakože to, pak zjistíme, že se něco stalo a tak. Ale myslím, že v tom sme obě stejný, že jako že si někdy chceme bojovat některý boje samy. Ale to si myslím, že vůbec nesouvisí jako s ničím, že to je prostě, to sou takový, že to neříkáme nikomu, tak ani jako sobě navzájem.

T: Že je to na základně spíš nějaký povahy?

R: No ano. Než jako nějakýho vztahu nebo tak.

T: A nějaký, nebo byl nějaký moment kdy jako si cítila, že si jí začala důvěřovat, nebo naopak kdy se to nějak nalomilo ta důvěra?

R: Tyjo... Jo tak důvěra se vždycky nalomila, když sem zjistila jako, ale já sem hrozně naivní. Ale jako co třeba udělala blbě. A že mi lhala v něčem. Ale to asi... to spíš jako, to spíš bylo zpětně. Hmm.... Ale jako kdy se zrodila... Myslím, že to bylo jako až po škole. Fakt když sme byli až jako dospělý. Kolem těch dvaceti jako že to konečně, sme se nějak vybabraly. Nebo no... že jako skončilo takový šílený období. Že sme začly víc budovat možná ten vztah. Ale jako úplně přesně... jo... nějaký v nějakým měřítku sme si určitě důvěřovaly pořád, ale pak jako se to možná prohlubovalo.

T: A víš, čím by to mohlo bejt třeba?

R: Možná sme spolu začly být víc. Nebo sme jakoby, no se snažily... jako se víc bavit. Možná to bylo, že jakoby předtím, že sme měly spíš kamarádky a nevím. Nevím jako čím přesně. Popravdě teď si jako nevybavuju z mojí strany... Já toho fakt hodně zapomínám. Ale jako no... asi tak.

T: A když bych řekla slovo pomoc, co si vybavíš ve vztahu k tvé sestře?

R: Ještě jednou?

T: Když jakoby bych řekla slovo pomoc, tak co ti přijde na mysl. Jakoby vzhledem k tvé sestře.

R: Pomoc... pomoc... Asi když, když bych potřebovala fakt pomoci, tak jí mám první. Že vim, jako že, že jako v rámci možností mi pomůže. To asi, no to mě napadne jako první. Že nebudu volat mamince, abych jí moc nezatížila a že vim, že T. to zvládne. Když už bych teda jako někomu volala, tak jí. No, to mě asi tak napadne.

T: A jakoby z její strany? Nebo jestli si to dokážeš představit?

R: Jo, dokážu. Teda už to musí bejt, ale já si myslím, že to je i z mé strany, už to musí bejt, ale jako že jo, že zavolá. Že jako zavolá, ale to je spojený s tou důvěrou. Že jako, že to nějak zmáknem. Jo.

T: Tak jo, tak... Napadá tě ještě něco, o čem sme nemluvily, co si myslíš, že je důležitý?

R: Myslim, že je důležitý jak to nastavěj rodiče. Protože žejo jako dítě, to přijímáš automaticky potom. Protože jak sme jezdili různě s těma rodinama pěstounskýma, nebo no. Tak jako všude to bylo nastavený jinak. Každá rodina si to nastaví podle sebe. A prostě naši to nastavovali, že sme se všichni jmenovali stějně, že jakoby vlastně se, vlastně nikdo z biologických rodičů se jako nemotal rodičům do výchovy jako našim. Že se jako nestýkali. Tudíž jako, já do nějakýho věku sem vůbec, teda kromě toho, že vypadaj jinak, ale jako nějak sem nechápala rozdíl. Že jako, no a že vlastně práva a povinnosti měli stejný. Takže sem to, jo to si myslím, že je hodně daný, jak to rodiče nastavěj. Jak oni to pojmu. Samozřejmě udělali nějaký chyby, to jako s něčím úplně zpětně nesouhlasim, ale tohle si myslím, že udělali dobře. Že jako...

T: I se to pak odráží i na tom vztahu mezi váma?

R: Jo určitě. To si myslím, jako že má nějakou, nějakou souvislost. No... Přemejšlim, jestli něco strašně důležitýho. Hmm... Nevim (smích). Asi tak.

T: Tak já už tě nebudu trápit. Tak děkuju moc.

R: No nevím, jestli z toho něco vykoumáš z tohohle. Tak to to nezavidím.

Příloha 5 – přepis rozhovoru s K. Š.

R – respondent (starší adoptivní sestra)

T: Já tady mám úplně nejdřív informovanej souhlas, tak si to přečti, a jestli tě můžu poprosit pak podepsat.... Super, děkuju moc. Tak já tě asi nejdřív poprosim, jestli by si mi mohla říct úplně cokoliv, co tě napadne, vlastně o tobě, o J. a o vašem vztahu.

R: O mě a o J.. No když sme byli malí, tak sme byli takový nerozlučný, jakože dvojčata a tak. A prej sme měli nějakou svojí řeč. Takže nám nikdo jinej nerozuměl. A my sme si tak jako spolu hráli, myslím si, prej spolu jako furt, ale já si to samozřejmě nepamatuju. Co si pamatuju a my sme pak šli spolu do první třídy. A já sem teda šla o rok pozdějc. A oni nějak tak, to nám řekli, že J. šel jako pozdějc se mnou. Že by nemusel, ale že šel kvůli mně. Aby sme si tady spolu hráli. A my sme spolu šli do první až do pátý, sme spolu chodili do školy do třídy. Pak jo, pak on šel na gympl a já sem šla, a já sem šla na základku. A to se tak nějak doto no... rozto no... že už sme se, my sme tady furt spolu, bydleli sme spolu v pokoji. Pak sme se teda dost hádali. Že on byl takovej drsnej na mě. Jako že sme měli jeden počítač, kterej sme teda úplně používat nesměli. Ale J. tomu jako vládl. A si pamatuju, že mě tak jako trošku, že sem tam seděla a že ke mně přišel a sesypal mě ze židle. A tak no. Jednu dobu sme se tak jako trochu nesnášeli no. Myslim si, že když nám bylo kolem patnácti, tak to fakt bylo těžký spolu bydlet v tom jednom pokoji. A ještě sme tam měli F., že jo, kterej je o šest let mladší. Takže on tam byl jakože to malý dítě. A my už sme jako takový, že v těch patnácti chceš trošku svobody. A pro mě bylo těžký, že sem tam byla s klukama. A teď ti tak jako, tělo se ti mění, a teď se za všechno stydíš. A máš pocit, že na tebe všichni zíraj. A já sem jako nikdy moc sebevědomá nebyla. Takže mi to fakt vadilo. A neměla sem žádný soukromí, tak sme teda jako měli patro, a tam sem měla takový, jakože záclony, co sem mohla zavřít. Takže to jako optický, že sem se tam mohla převlíct, nebo tak, ale jako samozřejmě sme byli v jednom pokoji celou dobu takže... Já sem teda taky od rodičů utekla, když mi bylo sedmnáct a půl, tak sem to jako nevydržela tady. No a pak s J., máme teda společný kamarády. A jakože z oddílu. Ale nikdy jakože bychom spolu šli sami na pivo, to úplně neděláme. Že se vždycky jako někde potkáme s ostatníma. Ted samozřejmě, když sem přijela, tak jo, ale jinak... J. je takovej jakože busy. Že to, že má teď Povaleč, tydle věci, tak je úplně jako nemá na to čas no. Takže to. Já si pamatuju, co nám máma vyprávěla, když sme byli furt spolu, a pak prostě sme šli do jinejch škol a prostě se to rozdělilo no.

T: Jo. A teď jak si v té Austrálii, tak se to ještě nějak měnilo, nebo jak to je teď?

R: To máme takovou jakože skupinu na facebooku a jakože rodina. A tam si prostě se sourozencema, který sou na facebooku, tak si píšeme různý jakože občas zprávy. O Vánocích mi J. nějak posílal nějaký jakože krátký video, to jak tady zpívali koledy a tak a fotky. A tak jako oni lidi odpovídaj jak maj čas. Vždycky někdo odepíše, nejvíc odepisuje asi M. Nejhorší je na tom asi J.. J. s F.. Oni prostě vůbec neodepisují. Ale to není jako jenom mně, jako J. moc neodepíše mámě třeba jak je na mailu nebo tak. Tak úplně nekomunikuje s náma. Nemyslím si, jako že to dělá účelně. Prostě že na to zapomeno, nebo tak.

T: Přes internet mu to nejde.

R: No. Na tom ty vztahy udržovat přes internet moc nejde. Ono jako když sem odjela na začátku, tak všichni jako ještě se ptali, jak se máš, co děláš a tohle. A pak prostě tak jako to utichne a jediný s kým sem si psala už byla teda nejvíc jako máma. S mámou si píšu furt. A někdy taky třeba tejdenn napíšu, ale to prostě sme obě dvě busy a s tím posunem času to taky je těžký se sejít na tom na skypu. A s ostatníma vztah občas třeba jednou za tejdenn někdy prostě tři dny a pak třeba měsíc nic. A většinou to sem já, kdo napíše první. A oni pak odepisují. Protože jako já tam sem sama, že jo. Tak je to takový, jakože potřebuju komunikovat a to oni nepotřebuju, protože tady sami nejsou, že jo. No. Tak je to takový, jakože o nich vim a vždycky se tak zeptám, co je novýho a jestli sou nějaký nový drby a nový holky a děti a takovýhle věci. A to je asi celý.

T: A je to spíš jako o té nějaký intenzitě nebo jak často si píšete, nebo o té kvalitě toho vztahu?

R: Tak kvalita vztahu je prostě taková, když to jako srovnám s jinejma vztahama třeba v jinejch zemích, tak tam prostě ty vztahy sou jiný. Ty lidi si jako říkaj víc, že se maj rádi, to si my tak úplně neříkáme. Oni se tak jako objímaj, tam maj toho fyzickýho kontaktu, tady moc není. Češi sou takový chladný. A většinou jako, v naší rodině se to plně neříká, že se tak jako řekne: „no my tě máme rádi přece.“ Ale jakože pokud se jich nezeptám, tak to někdy úplně nevím. Jakože to vim samozřejmě, ale někdy máš pocit jako že to tak není, že jo. Protože pro mě, já sem jiná, jakože když, já když mám někoho ráda, tak prostě se s těma lidma chci vidět, chci si s nima psát, chci o nich vědět. A tak jako udržuju. To mám takhle s kamarádama. A ta rodina taková úplně jakože není, jakože je, oni to tako vědí, jako že se

máme rádi, že sme sourozenci, že tam sme. Jako že existujem. Ale pokud jako nic nepotřebuješ, jakože pomoc s něčím, nebo tak, tak tam jako sou, ale jakože úplně... Že o tom vědí a že to stačí. A já sem taková, že potřebuju víc, než jakože vim o tom, že mě někdo má rád. Že já tak jako víc věřím tomu, co lidi dělaj, než co říkaj. Tak já sem v tomhle jiná, než ostatní. Je to tak, jako jak to já cejtím. Oni to zase úplně asi tak moc nemaj. Protože oni sou prostě po rodičích a to jako já nejsem, že jo. No já potřebuju, aby mi lidi prostě říkali, pokud neříkaj, tak nevim, že jo. Jak to mám vědět.

T: No jasně, je to nevyřčený, nebo takový jako...

R: No. Tak vždycky na to dojde, když já, když jako je ti jako blbě nebo něco špatnýho se děje. Tak to jako lidi řeknou. O Vánocích táta řekl: „máme tě rádi.“ A jako že jim chybim. A já říkám: „no ale tak...“ Snad prvně, co mi to řekl po třech letech, víš jako že... Někdy máš pocit, že nemaj. Protože právě to neříkaj.

T: Ale oni to tak možná nemaj.

R: Oni to maj podle mě... oni to prostě jenom neuměj. Že to tak jako že se to tak jako dědí, jakože jak k tobě byli tvoje rodiče, tak tak seš na svoje děti a potom to takhle jako jde.

T: A kdyby sis měla v tom vztahu s J. představit nějakej nebo mi říct nějakej jako super zážitek, jako co máš spojenej s dobrejma emocema. Máš něco takovýho?

R: Já si to asi moc nepamatuju (*smích*). Počkej, jakože super dobrýho.

T: Jako třeba kdy ses mu cejtila jako blízko nebo kdy ste spolu něco hezkýho zažili?

R: Jo, to bylo jednou, když sme byli na chalupě ožralý, tak prostě se mnou začal mluvit pořádně, asi poprvý. A to mi to tak jako říkal, co mi to říkal. Něco vyprávěl. Že je hrozně jako super, že když sem jako v těch patnácti šestnácti se hádala, hádali s rodičema, a nevycházeli sme spolu, že sem jim jako nikdy nevetla do tváře nebo oni mě, že nejsem jejich a takovýdle věci. A říkal, že to je hrozně super. Tak to mi přijde jakože to, to bylo dobrý. A pak no já jako když sme byli velký, on J. je takovej zvláštní trošku a v něčem. On se totiž, co mám pocit, on si myslí, že je lepší než ostatní. Nebo to tak jakože dává najevo. A všechny tak jako ehm.. tak jakože soudí za všechno. Jo a mně nepříjde, jakože by byl perfektní, což nikdo není, že jo. Tak by neměl nikoho soudit. Tak pro mě je to takový těžký

se s ním jakože bavít, bez toho, aby on jako vždycky byl takovej jakože no... To že on dělat nebude. Třeba ted'ka sem přijela, a tedka já teda tancuju, a von, jemu se to nelíbí, že jo. A to i rodiče k tomu nic neřekli. A on řekl, jakože: „no to doufám, jakože nebudeš dělat douho jako, to dlouho nedělej.“ Přitom místo toho jako, že by viděl, že já sem tam prostě byla skoro, skoro tři roky, byla sem tam prostě měsíce bez jídla. Byla sem třikrát na ulici. Že sem fakt neměla kam jít. A neměla sem peníze prostě a neměla, musela sem jako spát po autech, u kamarádů a pak prostě na nebezpečnejch místech a tak. A bylo to docela drsný. A oni o tom moc nevědí. Ale tyhlencty věci, jako že sem byla bez domova a že sem byla bez jídla, to jako vědí. A vědí, že sem si tam procházela něčím těžkým a ted konečně, když tancuju, tak si můžu sama jako byt zaplatit a tu školu a takovýdle věci. Podařilo se mi přijet prostě. Tam byla taková, že sem ani nemohla přijet domů. A místo toho, aby byl a to rád, tak jediný, co jako vidí, je jakože dělám něco, co bych dělat neměla. Co to von si myslí, jo. A to mi přijde takový docela jakože to. A je jedinej. Jakože vážně rodiče mi, já sem se bála rodičů, a ty vůbec nic takovýho jako neřekli. Že to prostě viděj, že to vyřešilo moje problémy, který sem měla, tak to jakože berou a my se úplně do detailů o tom nebavíme. A.. J. to takhle úplně nebere. Tak je takovej, jako, že by furt říkal lidem, co maj a co nemaj dělat. Musí to tak.. Zas takový dobrý kamarádi úplně nejsme. Jsme teda sourozenci, ale nejsme teda úplně kámoši. Že bych mu říkala problémy o klucích a takovýhle věci. To sem vždycky měla s A., s mym starším bráchou, prostě sme si povídali o problémech, s M, a trošku s T.. A J. – možná to trošku ví. Ještě taky s mladším bráchou, ale ne úplně moc a J. asi tak úplně nejmíň. Ještě přemýšlím... On se neptá a on mi taky nic neříká.

T: Takže to není jako, že to musí být v té komunikaci něco za něco. Nebo že, když on ti nic neříká, tak...

R: Proč bych mu já měla něco říkat. Ještě tak, nevím no. Vždycky, když jsem měla nějaký problémy, tak jsme se o tom bavili. A J. ne, on se se mnou jednou bavil o jedný holce, trošku jo, ale on že si o tom povídal až potom co se jako, třeba dva roky potom si povídal o tom vztahu, co se tam mezi nima stalo. Ale když něčím procházel, tak za mnou nepřišel, aby jako si povídal a ulevil si nebo tak. To já třeba dělám se ségrou furt, že sme si psaly a to, nějak jsme si pomáhaly a tak. To on vůbec ne, to.

R: A myslíš, že je to daný jeho povahou?

R: Jo, myslím si, že je to jeho povahou. Má jako teda přítelkyni, která mi přijde, že je úplně stejná jako on.

T: Jako, že taky o ničem nemluví?

R: Já ji poprvé viděla minulou sobotu, že jsem ji poznala. On je teda s ní už tři roky. On říkal, no pojď sem a seznam se se setrou.. To je moje sestra a ona byla taková otrávená a dotáhl ji teda, víš ono je jí 20, takže měla trochu respekt, protože mě je skoro 30 let. A ona se teda dotáhla a čau. Na mě byla hnusná teda. Já si říkám, to je teda docela drsný. A i sem se o tom bavila s mámou. A ona říkala, no ona taková je. To se jako potom bavíš, jako že, a jakože jenom s ní, když je okolo, jako teda v pohodě. Moje druhá sestra s ní bydlí a říká teda, že je úplně skvělá. Ale teda na první pohled vypadá, že je teda nepříjemná. A oni asi nevědí, jak komunikovat s lidma. Mám takovej pocit. Že se jako úplně nenaučili.

T: Takže jako by...

R: Myslím, že nemaj jako špatný záměry, ale takhle prostě, takhle...

T: Takže jako to není vyloženě vůči Tobě, že s tebou neumí komunikovat, ale vůči všem.

R: Prostě takovej trošku asociální v tomhle. Prostě neví, jak to má říct. A třeba teďka, když jako s odstupem, když jsem přijela z té anglicky mluvící země, vidím, že Češi jsou takový nepříjemný. Já třeba, když jdu do obchodu, tak mi přijde, že sou ty prodavačky na mě hnusný. A ten první, když jsem přijela, tak mě normálně rozbřečel. To je hnusný. Máš pocit, že na tebe řvou. Uplně, že jsem něco udělala špatně, jo. Sou hrozně hnusný, nepříjemný a drzý. A prostě, já ho neberu jako, že by byl typickej Čech, protože je to muj brácha, tak to беру jako víc osobně, že by na mě měl bejt hodnej. On jako je hodnej. To je prostě podle nálady. Si pamatuju, když byly náladový kluci, když tady bydleli, že sem za něma někdy přišla a chtěla sem si povídat, tak když prostě měli ten svůj den, tak sem tady jenom brečela a myslela sem, že mě brácha nesnáší. To byl druhej brácha a já sem to říkala mámě a pak přišel a se omluvil. Pak sem o tom přemýšlela, jakože ve vztazích, že chlapi prostě takový sou, že když jim něco přelítne přes nos, tak sou protivný a že máš pocit, že tě nesnášej.

T: To se spíš říká o ženských. Že jo, obecně.

R: Oni to tak maj ty chlapi taky. Je to s nima těžký, když je jako hnusný počasí, furt. Z čeho jako má člověk bejt veselej? To nejdeš ani ven.

T: To je pravda. A má podle tebe nějaký výhody nebo nevýhody bejt tím adoptivním potomkem?

R: Jako v rodině? Jestli mám lehčí život? To si myslím, že ne. Myslim si, že jako tím, že sem adoptovaná a že sem prostě byla dva roky v děčáku, že prostě nejdůležitější, jakoby, nejdůležitější v životě dítěte je první rok. To co se stane v prvním roce je fakt důležitý. Asi tam mít tu lásku, musí se prostě chovat, musí se na něj jako šahat, ukazovat mu, a já sem to prostě neměla. To bylo prostě horší asi než za tebe. Nás tam vůbec nepochovali, jsme byli zavřený v těch postýlkách. Jsem prej v životě neviděla trávu, nic takovýho. Že sem prostě poprvý byla na trávě, když si mě vzali. A si myslim, že pak je to jako těžší v normálním životě, protože ti to chybí. A máš takový nejistoty v životě, jako se všema, že tě všichni opustí, všichni na tebe budou hnusný. A teď mi to přijde hrozně jako nevýhoda a je to nevýhoda i ve vztazích. Jo, že prostě, všichni mě jako říkaj, že sem si jako nejistá, samozřejmě, že sem nejistá, když sem byla odmítnutá jako mimino. Prostě sem nic neudělala, že jo, špatnýho. A pak sem byla odmítaná, jako že ve škole mě odmítali, protože jako prostě byli rasistický ke mě a mě šikanovali, prostě to se táhlo celej život. Pak prostě sem nebyla jako nejchytřejší student. Tak se to všechno se mnou táhlo a ve všem sem byla špatná. Tak sem si říkala, ty sama o sobě si nejsi jistá. A pak prostě v těch vztazích, strašně se to projeví. Protože na tebe je někdo hnusnej a ty tomu prostě věříš, protože to někdo říkal celej život. Ve škole, třeba.

T: A u tebe se to teda ten jeden, nebo já nevím, jeden a půl rok projevuje teda dál, si myslíš?

R: To je takový jako, když pracuješ sama se sebou, tak jako tvoje hlava funguje, tak si myslíš, že se to pak projeví na těch vztazích, třeba. Že prostě... že sem taková, že potřebuju fyzický kontakt. A je to takový, že to nebylo tolik, když sem byla malá, ale pak, když je na mě někdo hodnej, třeba nějaký chlap, takže prostě takhle ůůů, protože na to nejsem zvyklá. Vlastně pak si asi myslim, že je to jedno, jestli jeden a půl roku nebo tři měsíce. Samozřejmě, že vlastně i jako čím míň, tím líp jsou v tom děčáku. Ale myslim si, že to nejde nahradit, asi třeba ani ty dva měsíce. To si viděla, ty malý miminka, když udělaj takový to uááá a ta máma přijde, tak ti to dává tu důvěru v ty lidi, kdežto když budeš dělat uááá 3 měsíce a nikdo

nepřijde, tak si myslím, že to bohatě stačí. Co to hezky tak jako ilustruje, co mi říkala máma, tak jsme s J. jeli do Německa, bylo nám dva a půl, nebo něco takovýho. Léto bylo. No a byla tam taková složitá prolejkka. A nejdřív tam vylez nahoru J.. Nahoru se dostal a teď nevěděl, kam dál. Vylez, rozhlíd se udělal takhle a pak zařval: „mamiiii“. Jo a ona tam šla a sundala ho. Já jsem tam vylezla za chvíli. Stejně starý dítě a tak. Rozhlídla sem se a udělala úúúú a jako nevěděla jsem, co dál. A já si myslím, že v tom to právě je. Protože, když je člověk dospělej, tak si umí ledacos vysvětlit. Ale ani já některý věci neumím vysvětlit. Jako úplně racionálně. Často mě popadá beznaděj, když někam jedu. To je všechno z dětství, no. Já, proto sem přišla, že si myslím, že je jedno, jestli rok a půl, nebo 4 měsíce. Není to jedno, samozřejmě, čím dřív, tím líp. Vlastně ty teorie, který říkaj, že se to pohybuje 2-3 tejdny, že je to důležitý. Ta základní důvěra v ten svět, že prostě to musí bejt fakt od začátku. Každý z nich bojuje. Co se mně týče prvních 14 dní já sem měla biologickou matku.

T: Aha, aha. A pak teda si tě vzali rodiče.

R: Jo jo, asi po těch pár měsících. Ale že čím dřív se ty malinký děti dostanou... V tomhle sou ty pěstounský rodiny, co to dostanou na ten jeden rok, než se někdo najde, to mi přide úplně geniální. Jasně, že se ti pak po něm trochu stejská. Ale já si myslím, že ty děti, jako samozřejmě se jim nějak taky po tobě stejská, ale myslím, že v roce přesadit od matky k matce. Takže tak...Já pořád přemejšlim o něčem, co sem s J. zažila hezkýho. Já myslím, že kdyby to bylo zlý, tak že si to budu pamatovat. Já si to pamatuju od těch patnácti, kdy sme se tady prali. To je jako puberta, ale předtim... my sme se nikdy nepohádali, nepoprali. Ale, kdo se tady začal první hádat, to sme byli my. A to sme byli ve 3. nebo 4. třídě školy. To sme začali dělat ty hrozný věci, to sme tady seděli a vždycky sme říkali „nemlaskej“, „co si mažeš tou Ramou tak, musíš si mazat míň. Všichni nám říkali, to sou takový manželé po 50ti letech. Na druhý straně, co na nás asi bylo zajímavý, že já sem byla taková Pani a on byl takovej Pán. My sme byli fakt, hrozně dobře sme se doplňovali. Já byla taková emocionální, on byl intelektuál J., vždycky všechno vyrobil, že to dělal, jako ty postýlky, že bude mít rozsvěcovadlo tady. Vždycky hrozně zařídil ten dům. My sme si vždycky postavili z toho papíru a on tam zařídil, kde poteče voda... My sme byli vždycky takovej muž a žena. Ale víc si teda pamatuju teda to hádání no. To bylo až pozdějc, no. To bylo tak od patnácti.

T: A bylo to tou pubertou teda?

R: Jako asi jo, jako jaký sme byli prostě. Já sem byla hodně hádavá a J. byl, jak se to říká, tvrdohlavej. A já sem prudila prostě s blbostma, jemu to připadaly bejt blbosti. A J. byl taky drsnej. Ne teda na mě a byl hrozně náladovej. A rodiče se to taky museli naučit. My sme tady byly spolu samy jednou s mámou. Byly sme tu samy, byl takovej klid. Ale večer sem prostě na mámu nějak vyjela sprostě. No tak, já to nebudu opakovat (*smích*). A máma najednou se stala takovou cikánskou matkou. A teď na mě: „Ty mi tady furt říkáš krávo, mně je to líto.“ Teď sem se jí tady rozbřečela, ona se rozbřečela, teď sme se chovaly. Teď sme měli celej den scénku. Fakt jak z italský domácnosti. A já říkám: „já to nechci, to jsem nechtěla.“ A máma říká: „no tady si napsala vo tátovi tohle a to přece není vůbec pravda. On je takovej hodnej, v životě tě neuhodil. A ty píšeš, že tě bije!“ No šilenej výstup. A pak jsme se obě rozplakaly, pak jsme se tak jako chovaly. Asi hodinu. Ale ona mi teda jako docela hodně vynadala. To bylo fakt jako fest. A normálně začal advent a já sem pak nějak, jak mi to došlo jo, tak sem celej advent myla okna, myla nádobí, prostě sem pekla, byla sem celej advent jak beránek, strašně hodná. A pak si pamatuju, jak jí jeden kamarád říkal: „já tě takovouhle neznám. Ty seš normálně cikánská matrona. Řekneš, co tady šlapeš do hovna.“ A pak jí vezmeš a přitiskneš jí na ty prsa. A pak si teda pamatuju, že jsem jednou řekla M. (*sestra, pozn.*), že je kráva. To si pamatuju. Jako vím, že mi pak rodiče říkali, že jsem nepříjemná, a já si nepamatuju, že bych byla. Nějak jako extra. Kromě téhle dvou věcí no. No ale to je problém, že nevíš, že si nepříjemnej. A furt je na tebe někdo hnusnej, že seš nepříjemnej. A ty nevíš, jak to máš stopnout. Protože nevíš, jak to děláš. Prostě z tý holčičky se máš stát zodpovědnou ženskou, tak hledáš no. Jediný, co si pamatuju, že mě přišlo, jestli F. jako si nevezal, že jsem na něj byla hnusná. Protože F. v té době byl takovej, jakože, on si tak jako všude rejpal a třeba nosil jídlo po kapsách. A mě prostě, já jsem v té době začala bejt hrozně jako čistotná. A všechno mi to přišlo takový jakože nechutný. A já jsem měla, takovej pocit, že to... To sem měla tehdy takovou, to sem byla asi fakt jako na hraně. Já se třeba koupala čtyřikrát denně. No já jsem trošku OCD.

T: A jaký to pro tebe teda tehdá bylo?

R: Tak bylo to docela náročný no, jak sem říkala na začátku, bejt s těma klukama v pokoji. A stejně tak bylo pro F. tehdá hodně těžký s náma v pokoji. To, že my se tam fackujeme nějak pubertálně, kdyby sme tam byli my dva s J., tak mi to nevádí, jo. Ale to, že tam bylo to já nevím kolika, šesti letý dítě, to vlastně bylo trochu blbý.

T: A jak jste s tím teda pak zacházeli?

R: Tak jsme ho furt v tom pokoji posílali ven... Ale vím, že mi to tak jako přišlo nefér, že tam jsme klidně mohly bejt tři holky ve vedlejším pokoji a tady dva kluci a bylo by to, myslím, že daleko klidnější. No ale je pravda, že mi pak máma říkala jednu věc, co si pamatuju o J., která mě přišla hodně dobrá, jakože bylo vidět, že se máme hodně rádi jako někde tak jako hluboko. Že to, že on jednou přišel domů a rozbrečel se. A to byl už docela velkej. Tak šestnáct. A máma říká: „Co je?“ „No já ti to nemůžu říct.“ „Co je?“ Tak tam chvilku brečel. Tak máma říká: „Když nemůžeš, tak nemůžeš.“ A on odešel a za chvilku přišel a říkal, no ale, že to nesmí nikomu říct. A že prostě přišel domů a nebyly tam moje boty. A že on si uvědomil, že vždycky přijde domu a že se mě bojí. A že vždycky, když tam nejsou ty boty, že je rád. Ale že on to takhle nechce. Že on mě má rád, a že nechce takle jako přijít domů. A mě to přišlo jako hrozně, jako dospělý. Že nechce přijít domů a mít radost, že tam jeho sestra není, že on mě má rád. Že on jenom se bojí, že zase dostane vynadáno. A on taky, to bylo asi trochu bylo no... on taky teda zase to, to bylo takový to, že jako kluk, že jo měl dovolený víc věcí než holky. A to bylo, jakože on mohl všude, kde sou holky a já sem nemohla nikdy, kde byli kluci. A samozřejmě, je to v něčem s těma holkama, jako dcerama asi těžší, ale ne úplně. Když si to představím, tak mě vlastně víc děsí ty kluci. To nemůžeš vůbec jako nic dělat, když ten kluk otěhotní. V tomhle mě ty kluci děsí víc, než holky. S holkou můžeš dát řeč a pomoc jí. Ale s tím klukem to nejde.

T: A jak jste teda tohle období zvládli?

R: Ale ne, tak bylo to dobrý. Já mám asi ten jako společenskej, já myslím, že to je taková romská věc. Taková jako fakt dobrá, že takový jako to společenství. Jo že jako sem třeba jako malá holčička prostě začla bejt taková zvláštní a plakat třeba na chalupě. A furt sem ty lidi počítala a najednou tam nebyl táta tak sem se rozbrečela, no...Nebo tak prostě jsem poznala, že je máma smutná a tak. Tak to já takhle cejtím z lidí, no. Jsem jak kočky, ty to taky cejtěj z lidí. A ostatní jsou taková ta jako intelektuální rodina. To mě třeba přišlo, že sme to asi třeba fakt jako zvládli. Zas jako musím asi říct, že oni zvládli jako to, že v zásadě jsou takový trochu intelektuálové. A že pak třeba J. mi třeba docela pomáhal se školou a tak jo. Ale že jo, že se nikdo nesmál, že nikdo mě nepohrd a neříkal, že sem hloupá. Jako já nejsem hloupá, ale nejsem takovej ten intelektuál a tady to tak jako tím smrdělo. Ale u jako známějch sem to viděla, že tam s tím neuměj zacházet. A to ten Pavel, ten je jako chytřej.

Jenom prostě je jinej. A T. to taky dávali sežrat, když byla malá, že je taková víc praktická. Si pamatuju, že když sem pak byla se svým přítelem prvním, vždycky sem potřebovala nějakou radu, tak on mi jako neměl jak poradit. Že mi to jako chybělo z domova. Že vždycky, když jsem se zeptala, tak to někdo věděl. A on prostě jako to vůbec nevěděl. Tak jsem se neměla koho ptát potom. Vždycky: „Jak je možný, že to nevíš?!“ Aspoň s těma počítačema teda ať uměj.

T: A jak to máš s J., jestli mu věříš, nebo?

R: Jo, a teď si mi připomněla něco. Já jsem se pak s tímhle tím klukem, sem s ním byla šest let a pak jsem se s ním rozešla. A to vlastně udělal hezkou věc. Měli tady jako že takovou velkou oslavu narozenin a z těch jako oslav narozenin by se jako nemělo odcházet dřív. A já sem tam byla, prostě sem seděla na gauči, s nikým sem nemluvila a děda to vycejtíl, tak se furt ptal. A jak se furt ptal, tak mě tak jako rozbřečel. Tak jsem tam seděla a J. ke mně přišel a říkal: „Tak jste se rozešli co?“ A já říkám: „No.. A pak jsem jako odešla. A říkal: „tak běž jako domů, ne?“ To jsem ještě bydlela jakože s ním. A on... Já jsem říkala, jakože nemůžu, že tu musím zůstat. A on jako ať jdu domů. Tak jsem říkala, že jako nemůžu říct, proč odcházím. Protože jsem to jako nechtěla oznámit. Prostě tam bylo prostě deset lidí nebo kolik. A on říkal, že to jako za mě pokryje. Zavřel dveře a já sem jako že sem byla jakože na záchodě a jakože jsem se takhle vytratila. Tak to si pamatuju, že sem byla to, že to bylo dobrý. Nevim, když je jakože zle, tak tam samozřejmě jsou pro mě. To jo.

T: Takže kdyby si třeba měla říct něco o tý pomoci, jak to funguje mezi váma?

R: J., nebo A. on byl takovej jakože trošku hmm.. prostě mě ten chlap jakože trošku fyzicky týral. A to jsme plánovali, jak od něj jako odejít. Jako víc s mámou a se sestrou a pak vždycky, když sem se snažila odejít, tak mě prostě jako žadonil, ať tam zůstanu. A já jsem prostě nemohla, že jo, odejít. A pak teda, J. s F., mi J. napsal, že se rozhodli, že je nezajímá, co si o tom myslím a že pro mě přijedou. Takže naplánovali nějakou sobotu, že to naplánovali, aby on nedělal scény. A já aby mě nepřemluvil. Tak tam přijel s F., odvezli mi věci, to ještě říkal, jakože by ho prostě zmlátil. Tak jsem říkala, jakože ať prostě tady nedělá scény, že to prostě nemá cenu. To tehdá mi hrozně pomohli, to bych nebyla schopná odejít jinak. A M. mě pak vzala do nějakýho Bílýho kruhu bezpečí nebo takhle. Mi objednala prostě slyšení v poradně. Jsem měla vyplňovat nějaký jako že dotazník. A tam mi docela pomohli, no. Že jako sem viděla, že sem v nějaký jako typický situaci. A že prostě potřebuju odejít

hned. A kluci to prostě naplánovali, sbalili mě a vyklopili doma. To byla záchrana, no. Když se musí tak sou fakt hodný. Tak to byl J., no.

T: A z tvojí strany to jako s tou pomocí je jak, vůči němu?

R: On se nikdy asi úplně o pomoc nezeptal, nevím, jestli to potřebuje. Jeho život je o dost lehčí, než můj.

T: A kdyby na to přišlo?

R: No tak jo, samozřejmě. Tak já to mám tak, že pokud prostě rodina potřebuje, tak prostě udělám, co můžu, abych jako to, no... Z té Austrálie to jde hůř, ale kdyby fakt potřebovali, tak.. Dobrý na tom je, že já takhle mám dalších šest sourozenců, který mě můžou zastat, když se něco děje no. Vždycky se jako někdo najde. Ale jako samozřejmě, pokud nevim, budou potřebovat nějakou podporu, tak tam vždycky sem, jen se zeptat no. Ale to, vždycky tak jako občas se zeptám, jestli jako všechno v pohodě. Že je tak jako kontroluju, když je tam nevidím. Když to nevidíš na nich, jak se maj. To vidíš až tady, jak se lidi opravdu maj. Jinak jako můžeš napsat cokoliv... Málo kdo věděl, že se tam jako nemám úplně dobře. Protože sem to nikomu neříkala, aby se o mě nebáli, že jo. Pak sem to řekla, když už bylo jako že to bylo špatný no. Jo to tam je, jakože důvěra, když se něco děje, tak jo. To je asi všude, jakože všichni sourozenci navzájem. Já si pamatuju, že když sem neměla na jídlo, tak mi obě dvě ségry říkaly, že by mi nakoupily, jakože online něco. A nechaly poslat domů, nebo tak.

T: A ještě mě napadla otázka, jestli se to teda u vás nějak tematizovalo, to že je někdo adoptovanej, někdo biologickej, nebo to bylo prostě...

R: Jako já o tom vím od začátku, že to nebylo jako žádný oznámení, já si to pamatuju jako od malička, že sem adoptovaná. Tak někdy se o tom bavíme no. A někdy tak jakože lidi říkaj, lidi to moc nechápou a tak jako: „no a to myslím jako tvoje že reálný rodiče.“ A já říkám: „no to sou jediný, který mám.“ Tak to mě jako vždycky štve, když lidi o tom mluvej, jakože opravdový rodiče. Tak říkám: „Tak tohle sou moje opravdový rodiče!“ A tak prostě lidi to moc nechápou. Tak oni by takhle vůbec nemluvili, že je to prostě jako já jsem jejich sestra a tak. Ale to jsou prostě lidi, který většina z lidí jakože všude na světě tomu prostě nerozumí. Si myslej, jak je, je zajímavý, že si to myslej chlapi. Který jako jediný, co

nebiologicky daný, tak to je prostě spermie. To se ani neprojevuje tím porodem, to tam jako velkej rozdíl není, víš jakože, ty matky si aspoň jdou tím porodem a těhotenstvím a todle. Tak chápu, že to maj jakože větší tohle jakože connection, ale ty chlapi, to vůbec nechápu. Tak máma měla první vnouče, který je od B., která je adoptovaná a když se pak A. narodila holčička, tak lidi říkaj: „ ty máš teďkon první skutečný vnouče.“ Tak prostě ty lidi to prostě vůbec. Vždycky sem na ně naprdnutá. A ty lidi to prostě rozdělujou. Jakože mě se taky ptaj jako na moje rodiče... A to já ani nechci potkat svoje biologický rodiče. Třeba matku, to né, to já nevím, co bych jí řekla. Takový trapný. To je prostě vždycky v těch filmech, že všichni chtěj potkat ty svoje pravý rodiče, a já říkam, jako proč. To pro mě úplně není.

T: Tak jo, tak napadá tě ještě něco, co si neříkala, co ti přijde důležitý v tom vztahu?

R: Asi né, jako ty vztahy jsou trošku jiný, než asi já bych jako chtěla, že já jsem taková, že sem jako víc citlivá a že prostě mít jakože hezký vztahy s lidma. A nebát se někomu jako říct všechno. Já strašně nerada lžu. To jsem tak jako naučila mámu, že jako jí prostě říkám skoro všechno. Ono jí to někdy šokuje, někdy ne. Ale jako mě to prostě vadí, když lžu. A tak to... Takže prostě lidi to buď snesou, nebo ne no. A mám prostě to naučený. Ale když jsme byli menší, tak oni sou katolíci a tam to prostě všechno jako vůbec. Že jako moje sestra otěhotněla dřív, než měla svatbu, že jo. A pak A. to udělal taky a pak. A tak se to prostě naučili všechno. To jsme vůbec nečekali, že to jako přijmou všechno. Ale zvládli to no. To mi přijde dobrý no. Myslím, že ty vztahy jsou takový jako asi jak maj bejt no. Nevím, je to takový... každej to má jinak v těch rodinách. Asi no. Tak jako úplně to nejde. Já jsem vždycky říkala to, že pro mě, že mám kořeny někde úplně jinde, protože sem úplně jiná.

T: Ale tak i přes to si tady, že jo a nějak to klape.

R: No, to jo (*smích*).

T: Tak jo, tak děkuju.

R: Tak ještě něco?

T: Asi je to všechno ode mě. Jestli tebe nic už k tomu nenapadá.

R: Asi ne.

Příloha 6 – přepis rozhovoru s J. Š.

R- Respondent (mladší biologický bratr)

T: Já tady mám úplně nejdřív informovaný souhlas, tak jestli si ho můžeš přečíst a podepsat.

R: Dobře. Dneska je pátýho?

T: Jo, pátýho.

R: Dobrý.

T: Super. Tak jo, děkuju moc. A nejdřív bych tě teda poprosila, jestli by si mi úplně volně, co tě napadne, mohl říct něco o sobě, o tvý sestře, s kterou vlastně dělám ten rozhovor a o vašem vztahu.

R: Úplně volně? Tak my máme velmi dobrý vztah, nebo tak naše rodina, všichni sourozenci máme všichni dohromady dobrej vztah. A K. vlastně je u nás od mala. Nikdy jsme jí nebrali jinak, než ségru. Nikdy to nikdo ani jako nezpochybnil, ani v takovejch těch, jako vím, že dost lidí to, třeba měli problém, tak když měli adoptovaný dítě, to je jedno jestli tak nebo tak, nějak teda v těch vyhocenejch situacích třeba to dítě samo vytáhne: „a to je proto, že nejsem vaše“ nebo něco takovýho. Taková ta asi docela známá fráze. Tak toleto třeba u nás nikdy nebylo. Ani K. to nikdy nevytáhla. Ani nikdo z nás vlastně. Jako v některých tédle při něktejch jako rozepřích nebo tak. Tak to je myslím, že dost, to je tak jako věc, kterou občas říkám, když se mě někdo na to ptá. A samozřejmě jako my jsme si byli hodně blízky s K. nebo my jsme byli spolu jako hodně často. Vlastně do nějaký pátý třídy skoro pořád. Že jsme prostě i společně, jak jsme, chodili jsme spolu do školy nejdřív a potom i na koníčky a tak dále. Takže jako, takže jsme se potkávali hodně často. A skončilo to, potom jakoby jsme spolu trávili daleko míň času, protože jsme přestali spolu chodit do školy. Už jako od toho druhýho stupně od základky. A což myslím, že bylo tak jakoby akorát čas (*smích*), protože, že to... tak ono já občas říkám, že to bylo vtipný, že jsem třeba chodil na tancování s K. jakoby, do tancování, kam chodili jen, který bylo jen pro holky. Ale já jsem tam chodil taky, abychom byli spolu. Protože to bylo jako jednodušší organizačně pro mámu. Takže jsme měli celkem blížkej vztah, myslím dobrej. Samozřejmě při pubertě a tak dále to bylo třeba složitější, ale neřekl bych, že nikdy jako vyloženě špatnej. Že to jsou, jako třeba K. měla docela bouřlivou pubertu, si myslím, dokonce i byla potom, i skončila střední školu a odešla.

A... bydlet a pracovat do Billy a bydlet se svým přítelem. A jakoby bylo to třeba v jednu chvíli i takový komplikovaný ale rozhodně ne jako vztahově. Jo, ale byl to spíš jako konflikt podle mě dcera versus rodiče a systém a škola a tak jako. Ale nikdy tam podle mě jsme neměli něco jako vztahově jako špatnýho, že bysme, kromě těch jakoby obyčejnejch věcí, jako sourozeneckejch, že si lezeš na nervy, na sebe křičíš a tak. A tak jakoby nás bylo sedm, takže to... takže tak. Ale jakoby určitě nikdy jsme neměli mezi sebou nějak jako to, že K. je adoptovaná, nikdy pro nikoho z nás nebylo jako nějaký něco... Tak to.. to tak.. no. Asi tak.

T: Dobře. A kdyby si měl popsat ten, kdyby se ten vztah nějak vyvíjel v čase?

R: Jako v tom dospívání nebo jako i poslední dobou?

T: Klidně jako úplně jako od malička až doted'.

R: Tak já jsem to trochu jako říkal no. My jsme do té nějaký pátý třídy, to bylo dost jako, tak jako dvojčata všechno spolu více méně. A.. hmm...

T: Vy jste teda jakoby dost blízko sebe? promiň, že ti do toho vstupuju.

R: Dvacet dní. Nebo devatenáct. K. je o devatenáct dní starší. To jsem měl pořád na talíři...(Smích) A jako tam si nepamatuju, že by to nějak bylo problematický. Jako to že...bysme, jako to že do té pátý třídy, byte nějakým způsobem to bylo komplikovaný, vztahy... to si vůbec nemyslím. To myslím, že jak, jestli byli nějaký komplikace tak typu pubertový, ale... a ale jako to samozřejmě nějaký vývoj mělo, ale to od toho trochu odlišuju a.. že bych tam nějaký jako milníky nebo tak jako neviděl, nebo nějaký velký změny. Tak K. je moje a je mi velmi blízká. Když třeba s jiným sourozencem se vídám častějc, tak to samozřejmě podle to je jako takovej tvůj jako... to dvojče.

T: A máš třeba nějaký jako, jestli si pamatuješ nějaký jako super zážitek, kterej máš spojený s nějakýma jako pozitivníma emocema. V tom vztahu takovej jako vrcholovej bod, nebo jak to nazvat. Nebo nějaký hezký zážitek?

R: Takovej, já nevím, tohleto jako hezký zážitky určitě sou, ale že by byl takovej nějaký jako vrcholovej, to jako ne.

T: Nebo třeba, kde ses cejtil jako fakt blízko K.?

R: Tak samozřejmě po každý, když jako nějakým způsobem, což jako jo, je to sestra i díky tomu, že je jako teda cikánka, samozřejmě ona prostě to, se v něčem vyobrazuje. Povahově jako. A v některých věcech jako jsou třeba věci, že má daleko větší cit pro nějaký tradice a nebo rituály, který prostě třeba pro ni znamenají dost a prostě mají být. Ať už je to prostě to, že ty svíčky sou na tý štědrovečerní tabuli takhle, nebo jo prostě cokoli. A to ten cit pro tu jakoby rodinu jako ten svazek tam je možná v něčem, já nechci říct úplně větší, ale jako silnější, trochu jako jiné, než třeba jakoby podle mě většina z nás je zvyklá to mít. Tam de o ten způsob, spíš než o to, že bychom si my míň vážili rodiny. Ale spíš jako o ten způsob, spíš jako ten víc rituálověj a tak. Ale samozřejmě to má i jako v mnohým je taková víc impulzivnější, což někdy vedlo k tomu, že prostě nebo občas vede k tomu, že prostě my jako sourozenci nebo jako rodina, jako rodiče tak jakoby trošičku za ní musíme stát a třeba občas jí od někád vytahávat z něčeho, nebo jí nějak jako být oporou nebo jí nějak pomáhat, nebo tak. Tak to sou třeba situace, který jako s tím jako souvisěj a samozřejmě, když potom sem jí odvážel vod nějakýho debila, s kterým se neuměla rozejít. To sou jako věci, který jako to... ale nejsou zase tak jako pozitivní. Já si myslím, že to jako to, že člověk je někomu, že má někoho takhle blízkýho, jako nemusí potom vůbec být o tom... A to je tak samozřejmě blízkěj člověk po celej život. Prostě úplně od začátku až tak, takže tam nejde jako hledat úplně nějaký tyhle výkyvy. To prostě jde třeba, když člověk s někým začne chodit, tak to prostě nějakým způsobem buduje a nějakěj člověk si v nějakěj okamžik něco uvědomí, a tak dále. Nebo i kamarád s kamarádem. My sme se měli vždycky... Jo a nezačínali sme, nebo jako začínali sme, protože mě bylo rok, když K. přivedli rodiče domů, ale to si nepamatujem a velmi brzy jsme byly dost jako nerozlučná dvojka. Jen ještě, než sme začali mluvit normálním jazykem, tak jsme mluvili nějakým svým a tak, takže to šlo velmi rychle a tam jako, já bych tam nemluvil o nějakých jako výkyvech. Samozřejmě ty, sou situace, kdy prostě, člověk si uvědomí, že toho člověka má rád a je mu blízkěj, nebo, že mu chybí. Tak K. teď dva a půl roku byla v Austrálii a samozřejmě je to velmi komplikovanej ten jako, jak pro ní. Hlavně pro ní, že má rodinu jinde. A tak jakoby jako i pro nás, jako jiným způsobem, ale nevím, já to dost vnímám jako mně se špatně hrozně komunikuje, třeba na tu dálku jako, nebo tak. A že nějak nemám vůbec rád takový to jako komunikace přes facebooky a podobně. A tak no.

T: Ale i přes to vy ste si furt blízký? I přesto, že je takhle daleko?

R: Jo, to jo. Jo

T: A má podle Tebe nějaký výhody, to že si teda biologickej potomek vlastních rodičů?

R: Ne, jako to, jak sem říkal, to jsou věci, co jsme nijak to ...

T: Jasně, takže ani nevýhody tam nejsou žádný?

R: Ne. Nikdy sme to tak nepocit'ovali. Nikdy to nebylo jakoby předmětem. Takže to nemohlo bejt někdy výhoda a někdy nevýhoda.

T: Jasně. A můžeš mi teď říct, jakou roli hraje důvěra ve vašem vztahu?

R: No, jako hraje důvěra jo v našem vztahu roli... Tak jako, samozřejmě, ty sourozenci, jako celek maj prostě, nebo alespoň my to tak máme. Máme spolu velmi dobrý vztahy, ale i samozřejmě, jak je nás takle hodně, tak sou jako dvojice, třeba, nebo prostě sou nějaký jakoby. Každěj vztah, každěj s každým je trochu jinej. Třeba ségry dvě, ať sou od sebe rok a půl, rok a tři čtvrtě, tak prostě taky byly jako vyrůstaly hodně spolu, byly ty dvě ségry. A maj spolu nějaký jakoby něákej jinej vztah. No a tohleto logicky já mám prostě s K., protože prostě jsme byli to... Ano i ta důvěra se v tom třeba nějak jakoby vyobrazuje. Že třeba jako jo, když K. něco mě řekne, tak jako vim, že to říká jako blízkýmu člověkov. Nebo já nevím, to je.. Ale, že by to jako..- Myslím, že sou situace, kdy třeba... Ale to je zase trochu právě, jako jo... Ten vztah je třeba dost poznamenanej tím, že prostě.. že to občas, jakoby i třeba s K. bylo občas jakoby těžký třeba to jak jakoby směřovala, nebo s kým byla a nebo pracovně, nebo peníze něco... To sou třeba věci, který se v tom samozřejmě podle mě vyobrazujou. I to, že prostě je cikánka. Některý věci prostě neumí. Koukat na svoje finance. A samozřejmě v tom případě i ty záchraný, jako, ruky z naší rodiny a to sou třeba situace, kdy nákým způsobem ta důvěra, jako, já jsem teda její brácha, jako dvojče, tak jako tam jakoby je a možná někdy větší, než k ostatním sourozencům. To ale , neřekl bych, že nějak explicitně, jakoby... no.

T: Takže vlastně, ty si to už trochu říkal, i ta pomoc tam v tom vztahu je? Že si ochotnej jí pomoci a ona tobě?

R: Jo, to určitě. Samozřejmě jako, když, to je zrovna taková věc, kterou jako já prostě беру dost, že... vždycky jako to беру tak, že jako právě to je ono, že vždycky tady prostě pro K. budu, abych jí pomohl, abych jí prostě tahal z nějaká jakoby bryndy. A což ono tak trochu je potřeba. Ona to i potřebuje jakoby, to je nějak jakoby, to není o tom, jestli se dostává do

nějakých situací, ale prostě že to ten člověk potřebuje. A to se jakoby, pro mě to je nereálný dělat třeba na dálku.

T: Jo, tím jak je třeba v tý Austrálii?

R: No. Že to je potom fakt takový jako... Pro mě nekomfortní no.

T: A z její strany ta pomoc?

R: Jako...?

T: Jestli ona by třeba tahala tebe takhle z bryndy.

R: Já si myslím, že jo. Jako ale já asi třeba nejsem takovej člověk, kterej by tohle dělal (*smích*). Jako žádat o pomoc, což jakoby je moje mínus občas. Jako to... Ale tak v tomhleto sme asi povahově trochu jinak. A někdo to potřebuje víc i jako symbolicky, jako vztahově. Jo, takovýhle věci. A někdo míň. A někdo zase potřebuje, a to si myslím zase jinak, jako právě i vztahově, symbolicky, bejt ten, kterej pomáhá. Chápeš, to je jako... Každý to má podle mě trošičku jinak tohleto. Někdo ze svý povahy potřebuje, chce pomáhat a někdo ze svý povahy potřebuje, aby mu někdo pomáhal nebo tak. To je, jako pro ten vztah, jako to je důležitý. Jako tyhleto věci. Na to určitě by jako nějaký jako psychologové, na to měli termín, ale, což já nejsem. Ale myslím, že to tam je. Zrovna takovýhle no...

T: A ty jsi to už trošku říkal, že s tou komunikací to je teď trošku pro tebe těžší na tu dálku. Ale jaký to pro tebe je nebo bylo předtím? Jakoby ta komunikace s tou K.?

R: Jo tak, nevím, to se zase taky pojí s tou, s tím jaký jsme jakoby osobnosti, tak já neříkám, že jsem nějaký flegmouš a uplnej klid'as, to jako přímo jakoby ne. Ale možná to v našem vztahu z nás dvou jsem ten míň jako ukecanej (*smích*). Takže, což se pojí jak s tou i s tou jako komunikací, jako celkově, jako s nějakou komunikací v tom smyslu, ne jen styl výměny informací, ale i jakoby tou komunikací, jestli to chápu, to otázku. To jako, myslím, že i jako v těch kritickejch situacích, který třeba v tý pubertě, nebo tak, tak jako, já sem si docela uměl nějak tak jako, podle mě docela vycejtit nějaký ten okamžik s ní, kdy sem jako, kdy to nemá cenu řešit, a nebo kdy za ní právě přijít a říct jí K., tohleto si mám říkat neměla, nebo tak. A jako myslím, že odemě jakoby některý tyhleto věci jako brala jako velmi dobře třeba. A že to tak jako máme i v jinejch věcech, že jako, že třeba se víc vykecává, tady o osobních věcech s jinou ségrou, že to sou holky a tak dále, že jo. To je jako jasný. Ale že nějakým způsobem tam jakoby takovýto, nějaká možná ta důvěra v tý komunikaci, tam jako je.

Taková jako hlubší, že to nemusí právě bejt třeba na to, aby ses vykecával o všech blbostech, ale že to slovo má váhu v tom vztahu.

T: A máte teda nějaký témata, o kterejch si nepovídáte? Nebo co spolu neřešíte?

R: To nevim. Asi s K. se dá řešit cokoliv. To jako... Já možná, K. je taková, že dokáže prolamovat jako v lidech ty bariéry (*smích*), včetně u rodičů, o čem se dá bavit a o čem ne. Je to úplně takhle ne... No to je taková její zvláštní funkce v rodině. Že takhle jako... Což to já zase sem úplně opačnej případ v tomhle.

T: No tak jó, napadá tě ještě něco, o čem sme nemluvili, o čem si myslíš, že je důležitý?

R: No já nevím, to podle toho, co chceš v tý práci napsat (*smích*).

T: No já chci popsat ten vztah, takže jestli ještě něco k tomu vztahu?

R: A bereš to ten vztah spíš jakoby vývojově jakoby v tom dospívání, nebo spíš tak jako celkově?

T: Celkově.

R: Celkově, hmm... No jakoby já, já nevím, mě by to vlastně jakoby zajímalo, jestli jako, já jsem si vždycky myslel, že to je, že to je docela unikátní, nebo ne unikátní, ale že to tolik, že to není tak běžný, to že prostě ta K. je pro nás jako, pro všechny sourozence, nejenom pro mě, jako ségra. Není jako nějaká adoptovaná.

T: Že v tom prostě není žádněj rozdíl?

R: No. A do tý míry, že jako i K. dokázala říct ve svejch pubertáckejch letech mámě: „jako di do prdele ty krávo“, ale že by jí vmetla jakoby tohle, to jakoby nikdy. To je, to myslím si, že je jako... Mě by zajímalo, jestli todleto je vlastně jako... a to je co přetrvává. Já vím že, jako znám ty lidi, který, a to já to neberu nějak na tydlety dvojčata jo, nebo ty co spolu vyrůstaj jako dvojčata. Ale znám je někdy ty adoptovaný děti a že to je potom občas i dost problematický jako v budoucnu, v dospělosti a tak no. Že ty vazby se třeba i přetrhávaj no. Asi nevím, jak takhle s těmadle lidma no. Který vyrůstaj takhle ve dvojici.

T: Myslíš, že je to jiný?

R: Já nevím. Já prostě nevím. Já jsem o tom nikdy nepřemýšlel nějakým tímhletím způsobem. A že bych jako přemejšlel nad právě lidma, který sou vlastně jako já a K., že

vyrůstali vlastně nějak pohromadě. V takovém jakoby blízkým vztahu. Když to nevím, jaký tam máš moc kritérium vzdálenosti?

T: Nemám žádný. Já mám jenom, že musej bejt starší patnácti let a to je všechno, co mám.

R: Jasně (*smích*). A s K. už se viděla?

T: S K. se mám vidět teď, nebo v pátek.

R: No, tak ta ti toho řekne určitě víc. K. je jakoby takový dobrý střeštidlo, ale... Ta se rozkecá podle mě. No bude to možná zajímavá, jak to, jakoby pohled obou. Řečený z obou stran, to může bejt dobrý.

T: No to je zajímavý.

R: (*Smích*). To je taková krásná knížka, od jednoho spisovatele marockýho. Myslím, že se jmenuje *Dva bratři*, nebo něco takovýho. A to sou právě kamarádi, který spolu vyrůstali. A potom a potom jeden z nich odjel někam do Švédska, jako pracovně, po studiích. A vlastně čteš takovej krásnej román, vlastně hezkej hrozně, tak jakoby z toho kulturního prostředí nějakýho marockýho. Jo, ty, myslím, že to jsou muslimové, a tak. A je to vlastně hrozně hezký. A ten vztah je takovej hrozně silnej obou. A najednou v půlce potom jakoby cut, a celý to je vyprávěný znova, ale z pohledu toho druhýho. A ty to vůbec nečekáš. A je to úplně jiný no. Ale úplně.

T: Tak to se na to musím kouknout.

R: A to sou jenom kamarádi. To je vlastně hrozně hezká knížka v tomhleto jako chování toho nějakýho blízkýho vztahu. A z vlastně dvou pohledů, když sou úplně jakoby diametrálně jiný. Tak jo. Já nevím, co bych ti víc řekl.

T: Tak asi, tak děkuju moc.

R: Tak snad to nějak využiješ.

Příloha 7 – přepis rozhovoru s K. R.

R – respondent (mladší adoptivní bratr)

R: Doufám, že to bude slyšet. Zkoušel as to?

T: Jo, snad jo. Většinou to jde. No já tady mám teda nejdřív informovanej souhlas, tak jestli si to můžeš přečíst a když s tím budeš souhlasit, tak podepsat.

R: Jasný (*smích*). Tak.

T: Děkuju.

R: Za málo.

T: Tak, já tě asi na úvod poprosím, jestli by si mi mohl říct něco o tobě, o tvojí sestře, s kterou sem dělala ten rozhovor a o vašem vztahu. Úplně cokoliv.

R: Úplně obecně, co mě napadne?

T: Co tě napadne.

R: Dobře, tak já sem K., moje ségra, vlastně druhej člověk z tý dvojce, tak se jmenuje Z.. Je o osm, o sedm, ted nejsem si úplně jistej o kolik je starší, než já. No a myslím si, že už od té doby, co sem přišel do rodiny, to znamená od nějakých těch tří let, tak sme spolu měli docela blízkěj vztah, řekl bych, že asi jeden jako z nejbližších ze sourozenců, co sme měli. Samozřejmě citlivej svým způsobem. Ale co si pamatuju a co teda i vím jako z fotek, což člověku tu paměť tako nějak doplní, tak třeba ségra se o mě vždycky hrozně dobře starala. Si pamatuju, když sme byli ve Varšavě, to mi byly asi čtyři nebo pět let, to znamená celkem na začátku, tak, tak prostě mě učila jak si oblékat tričko a byla taková jako, taková moje druhá máma. A myslím, že ta role jí dost vyhovovala a já sem samozřejmě byl taky rád, takže tak. No pak sme bydleli s bráchou a s rodičema v Bratislavě, vlastně ostatní sourozenci zůstali v Praze. Protože už byli tehda na vejskách. Nebo těsně jako u maturit. Takže nebylo smysl, aby jezdili s náma, a tam samozřejmě sme se tolik se sestrou nevidali. No a potom sme přijeli z Bratislavy, rodiče teda jetě byli v Blavě (*pozn.: zkratka Bratislavy*) tak jeden nebo dva roky. A já s bráchou sme bydleli teda už jenom se Z. v bytě, tady v Dejvicích. Vlastně bez rodičů a se Z. a ona měla, ona se o nás tak nějak jako trochu snažila starat. Ale my sme byli pubertáci a docela sme na ní kašlali. Myslim si, že jako to docela těžce nesla. A my taky. Já sem byl tehda v prváku, ještě abych to doplnil, na gymplu. A brácha byl někde

ve třetáku, takže o bráču, o toho se už moc nestarala, protože ten se jako vůbec nenechal a my sme na sebe trochu štekali. Ale... to už je taky jako dávno. Jako uzavřená věc. A nebylo to podle mě nic ve zlým, akorát že vím, že to bylo pro ní náročný, teďka už to vidím taky z jinýho úhlu. Že sme se, že sem se taky choval jako kretén občas. Doufám, že to tam nebudeš muset vypíávat (*smích*).

T: Ne ne ne (*smích*).

R: A no a ségra vlastně teďka jako jediná ze sourozenců bydlí ve stejným baráku, ve vedlejším bytě naproti přes chodbu. To znamená, vídám jí každěj den. A je to hrozně fajn. Je to prostě můj sourozenec. Občas si nemáme co říct, občas jo, občas se podpoříme, občas tam jenom tak jako projdu. Ale je to v pohodě. Úplně jako to... no.

T: A kdyby ses měl zamyslet, bylo tam v tom vztahu nějakěj takovej jako, nebo vzpomeneš si na nějakěj super moment, kterej máš spojeněj s pozitivníma emocema? Nebo i období třeba.

R: No já mám spojenou Varšavu právě ten můj jako, to moje útlý dětství. Ale to je asi celkově s dobrejma emocema. Prostě to se, byl to pro mě jako úplně novej život. A měli sme se dobře, a jako rodina se sourozencema sme hodně drželi pospolu. Přímo nějakěj konkrétní moment se sestrou, asi si takhle nic nevybavim jako úplně... Ale bylo jich víc prostě. Tak jako, takový ty momenty, kdy se člověk zasměje, ale asi si nevybavuju teď konkrétně.

T: A na druhou stranu nějaký jako špatný období, nebo nejnižší bod nebo jak bych to řekla?

R: No taky to nevidím tak jako výrazně, myslím, že to co sem říkal právě o tom, když já sem tady byl čerstvě na gymnáziu, rodiče byli v Bratislavě a brácha tady byl taky. A byli sme se sestrou v jedný domácnosti, tak to jako bylo náročný. Ale taky nic jako nějak prostě třeba vyhocenýho nebo tak. Když takhle se na to podívám takový prkotiny prostě. Nic strašnýho se...

T: Jo jo. A má podle tebe nějaký výhody to, že si tím adoptivním potomkem a sourozencem?

R: Jako pro mě, jestli to má nějaký výhody?

T: No.

R: No pro mě má možná výhodu to, že sem nejmladší. Takže sem dostával docela hodně jako peči od mámy a tak. Na druhou stranu, myslím si, že to docela štválo mého staršího bráchu, žejo kterému sem sebral nějakou pozornost. A se kterým si myslím, že doteďka jako to je jako trochu, zvlášt prostě pak když, když je máma doma nebo něco. Tak, tak jako mírným způsobem bojujeme o tu pozornost. Co se týká těch adoptivních věcí. No... je zajímavý vidět, asi že, že sem vychovávanej, nebo všichni sme vychovávaný v nějakým jednom duchu. Ale zase zároveň pak tam sou už opravdu povahový odlišnosti, kdy jako každej je dobrej na něco jinýho. Každý jiným způsobem komunikuje a tak. Tak to si jako uvědomuju, že tam ty rozdíly samozřejmě sou. Jestli to má nějaký výhody, no je asi lepší bejt adoptovanej než nebejt adoptovanej. No, asi tak.

T: A nějaký nevýhody by si našel?

R: U mě to asi není tak hrozný. Ale věřím, že, že pak můžou vyvstat nějaký velký rozdíly mezi jako povahovou, povahou celý tý rodiny, do který ten adoptovanej člověk přichází a tím samotným člověkem. Že opravdu tam ty výkyvy můžou bejt docela velký. A že pak z toho můžou plynout nějaký, nějaký komplikace prostě. Někaký spory trochu a hádky a tak. A že to může bejt dost náročný pro oba dva. Hlavně teda pro ty rodiče, který, jako většinou je to asi v pohodě. Ale je asi důležitý si uvědomit, že to není jako uplná sranda. A bejt na to připravenej. No. Z hlediska těch rodičů si myslím, že to jako nemusí bejt uplně, že to není tak jako hele tak jako třeba já nevim, nemůžem mít děti nebo tak, pojďme si nějaký adoptovat. Že jako možná že by bylo potřeba asi zatím mít ještě nějakěj přemejšleci proces a říct si: „hele, hele, hele, jako to, pojďme si o tom něco načíst, zeptat se. Nebude to žádná sranda. Nemusí to bejt tak, jak si my představujeme.“ No nevýhody... Jako nevýhody... Akorát, že já třeba zrovna docela se snažim najít nějakou identitu jako, nemám s tím už teď takovej problem, ale samozřejmě zajímá mě jako odkud sem a ta biologická rodina a tak. A proto samozřejmě trochu srovnávám. A tak no. Člověk se to snaží nějak, jako zjistí no. Ty svoje kořeny jako.

T: A to tamty nemusej řešit vlastně.

R: To tamty nemusej řešit no.

T: A v tý jakoby rodině, pocit'oval si to někdy, jako..

R: Jako nějaký rozdíly?

T: No nějaký rozdíl, nebo jiný zacházení, nebo jinej přístup, nebo...

R: Zrovna v naší rodině vůbec. Vopravdu nikdy jako. A to je jasný, že tam nějaký rozdíl jako nuceně bejt musely, když třeba, já nevím, moje biologický babičky mě chtěly vidět. A takovýhle věci. A zároveň si myslím, že teda naši rodiče vodvedli jako úplně skvělou práci. Nikdy sem se necejtíl nějak, nějakým způsobem... Nikdy mi to ani nikdo neřek prostě. Jako ani v nějakým prostě zápalu nějaký hádky prostě. Něco ve stylu jako ty seš adoptovanej, ty seš jinej prostě. Nikdy sem nic takovýho neslyšel. Vůbec.

T: A mohl by si mi popsat, jakou hraje roli důvěra ve vašem vztahu s tou sestrou?

R: No tak samozřejmě super je, že se známe dlouho a známe se dobře. Takže je docela jednoduchý asi předvídat, jak ten druhý se zachová a asi se umíme docela dobře přečíst. A myslím si, že důvěra jako není ničím nějak narušená. Jako naopak občas mě právě překvapí, když třeba já sem míň důvěřivej a s něčím se třeba svěřím. Tak jak jako hrozně v pohodě a smysluplně ségra zareaguje. Že vlastně všechny ty obavy sou celkem lichý. S důvěrou úplně v pohodě. V tom nevidím nějak... jasně že někdo, že jo některý věci radši řeknu kamarádům a tak, ale to není problém...

T: Jojo, a byl nějaký moment, kdy si jí přestal, nebo naopak začal důvěřovat?

R: Taky si úplně nevybavuju. Jako zrovna fakt se Z., prostě Z. vždycky je, jako čestná, přímá a prostě žádný podrazy se nekonaly. Jako myslím si, že doufám teda, že z žádný strany. Jako že, že to bylo v pohodě.

T: Jasný. A jaký pro tebe je, klidně můžeš jít jako at' ti to nevystydne (pozn.: respondent má před sebou jídlo). Jaký pro tebe je komunikovat s ní?

R: Občas mám pocit, že si nemáme moc co říct. Spíš že já třeba nemám co říct, ale to je zase možná obecnější věc, že to mám k více lidem, že to nemusí mít nic společnýho se sestrou. No a jinak jakoby některý věci samozřejmě třeba nechci vůbec říct, že si říkám, že třeba, že vím, že to nemá smysl. Že třeba by vůbec jakoby neměla stejnej názor, nebo tak. A že bychom, že bych byl akorát naštvanej nebo tak. A komunikace jinak docela přímá. Si myslím, že jako se dá říct celkem, že no. Nehádáme se nějak nic prostě.

T: Takže kromě jakoby těch názorových věcí, tam nejsou žádný třeba témata, o kterejch byste si nepovídali, nebo tak?

R: No tak jako sou osobní témata, který moc neprobíráme, ale to je asi celkově jako rys naší rodiny, že... Já si myslím, že sem jeden z těch víc otevřených. Prostě když se to týká nějaké osobní témat. Že to ostatní, to je jako za hranicí. A že nejsou jako, není to v jejich jako komfortní zóně se o tělečtech věcech bavit. Takže se tomu přizpůsobuju a taky to jako neřeším. No...

T: A když bych řekla slovo pomoc, tak co tě napadne v souvislosti s tvojí sestrou?

R: Se sestrou. No, jako ségra si asi docela hlídá svůj nějaký prostor, mi přijde. To znamená, není to tak, že by viděla, že třeba nějakou pomoc potřebuju, nebo tak. A sama, sama se nabídla. Ale jakmile člověk něco řekne, tak často vyjde vstříc. A sou to prkotiny, já nevím, třeba s jídlem jako. Jako ne že bychom měli nouzi o jídlo, ale prostě jako: „hele já mám hlad, nemáš něco?“ „No jasně.“ Nebo tak. Já se zase snažím na druhou stranu jako kdykoliv, co je potřeba, tak prostě se nějak domluvit se a pomoci. Nějaká jako velká pomoc, asi sme oba celkem jako soběstačný a... ale myslím si, že kdyby byl nějaký problém, tak nebude vůbec, že nebude nějaká potíž se prostě domluvit. I s ostatníma sourozencema. Takže... Si vyjdeme vstříc. Doufám.

T: Tak jo, napadá tě ještě něco, o čem sme nemluvili, co ti přijde důležitý? K tomu tématu nebo tak?

R: No nevím. Jakoby co mi přijde důležitý asi říct, aspoň v mém případě, že nikdy sem nerozlišoval prostě, já teda žádný biologický sourozenec nemám, ale prostě že bych říkal, jako adoptivní sourozenec a já tadyto slovo nemám moc rád. Prostě sourozenci. Jako a jasně, že si uvědomuju nějaký rozdíl prostě, který tam sou. Jako biologicky daný. Nebo povahově daný a tak. Ale prostě sourozenci a tak jako ty budou a myslím, že si teď třeba ještě ne, ale že se budem moc bejt jako dobrou oporou navzájem. Že je dobrý to vědět a umět se na to nějak spolehnout.

T: Takže to jakoby nijak neovlivňuje ty vztahy?

R: Nemyslím si. Nemyslím si. Aspoň ne u nás. Jako opravdu si myslím, že to je celkem dobře, dobře nastavený no.

T: Tak jo, tak děkuju moc.

R: No není zač.

Příloha 8 – přepis rozhovoru s Z. R.

R – respondent (starší biologická sestra)

T: Tak já tady mám teda ještě informovanej souhlas, jestli s tím teda souhlasíš se všim.

R: Určitě, já si to přečtu, podepíšu... to máš hezky napsaný. Takže, dneska je dvanáct, čtvrtý... Tak tady to je.

T: Děkuju moc. Tak jo, tak na začátek bych se tě zeptala, jestli by ses mohla nějak krátce, něco o sobě říct, o tvým bráchovi a o vašem vztahu, jakej mezi sebou máte.

R: Jako v současný době, nebo obecně?

T: Obecně asi.

R: Obecně. Tak o sobě, no vyrůstala, no nevím, jak začít, jak to pojmout. Tak můj brácha, to je teda ten K., já mám dohromady sourozence čtyři. Z toho jenom K. je adoptovanej. Přišel k nám do rodiny, když mu byly tři roky a já sem o pět let starší. Takže mě bylo v tu dobu osm. A teď nevím, jestli sem se nespletla. Protože sem se spletla, o sedm let starší sem. Bylo mi deset. Devět. Přišel, on je devadesátej pátý ročník, přišel v roce devadesát osm, takže mě bylo deset. Jo, dobře. Takže od začátku sem měla vztah spíš jako k mladšímu sourozenci. Prostě spíš takovej opatrovnickej. Já sem, on přišel, sice mu byly tři roky, ale většinou ty děti nejsou úplně na té úrovni, vyspělý, jako jak by měli bejt. Jako jo, že to neodpovídá ten věk tomu chování, to neodpovídá tomu skutečným věku. A to se dá tady o tom dítěti říct. Že spíš bylo jako na úrovni ročního dítěte, takže podle toho taky vypadal ten vztah, že sme se k němu chovali spíš jako k miminu, než jako k tříletému sourozenci, s kterým by člověk nějak měl vybudovat nějaký vztah. Já si myslím, že od začátku to bylo prostě, jako přišel prostě další brácha do rodiny. Tak já sem byla na sourozence zvyklá, pro mě to žádný velkej šok nebyl. Nás bylo hodně docela. A prostě jeden navíc, nevnímala sem to jako nějaký velkej zásah, nebo aspoň pokud si vzpomínám.

T: A můžeš mi říct, jestli se ten vztah nějak vyvíjel?

R: No asi se nějak vyvíjel. Určitě tam byly nějaký výkyvy, jakože sme měli nějaký období, kdy sem si třeba s ním rozuměla líp. Určitě sme měli i jako konfliktní období. Já vím, že třeba ze začátku, když přišel, tak úplně to ze začátku to bylo, tak bydlel, měl postýlku u rodičů ale potom, potom vlastně dostal pokoj se mnou. Právě protože jak sem se o něj jako

mohla trochu starat a naopak brácha kterej k němu byl jakoby blíž, tak ten s nim naopak třeba soupeřil, nebo by se víc hádali, takže naopak byli rozdělení. Ale tohle se potom prostřídalo. Tohle se potom prostřídalo a naopak potom bylo zase období, kdy sme se úplně nemohli jakoby sdílet v pokoji. Třeba protože máme docela odlišný povahy. On je takovej hodně energetickej, energickej. Je hodně extrovertní, hodně jako, ne úplně výbušnej, to zní blbě, ale spíš jako ty věci hodně prožívá, hodně emoční, což já zas tak moc nejsme, spíš klidnější. Ale jakoby... Takže určitě ty období se měňej. Tyhle období se měňej i s jinejma sourozencem. Takže, nemyslím si, že v tom je nějakej rozdíl.

T: Takže to bylo spíš na základě tý povahy.

R: A věku. Ještě. Myslim si, že to jestli byl nebo nebyl pokrevní v tom bych rozdíl vůbec nic nehledala.

T: A kdybys ses nad tím vztahem měla zamyslet, pamatuješ si nějakej moment, co máš spojenej jako s nějakýma pozitivníma nebo hezkejma emocema? Co tě napadne?

R: Konkrétně. Tak já už jsem byla jakoby docela velká, takže já si třeba pamatuju, i když přišel, ten den. Ten den si pamatuju velmi dobře. A bylo to pozitivní. Bylo to hrozně vyčerpávající, protože to bylo strašně, jako hodně novejch vjemů. Nový dítě, který bylo takový zvláštní. A tak to bylo takový jako... To jsem měla radost, já jsem jako se těšila na brášku. Takže to určitě bych jako bych mohla zmínit. Teď mi jako konkrétní den jinej nedapadá úplně, jako nenapadá.

T: A na druhou stranu nějakej negativní?

R: No tak ty negativní, ty spíš přicházaly pozdějc, až když jsme byli jakoby, když on byl třeba v pubertě a já jsem byla taky jako spíš starší, nebo to jsou spíš... Možná že dřív byly taky nějaký konflikty spíš nevybavuju, ale jako určitě jsme se hádali. Ale já si to prostě nepamatuju. Já si moc tyhle věci prostě nepamatuju.

T: A má podle tebe nějaký výhody i to že si tím biologickým potomkem?

R: Jako výhody... Ještě jednou, prosim tě.

T: Jestli to, jako to že si tím biologickým nebo pokrevním potomkem má nějaký výhody.

R: Jako v tý rodině, nebo ve vztahu s rodičema nebo tak?

T: No všechno.

R: No, ze začátku, třeba když jsme byli úplně malý, tak než jakoby zapadnul do té smečky, tak možná se cejtila větší sounáležitost s těma ostatníma. Jako, že my jsme teďkon spolu a on je teda ten novej. Tak to možná jsem cejtila nějakou podporu, ale jinak si to nemyslím, že by tam byl nějaký rozdíl, natož výhody.

T: Takže vy jste prostě rozdíl mezi sebou takhle nedělali vůbec?

R: Ne, fakt jako za mne, co já mohu říct, tak si myslím, že jsem to tak nevnímala. Samozřejmě je něco jinýho, že to mohl jinak vnímat K..

T: A nějaký nevýhody by si našla?

R: Jakoby nevýhody z mýho pohledu?

T: No, ano.

R: No tak prostě, byl to novej sourozenec, kterej zabral místo v bytě, měl nějaký výhody samozřejmě, jako nejmladší najednou získal. Tak možná jsem to mohla jako dítě takhle vnímat. Když se na tím zamejšim, tak mě nenapadne. Fakt nevim. Jakoby si... moc ti nepomůžu (*smích*). Je to takový jednostranný.

T: A jak ten vztah vlastně vypadá teď?

R: Tak teďkon sme oba dospělí, a myslím si, že máme hezkej vztah jakoby já... že sme schopný se respektovat, že je každej jinej ale jako nemáme, nemáme problém spolu strávit čas, nemáme problém si navzájem jako pomoci. Nebo se nějak navštěvovat nebo se prostě máme spoustu společnejch přátel i ty z těch sourozenců. A jakoby ze svejch sourozenců se s ním vídám jako s jedním z nejvíc jako bych řekla. Na to, že je jako mladší. Takže určitě máme hezkej vztah. Navzájem se jako pomůžem, když já potřebuju s něčim třeba s autem, nebo s počítačema tak určitě jako řeknu klidně jemu a vim, že on na mě taky se může obrátit. Když třeba zase s něčim potřebuje. Třeba jako že ho nakrmim občas (*smích*). Občas je hladovej. Takže myslím si, že jako to funguje úplně přirozeně.

T: A můžeš mi popsat, jako hraje roli důvěra vašem vztahu?

R: No to je strašně důležitý. Podle mě, to je podle mě teda důležitý ve všech takovejhle blízkějch vztazích ale... jo jako byly, já si myslím, že k němu můžu mít k němu z tohodle pohledu mám úplně stejnej vztah jako ke všem ostatním sourozencům. Že prostě nemám

důvod nevěřit tomu, že co řekne, to je pravda. Nic jako nikdy sem se nesečkala s tím, že by mě nějak podrazil nebo to.

T: A z jeho strany dokážeš si to představit?

R: Já doufám, že mě jako taky jakoby bere. Že mi může věřit a že, prostě. My sme se hádali jo, jako měli sme určitě nějaký konflikty, ale prostě minimálně v současný době máme ten vztah hezkej. Normální.

T: A byl nějaký moment, kdy si mu začala, nebo naopak přestala důvěřovat?

R: Právě, že ne. Právě proto asi jako. Nevim, jakt si nevybavim žádnéj. Nevim.

T: Takže to tam nějak tak přirozeně bylo vždycky?

R: Tak on byl od malička v tý naší rodině. Takže prostě byl zvyklej na ty naše zvyky a poměry, takže si myslim, že jo.

T: Jasně. A jaký je to pro tebe komunikovat s ním? Jaký máš při tom pocity?

R: Uplně, uplně normální jako když píšu jinýmu sourozenci nebo kamarádovi nebo prostě je to neformální konverzace. Já myslim, že žádnéj problém, nebo napsat, zavolat mu, jak se dneska má. Někdy mi to nezvedne, protože spí nebo je... Ale jako nemám, nemám s tím problém. Ráda mu volám, ráda se za ním někdy stavim.

T: A dokážeš se s ním bavit třeba o nějakých pro tebe důležitých nebo hlubokých tématech?

R: On má, on má trošičku jinej pohled na svět. Je přece jenom je mu, kolik mu je teďkon, nějakých třiadvacet nebo tak. Nebo nějakých dvaadvacet, takže je prostě takovej ještě období, že některý věci má trošku ještě radikální názory v něčem. Což je, což se spíš snažim respektovat a v některých tématech, který sou pro něj jakoby nebo u kterých by to mohl být konflikt, tak se do toho moc nepouštím. Ale sou to takový, že některý názory, který on má, sou trošičku radikalizovaný. Jo ale to je spíš daný jakoby věkem. Takže to sou možná jediný témata, ale není to z nějakých jako konfliktů, spíš jako taková věc, která spíš bych řekla, že to odpovídá tomu věku než tomu, že, že nesme pokrevní nebo něco.

T: A jinak se teda dokážete bavit o všem tak nějak?

R: hmm, jo. Řekla bych, že jo.

T: Tak jo, napadá tě ještě něco, o čem sme nemluvili, co myslíš, že je důležité?

R: Nevím. Jako to je strašně individuální. Já bych řekla, že tydlety vztahy sou hlavně odvíjený od toho, od toho věku, toho dítěte, který přijde a možná i od nějakýho jako, od nějaký třeba rodinejch dalších vazeb, co to, co ten člověk může mít. Takže, takže prostě když má, když má ještě někde nějaký jiný sourozence nebo nějaká jiný jako příbuzný, tak to ho může v nějakých etapách jako ovlivnit. Třeba v tý pubertě nebo takle a potom se tím může zhoršit nebo změnit ten vztah k těm, k tý svojí nový rodině a potom ty sociální jakoby, to je i náš případ, ale prostě mu to jako neovlivnujou tolik nebo nezaznamenávám to z něj. Nebo tak. Třeba.

T: A můžeš mi to ještě nějak přiblížit? Jak to teda bylo mezi váma nebo když si o tom tak mluvila jako o těch jinejch...

R: Jo tak on K.má svojí tetu, která má, která má zase holčičku, která je stejně stará jako on a má obě dvě babičky. Takže tam, tam sou nevyřešený vztahy samozřejmě v souvislosti s tou babičkou, jako proč je adoptovanej, proč se nepostaraly. To sou samozřejmě témata, který ten člověk v určitým věku jako řeší. A třeba se snaží najít nějaký, nějakou cestu k svojí původní rodině. A může to bejt na úkor tý, tý nový rodiny. Takže v tomhle případě třeba, kdž začal trošičku brát nějaký rozum nebo v nějakým, třeba od těch deseti do těch dvaceti let, tak, tak řešil řešil tyhle otázky třeba s těma babičkama, nebo naopak ony měly tendenci třeba poštvávat nebo nějakým způsobem jako zau.. aby zaujal nějaký postavení proti tý svojí nový rodině. A bylo samozřejmě občas jako cejtit z něj, že neví moc čemu věřit. A že jako jestli je to pravda, že, že ho ve skutečnosti nemáme rádi. A že vlastně oni sou ta jeho pravá rodina. Tak to tam člověk cejtil. Ale tak to prostě sou takový etapy no.

T: A ten vztah mezi váma to nějak...

R: Mezi konkrétně mezi mnou a nim si myslím, že to nijak nezasáhlo.

T: Tak jo, tak jestli tě už nic nenapadá..

R: Mě ne, spíš jestli, to víš ty.

T: Já myslím, že dobrý (smích). Tak děkuju moc.

R: Není zač. Já mám trošku pocit, že sem ti toho moc neřekla, protože jako... (smích)

T: Nene, díky.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Lucie Vovsová

Studijní program: Psychologie

Studijní obor: Psychologie

Název práce: Vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem

Počet stran (bez příloh): 53

Počet titulů české literatury a pramenů: 34

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 6

Vedoucí práce: Mgr. Johana Růžičková

Rok dokončení práce: 2017

Evidenční list knihovny

Souhlasím s tím, aby má bakalářská/diplomová práce byla využita ke studijním účelům.

V Praze, dne

.....

Uživatel/ka potvrzuje svým podpisem, že pokud tuto bakalářskou práci využije ve své práci, uvede ji v seznamu literatury a bude ji řádně citovat jako jakýkoliv jiný pramen:

Jméno, Příjmení	Adresa	Datum	Podpis

**Posudek vedoucího bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Lucie Vovsová

Obor studia: Psychologie

Název práce: Vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem

Vedoucí práce: Mgr. Johana Růžičková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 53

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury: 40

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		x		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

x				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

		X		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

		X		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Píšete, že byste se podobnému tématu ráda věnovala i v diplomové části a naznačujete, že by Vás zajímaly děti umístěné v kojeneckých ústavech. Co konkrétně byste chtěla zkoumat?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka ve své bakalářské práci zpracovává téma sourozeneckého vztahu mezi adoptivním a biologickým dítětem v rodině. Práce je dělena na část teoretickou a empirickou.

Teoretická část poskytuje základní vhled do problematiky. Kapitola věnující se rodině je solidně napsána, fakta zde uvedená vycházejí z dostatečného množství zdrojů, odborné veřejnosti ovšem dobře známých. Kapitoly o adopci a jejích typech nejsou svým pojetím psychologické, poskytují však potřebný přehled o formách péče o opuštěné děti, které mají na jejich prožívání své pozice v rodině a vztahy s rodiči a sourozenci nepochybně vliv. Poslední kapitola zpracovává téma sourozenectví, jeho vývoj, včetně specifík vztahu sourozenců adoptivních. Teoretickou část považuji za poměrně dobře zvládnutou, autorka prokazuje schopnost pracovat s odbornou literaturou i vystavět přehledný, srozumitelný a přitom nezjednodušující text. Absenci vlastního názoru a kritického zhodnocení názorů autorů literatury, z níž studentka čerpá, nepovažuji u práce bakalářské za závažnou chybu.

V rámci empirické části práce vedla autorka rozhovor se čtyřmi sourozeneckými páry, z nichž jeden sourozenec byl adoptovaný a druhý nikoliv. Zajímalo ji, jak vidí svůj vztah, jak hodnotí pomoc a podporu, vzájemnou komunikaci a důvěru. Sondu zpracovala poctivě, nezapomněla na popis metodologie, etiku výzkumu. Výsledky přehledně zpracovala. Jistá nezkušenost je patrna na vedení rozhovoru (především určitá nešikovnost při kladení otázek), stejně jako při jeho analýze (některá témata spíše kopírují otázky, než že by se v rozhovorech vynořovala). Přihlédneme-li nicméně ke skutečnosti, že se jednalo o autorčinu první samostatnou výzkumnou práci, považuji ji za celkem zdařilou.

Bakalářskou práci doporučuji k obhajobě se známkou výborně až velmi dobře podle úrovně obhajoby.

Jan M.

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Lucie Vovsová

Obor studia: Psychologie

Název práce: Vztah mezi adoptivním a biologickým sourozencem

Oponent práce: Mgr. Lucie Vacková Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 53

Počet stránek příloh: 57

Počet titulů v seznamu literatury: 40

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

- 1) Charakterizujte funkce rodiny.
- 2) Jaký je rozdíl mezi osvojením a pěstounskou péčí?
- 3) Uveďte obtížné momenty Vašeho kvalitativního výzkumu.

Celkové zhodnocení (klady a nedostatky):

Autorka bakalářské práce se ve svém textu zabývá problematikou vztahu mezi biologickými a adoptivními sourozenci. V praktické části bakalářské práce nejprve zachycuje význam, smysl a funkci moderní rodiny. V dalším kroku pak definuje rozdíly mezi náhradní rodinnou péčí, osvojením, pěstounskou péčí, svěřením dítěte do péče jiné osoby než rodiče, poručenstvím. Následně se zabývá vývojem vztahu mezi sourozenci, povahou vztahů mezi adoptivním a biologickým sourozencem. V praktické části předkládá kvalitativní výzkum, jehož cílem bylo zachytit kvalitu vztahu mezi adoptivním a biologickým sourozencem metodou polostrukturovaného rozhovoru, jehož výsledná zjištění autorka zpracovala formou tematické analýzy.

Zvolené téma úzce souvisí se studovaným oborem. Oceňuji text po stránce formální, obsahové i gramatické. Autorka prokázala schopnost orientace v dané problematice, propojila teorii s praxí a kriticky zhodnotila realizovaný výzkum v diskusi.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 5/9 2017

Mgr. Lucie Vacková Ph.D.

